

ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО-ПРАВознавства

18 КВІТНЯ 2019 РОКУ

«Міжнародні засоби захисту прав та свобод людини і громадянина»

HUMAN

МАТЕРІАЛИ

2-ї Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції

RIGHTS

«Міжнародні засоби захисту прав та свобод людини і громадянина»

м. Ірпінь, 2019 р.

УДК 341.1/8

ББК 67.5

П-27 Міжнародні засоби захисту прав та свобод людини і громадянина: матеріали 2-ї всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції, 18 квітня 2019 року. м. Ірпінь, УДФС України, 2019 р. – с.171

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Глух Марина Василівна, к.ю.н., доц., завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства; Бабенко Антон Юрійович, к.ю.н., старший викладач, заступник завідувача кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства з навчальної та методичної роботи; Сердюк Вікторія Олександрівна, к.ю.н., доц., заступник завідувача кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства з наукової роботи та міжнародного співробітництва; Анісімова Марина Федорівна, к.іст.н., к.ю.н., доц. кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства; Селезень Павло Олександрович, к.ю.н., доц., кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства; Яцишин Надія Григорівна, к.ю.н., доц., кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства; Тимченко Леонід Дмитрович, д.ю.н., професор; Тітко Ельвіра Валентинівна, д.ю.н., професор кафедри.

У збірнику розглядаються актуальні питання міжнародно-правового захисту прав та свобод людини і громадянина, викладено результати наукових досліджень студентів, які висвітлюють питання розвитку прав людини, міжнародні гарантії прав людини, Європейську систему захисту прав людини, боротьбу з расизмом і нетерпимістю, та ін.

Збірник матеріалів конференції розраховано на керівників підприємств, викладачів, аспірантів, студентів.

Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів і не несе відповідальності за достовірність опублікованих даних. Наукові праці публікуються у авторській редакції, відповідальність за зміст і достовірність даних покладається на авторів.

© Навчально-науковий інститут права,
кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства
Університету ДФС України

ЗМІСТ

1. Анісімова М.Ф. // ЄВРОПЕЙСЬКИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ТРУДЯЩИХ-МІГРАНТІВ.....	7
2. Андросович В.С. // РЕГІОНАЛЬНІ МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЯК ІНСТРУМЕНТ БОРОТЬБИ З РАСИЗМОМ ТА КСЕНОФОБІЄЮ.....	10
3. Андрощук Б.В., Нікуліна Т. О. //МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ...	14
4. Бардакова Д.О. // ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ.....	17
5. Береженна О.Ю // РАСИЗМ ТА КСЕНОФОБІЯ ЯК ГЛОБАЛЬНА СВІТОВА ПРОБЛЕМА В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ	21
6. Бичок Т. П. // ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ ПО БОРОТЬБИ З РАСИЗМОМ.....	24
7. Білоусюк В.В., Бабенко А.Ю. // МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РАСИЗМУ ТА РАСОВОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ.....	29
8. Бондарева А. В. // ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ НЕМАЙНОВОГО ХАРАКТЕРУ.....	33
9. Боцяк А.О., Велигорська О.М. // ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ НАПРИКЛАДІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	36
10. Браславець І.В // ЕЛЕКТОРАЛЬНІ ПРАВА ГРОМАДЯН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	41
11. Верницький Ю.С. // ПАРЛАМЕНТСЬКА АСАМБЛЕЯ РАДИ ЄВРОПИ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	43
12. Гончарук Т.В. // МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ.....	48
13. Гришко І.М. // СИСТЕМА МІЖНАРОДНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	51
14. Гусак К.В. // ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ БІЖЕНЦІВ.....	55
15. Дзюба С. В // НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ НЕЗАКОННОЇ МІГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....	58
16. Дорошенко Ю. І.	

// МІЖНАРОДНІ-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	62
17. Дроздюк Д.В. СТАНОВЛЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В ПРАВІ ЄС	65
18. Загорулько О.С. // МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З ДИСКРИМІНАЦІЄЮ	69
19. Ковальчук О.В., Заїка О.В. // ПРАВОВІ АСПЕКТИ БОРОТЬБИ З РАСИЗМОМ І НЕТЕРПИМІСТЮ.....	72
20. Захарків Т.І. // МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ	76
21. Кисла К.О. // РЕЛІГІЙНА НЕТЕРПИМІСТЬ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ.....	79
22. Клименко А.А. // ХАРТІЯ ОСНОВНИХ ПРАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	82
23. Красько В.В., Шпак М.І. // ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ.....	85
24. Кулаківська Т.І. // РАСИЗМ І КСЕНОФОБІЯ ЯК ОДИН З ПРОЯВІВ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ.....	89
25. Куценко А.О. // АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КЛОНУВАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	93
26. Кучер О.В. // ВРЕХІТ ТА ЗАХИСТ МІГРАНТІВ, БІЖЕНЦІВ ТА ОСІБ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ПРИТУЛКУ.....	97
27. Кушнір З.О. // ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....	100
28. Лазоришин Я.Т., Мільченко Н.С. // ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ОДИН ІЗ НАЙВАЖЛИВІШИХ НАПРЯМКІВ ПОЛІТИКИ ЄС.....	104
29. Левчишина В.В., Щербатюк Я.Б. // МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЗАХИСТУ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН.....	106
30. Лихолат Я.А., // ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ГРОМАДЯНСТВА ЄС.....	109
31. Лізніченко Є. М. // ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ У КРАЇНАХ ЄС.....	112

32. Лопушанська К.С., Чунарьова Є.Я. // ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВ ЛЮДИНИ В РАМКАХ РАДИ ЄВРОПИ.....	114
33. Мазурець Олена // ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕДИСКРИМІНАЦІЇ У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	117
34. Мартинюк М. О. // МІЖНАРОДНИЙ КОМІТЕТ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА ЯК ДІЄВИЙ СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ.....	121
35. Музиченко А.В. // ВЗАЄМОДІЯ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	125
36. Пірак М. В., Ганущак А.М. // ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....	128
37. Пушкарьова Т. М., // БОРОТЬБА З РАСОВОЮ ДИСКРИМІНАЦІЄЮ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....	133
38. Мандрика І.В., Сагайдачна І.А., // ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	136
39. Сендецька О.Ю. // ЗАХИСТ ПЕВНИХ ГРУП НА РІВНІ ООН ТА НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ.....	138
40. Сологуб В.П., Шворак Т.В. // ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ.....	142
41. Змитрович Д.І., Тищенко К.М. // PRIVACY ЯК ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ.....	144
42. Цісар Г.І., Шепель Ж.А. // ІНСТИТУТ ОМБУДСМАНА В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ – СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНА.....	150
43. Чалюк С. Ю. // ЄВРОПЕЙСЬКІ ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ІНТЕГРАЦІЇ В СОЦІАЛЬНЕ ЖИТТЯ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ.....	153
44. Шершанов Л. П. // ПРИНЦИПИ ООН У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ПІДПРИЄМЦЯ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....	157

45. Шуляка А.В.

// АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА
ТА ВНУТРІШНЬОДЕРЖАВНОГО ПРАВА.....161

46. Яцишин Н.Г.

// ГУМАНІТАРНІ ВІЗИ ЄС ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ МІГРАНТІВ.....166

*Анісімова М.Ф., к.ю.н., к.і.н., доцент
кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
ННІ права Університету ДФС України доцент*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ТРУДЯЩИХ-МІГРАНТІВ

Стан міграційної ситуації у світі сьогодні настільки загострився, що визнання його кризовим вже не викликає жодних заперечень. Пошук причин цього явища привів дослідників до висновків, що ними є комплекс взаємопов'язаних проблем, серед яких називають жахливі наслідки двох світових воєн, результати деколонізації, закінчення періоду “холодної війни”, а також сучасну глобалізацію та процеси, що її супроводжують у сфері політики, економіки, демографії, соціального розвитку тощо. Але усвідомлення цього поки що не допомагає міжнародній спільноті віднайти дієвий механізм вирішення цієї проблеми.

З огляду на це не дивно, що дослідженням різних аспектів транснаціональної міграції займаються як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема: В. Батюк, О. Білик, М. Буроменський, О. Грішнова, А. Довгерт, В. Іваненко, В. Коваленко, О. Піскун, О. Чалий, С. Чехович, М. Вайнер, Д. Відгрєн, А. Даммет, К. Іглічка, І. Коллет, В. Корнеліус, П. Мартін, У. Ральф, П. Стакер та інші.

З усього розмаїття складових зазначеної проблеми предметом нашої уваги стала створена на європейському континенті система захисту прав трудящих-мігрантів, оскільки вона поряд з іншими існуючими чинниками – високим рівнем життя та громадської безпеки, комфортними природно-кліматичними умовами існування, поліетнічним складом населення та достатньою толерантністю до представників інших культурних традицій – відіграє далеко не останню роль серед факторів, що приваблюють у цей регіон велику кількість шукачів кращого життя.

Започаткована у 50-х роках ХХ ст. в Європі інституційна система захисту прав людини натеper одноставно визнається дослідниками найефективнішою серед усіх сучасних регіональних правозахисних інструментів. Це цілком зрозуміло, бо «винахід» європейців був першим експериментальним зразком, яким пізніше скористалися представники інших регіонів світу, створивши за аналогією такі механізми у себе. Серед базових ланок цієї системи [1], доволі специфічних за характером, способом їх утворення, сферою дії та результативністю застосування, ключова роль належить Раді Європи з її правозахисним механізмом. Він ґрунтується на більш ніж 300-х міжнародних угодах та відповідно створених на їх підставі структурах, покликаних забезпечити захист прав людини. Євросоюз хоч самостійно і здійснює політику щодо захисту прав людини [2], проте пріоритет у цій сфері все ж визнає за Радою Європи.*

Серед декількох сотен правових джерел цієї системи назвемо засадничі, а саме: Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (1950р.), Європейську соціальну хартію (1961 р.) – далі ЄСХ, Додатковий протокол до Європейської соціальної хартії, що ввів систему колективних скарг (1988р.), Європейську соціальну хартію (переглянуту)(1996р.)–далі – ЄСХ(п); а для обраної категоріальної групи – ще й Європейську конвенцію про правовий статус трудящих-мігрантів (1977 р.). Детальніше зосередимо нашу увагу, насамперед, на ключових нормативних положеннях ЄСХ та ЄСХ(п), бо переважна більшість значущих для життєзабезпечення трудящих-мігрантів прав належить до групи соціально-економічних, захисту яких і присвячені два вище згадані міжнародні договори. ЄСХ здійснює цей захист двома способами – загальним та спеціальним. Загальний ґрунтується на тому, що багато з тих прав, що гарантовані Хартією, стосуються і трудящих-мігрантів. Зокрема статті з 1 по 17 і з 20 по 31 ЄСХ розповсюджуються і на іноземців, за умови якщо вони законно проживають або працюють на території держав-учасниць Хартії [3, с. 137.]Що правда прямої вказівки на це у Хартії немає. Проте згадані статті мають тлумачитися у світлі положень статей 18 і 19.

Стосовно спеціального способу зауважимо, що він як раз і передбачений статтями 18 та 19, які присвячені безпосередньо захисту прав трудящих-мігрантів та членів їх сімей. Слід наголосити, що трудящі-мігранти мають відповідні права ще до в'їзду на територію держави-учасниці Хартії, за самим фактом в'їзду та після отримання статусу законного резидента або права на роботу на території такої держави, а у певних випадках – і після виїзду з території останньої.

Окремо маємо зауважити, що на початковому етапі (у перші роки після набуття Хартією чинності) вважалося, що положення цих двох статей повинні застосовуватися до всіх трудящих-мігрантів, не зважаючи на те, чи є їх держава учасницею Хартії, чи ні. Підставою для такого розуміння стала відсутність у самому договорі цього конкретного застереження. Проте Європейський комітет із соціальних питань висловив свої заперечення проти такого тлумачення, підкресливши, що з самого тексту статей 18 та 19 цілком зрозуміло, що їх положення застосовні лише до громадян держав-учасниць Хартії[2, р. 211].

Цікавою є ще одна особливість: відповідно до Конвенції про статус біженців, а також Конвенції про статус осіб без громадянства положення вище згаданих 18 і 19 статей розповсюджують свою дію і на них. При цьому слід врахувати, що ст. 19 стосується всіх категорій трудящих – і тих, хто шукає роботу, і сезонних, і транскордонних, і найманих, і самозайнятих працівників. Її зміст також має тлумачитися і в контексті гендерної рівності.

Не можна не звернути уваги на ще одну значущу деталь: ЄСХ у цих статтях передбачає деякі специфічні права навіть для нелегальних мігрантів та їх дітей, а саме – право на медичну допомогу. Причому цей нормативний припис стосується і тих держав-учасниць, де таке право не визнається.

З огляду на сучасну міграційну кризу, що охопила не тільки європейський регіон, а піднялась на планетарний рівень, найбільшої актуальності набули питання соціального захисту сім'ї, й у першу чергу, сімей трудящих-мігрантів.

Коло осіб, на яких розповсюджуються нормативи Хартії, окреслено у Додатку до неї. До нього включені не лише громадяни Договірної Сторони, але й громадяни інших Договірних Сторін, що на законних засадах проживають або працюють на регулярній основі на території Договірної Сторони. Пам'ятаючи про особливі труднощі для сімей іноземців, розробники Хартії передбачили низку спеціальних положень для забезпечення реалізації прав трудящих-мігрантів та членів їх сімей на захист та допомогу. Деякі з цих положень стосуються соціального захисту сім'ї. Насамперед мова йде про заходи, спрямовані на забезпечення прийнятних житлових умов, возз'єднання сімей, відпусток батькам та створення соціальних структур допомоги сім'ям.

Одним з міжнародних актів Ради Європи, який спрямований на врегулювання правового становища окремих категорій осіб шляхом їх конкретизації є Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів (1977 р.), яка зобов'язує кожну державу-учасницю надавати іноземним трудящим-мігрантам, які перебувають на її території, національний режим, тобто не менш сприятливий, ніж той, що створюється для її власних громадян.

Передбачається сприяння поліпшенню соціального становища трудящих-мігрантів і членів їх сімей та інші права і привілеї, які надаються громадянам країн, що її ратифікували. Це умови праці та соціально-економічного забезпечення (соціальна і медична допомога, доступ до житла та квартирна плата, оподаткування доходів тощо). Також встановлюються гарантії щодо возз'єднання сімей трудящих-мігрантів на території держави працевлаштування та можливості повторного працевлаштування у разі звільнення працівника з незалежних від нього причин.

В якості підсумку зауважимо наступне: європейській спільноті, що потерпає від нестачі належної кількості власних кваліфікованих працівників, донедавна доволі успішно вдавалося вирішити цю проблему за рахунок залучення трудящих-мігрантів, яких вона приваблювала не лише високим рівнем оплати праці й комфортними умовами існування, але й наданням їм великого пакету соціальних гарантій широкого спектру дії, що поширюються і

на членів їх сімей. Проте гострота нових викликів, зумовлених глобалізаційними процесами у світі, порушила хитку рівновагу інтересів сторін, свідченням чого стала серйозна міграційна криза. Чи зможуть європейці знайти нові механізми втримання балансу інтересів, адекватні сучасним викликам? Відповідь на це питання дасть лише час. Зачекаємо на них.

Список використаних джерел:

1. кожна з яких у свою чергу, діє у межах відповідної міжнародної організації регіону – Ради Європи (РЄ), Європейського Союзу (ЄС) та Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ).
2. Мова йде про прийняту ЄС програму "Стратегічні рамки в галузі прав людини і демократії" Детальніше див.: <http://www.rbc.ua/rus/news/politics/es-prinyal-programmu-strategicheskie-ramki-v-oblasti-prav-26062>
3. Шайхутдинова Г.Р. Европейская социальная хартия. Правовой комментарий. – Казань: Школа, 2003. – 172 с.].
4. Harris D.J. The European Social Charter. - Ardsley, N. Y.: Transnat. Publ., 2001. – 431 p.

*Андросович В.С.
студентка групи ПБ-15-8
ННІ права Університету ДФС України*

РЕГІОНАЛЬНІ МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЯК ІНСТРУМЕНТ БОРОТЬБИ З РАСИЗМОМ ТА КСЕНОФОБІЄЮ

Актуальність досліджуваної теми зумовлена нездатністю країн самотужки вирішити питання подолання расизму, ксенофобії. Адже зазначені явища із часом змінюються та набувають нових форм, боротися із якими стає дедалі важче.

Розглядаючи питання діяльності регіональних організацій, покликаних боротися із расизмом та ксенофобією, варто зупинитися на таких основних поняттях, як дискримінація, ксенофобія та расизм. Зокрема, у юриспруденції «дискримінація» означає неправомірне проведення відмінностей за тією або іншою ознакою, тобто різне поводження з людьми, групами людей або організаціями, що перебувають у рівному становищі, але відрізняються певною характеристикою [1].

Одним із проявів дискримінаційного ставлення є ксенофобія. Цей термін походить із грецької мови і означає нав'язливий страх перед чужими; неприязнь, нетерпимість до представників іншої культури, віри, раси або до чужого, незнайомого [2]. Виявляється ксенофобія в конкретних соціальних установках суб'єкта, стереотипах, а також у світогляді в цілому. У свідомості індивіда формується стійкий образ ворога, який для нього є джерелом небезпеки. Ксенофобія проявляється на індивідуальному, груповому та загальносуспільному

рівнях, і це стосується як суб'єкта, так і об'єкта. Провідну роль у формуванні даної характеристики відіграють ідеологія, звичаї, традиції, соціально-економічні, політичні процеси, демографічна ситуація та позиція суспільно-політичних лідерів та засобів масової інформації.

Ще однією формою дискримінації є расизм, який можна розглядати одночасно як і вид ксенофобії. Расизм – це напрям, який використовує зовнішні відмінності як основну причину для відмови в рівному ставленні до членів іншої групи на підставі наукових, біологічних чи моральних характеристик, вважає їх відмінними від своєї власної групи і споконвічно підпорядкованими. Раніше расизмом вважався тільки прояв негативного ставлення білих до чорношкірих, однак міжнародні документи другої половини ХХ ст. віднесли до расової не тільки дискримінацію за кольором шкіри, але і за іншими ознаками – родовим, національним або етнічним походженням.

Слід зауважити, що велике значення для боротьби з расовою дискримінацією має діяльність регіональних міжнародних організацій. Так, у межах Ради Європи діє Європейська комісія проти расизму та нетерпимості (далі – ЄКРН), яка дає загальнополітичні рекомендації урядам держав-членів РЄ. Так 04 жовтня 1996 року нею було видано Загальнополітичну рекомендацію №1 «Боротьба із расизмом, ксенофобією, антисемітизмом та нетерпимістю», відповідно до якої урядам держав-членів рекомендується стосовно національного законодавства, застосування законів і засобів судового захисту. Вважаємо, що основними із закріплених засобів є:

- забезпечити, щоб національна правова система на найвищому рівні, наприклад у Конституції або в Основному Законі, гарантувала зобов'язання держави рівно поводитись з усіма особами та боротись із расизмом, ксенофобією, антисемітизмом і нетерпимістю;

- підписати і ратифікувати відповідні міжнародні правові документи, що їх наведено в Додатку;

- забезпечити обізнаність широкої громадськості з законодавством щодо боротьби із расизмом, ксенофобією, антисемітизмом і нетерпимістю;

- забезпечити пріоритетність кримінального переслідування злочинів, расистського чи ксенофобного характеру і здійснювати його енергійно та послідовно тощо [3].

Важливість зазначених заходів, на нашу думку, обумовлена тим, що усі люди рівні незважаючи на жодні ознаки. Саме таку позицію повинні займати держави та закріплювати її у своїх Конституціях. У разі здійснення злочинів, расистського чи ксенофобного характеру особи, що їх скоїли повинні понести за це кримінальну відповідальність.

Також ЄКРН рекомендує урядам держав-членів провести заходи щодо дослідження та реформування певних сфер діяльності, зокрема:

- посилити боротьбу з расизмом, ксенофобією, антисемітизмом і нетерпимістю у галузях освіти та інформації;
- запровадити таку політику, яка підвищить обізнаність того, що культурне різноманіття збагачує суспільство;
- провести дослідження сутності, причин і проявів расизму, ксенофобії, антисемітизму та нетерпимості на місцевому, регіональному і національному рівнях;
- забезпечити, щоб шкільні програми, наприклад, з викладання історії, були складені таким чином, щоб це посилювало повагу до культурного різноманіття тощо [3].

Метою таких заходів є формування правової культури, сприяння розумінню того факту, що культурне різноманіття збагачує суспільство.

Україна як член Ради Європи також не залишилась поза увагою ЄКРН й отримала за результатами моніторингового звіту 2017 року ряд рекомендацій щодо ведення політики боротьби з расизмом та ксенофобією. Найбільш значущими завданнями, які слід першочергово вирішити нашій державі є:

- криміналізувати підбурювання до ненависті на ґрунті гомо/трансфобії;
- створити незалежний від поліції та прокуратури орган для розслідування правопорушень, пов'язаних із расовою дискримінацією;
- надати більше повноважень Уповноваженому Верховної Ради з прав людини;
- вирішити питання житла та зайнятості внутрішньо переміщених осіб та інвестувати кошти у їхню інтеграцію [4].

Крім Ради Європи завдання боротьби з расизмом та ксенофобією визнали для себе пріоритетом й інші міжнародні організації.. Так, у межах ОБСЄ у 1992 році було створено інститут Верховного комісара з питань національних меншин для того, щоб займатися ідентифікацією та вирішенням конфліктів меншин на ранніх стадіях, а в межах Європейського Союзу у 1997 році – Європейський моніторинговий центр із питань расизму та ксенофобії, який збирає та опрацьовує відповідну інформацію з метою створення інформаційної мережі для допомоги державам-членам.

Нормативною основою діяльності таких регіональних організацій є міжнародні договори, внутрішньо-організаційні правові приписи - директиви, регламенти тощо. Наприклад, Директива Ради ЄС «Про забезпечення виконання принципу рівності людей незалежно від расової чи етнічної приналежності» №2000/43/ЄС від 02 червня 2000 року. Вона викликала до себе неабиякий науковий інтерес, оскільки заборонила як пряму, так і не

пряму дискримінацію в державному та приватному секторах, спростила процес доведення факту дискримінації, допустивши використання будь-яких доказів аж до статистичних даних, поклала тягар доведення на відповідача, зобов'язала держави заснувати спеціальні органи сприяння просуванню рівності та представляти свої звіти Комісії [5].

Згадана Директива отримала високу оцінку міжнародної спільноти в якості позитивного досвіду забезпечення виконання принципу рівності людей. З огляду на це, на Регіональному семінарі експертів країн Латинської Америки та Карибського басейну з питання про виконання Програми дій, прийнятої в Дурбані (Мехіко, липень 2002 року), за основу було взято досвід Європейського Союзу та висловлено думку про необхідність ухвалення міжамериканської конвенції проти расизму та дискримінації [6].

На основі вище зазначеного можна зробити висновок, що міжнародна спільнота активно бореться із проявами расизму та ксенофобії через діяльність міжнародних регіональних організацій. Найпоширенішими засобами, що використовуються для боротьби, є видання рекомендацій для урядів держав-членів та укладення міжнародних договорів у сфері захисту інтересів осіб щодо яких є прояви расизму та ксенофобії. Проте це не означає, що натеper всі завдання щодо цих негативних явищ вирішені, оскільки деякі чинні норми з цих питань є недосконалими, а стосовно окремих груп осіб, що потребують підвищеної уваги, такі спеціальні норми взагалі відсутні.

Участь України в міжнародно-правовому співробітництві в рамках Ради Європи в боротьбі із ксенофобією та расизмом є необхідною складовою інтеграції нашої держави в європейський політико-правовий простір. Ефективність виконання Україною своїх міжнародних зобов'язань в антидискримінаційній сфері та формування внутрішньодержавного дієвого механізму протидії порушенню принципу рівності виступає важливою умовою подальшого зближення нашої країни з Європейським Союзом, на що чітко вказує Угода про Асоціацію між Україною та ЄС.

Список використаних джерел:

1. Осипов А.Г. Этническая дискриминация: профили и практика (пример Ставропольского края) // Россия и современный мир, 2009. № 4. С. 62-76.
2. Социально-психологические и правовые аспекты ксенофобии / М.В. Кроз, Н.А. Ратинова. М.: Academia, 2007. 52 с.
3. Загальнополітична рекомендація ЄКРН №1 «Боротьба із расизмом, ксенофобією, антисемізмом та нетерпимістю» від 04 жовтня 1996 року. URL: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-1-on-combating-racism-xenophobia/16808b59f8>

4. Звіт Європейської комісії проти расизму та нетолерантності щодо України за результатами моніторингового візиту від 05 жовтня 2017 року. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245286895&cat_id=244913751

5. Дискримінація поза законом: зб. документів / відп. ред. А.Я. Капустін. М.: Юристь, 2003. С.360.

6. E/CN.4/2003/18/Add.I. Доповідь Регіонального семінару експертів країн Латинської Америки і Карибського басейну з питання про виконання програми дій, прийнятої у Дурбані: обмін думками з приводу майбутніх дій (Мехіко, 1-3 липня 2002 року). Р.7.

*Андрощук Б.В., Нікуліна Т. О.
студенти групи ПБ-15-2
ННІ права Університету ДФС України*

МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Кожна людина, її честь та гідність, права, свободи визнаються в демократичному суспільстві найвищою цінністю і охороняються законом. Права і свободи людини в кожній державі виступають як один із найвищих культурних цінностей. Конституції держав-учасниць Європейського Союзу гарантують демократичні свободи, включаючи політичний плюралізм, свободу слова, віросповідання тощо. Реалізація даних положень зумовлюється ефективною судовою системою, проведенням чесних і справедливих виборів, забезпечення рівного доступу кожної людини до благ суспільства. Адже кожна особа, кожна людина становить систему суспільства без нас не буде самого поняття держави, саме тому механізм ефективного захисту прав людини є пріоритетним завданням кожної держави.

Європейський Союз всіма своїми договорами визначає людину, її життя, честь та гідність найвищим суспільним благом і намагається закріпити права, щоб кожна людина мала рівні можливості для самореалізації. Якщо говорити про механізм захисту прав людини то його як такого в Європейському Союзі не існує. Адже кожна із держав-учасниць має своє національне законодавство яке регламентує дані положення, а законодавство Європейського Союзу лише доповнює його.

Механізм захисту прав людини в Європейському Союзі пройшов довгий шлях від простого створення об'єднання для економічної інтеграції до сильного геополітичного і економічного товариства із декларуванням прав та свобод людини з ефективним механізмом їхнього захисту.

Так до другої половини 60-х років ХХ ст. Суд ЄС відмовлявся тлумачити акти інститутів Європейського Співтовариства на відповідність до конституційних положень

держав-членів з метою забезпечення прав та свобод. У 1959 р. до Суду ЄС було подано чотири скарги, в яких піднімалося питання про невідповідність рішень Верховного органу (орган управління, створений відповідно до Договору про утворення Європейського об'єднання вугілля та сталі від 18 квітня 1951 р. до конституційних вимог щодо прав громадян держав членів. Розглянувши в об'єднаному провадженні ці чотири справи 15 липня 1960 р., Суд ЄС визнав свою компетенцію приймати рішення про законність актів Верховного органу відповідно до Договору про ЄОВС, однак зазначив, що він не зобов'язаний встановлювати відповідність таких актів щодо національного законодавства держав-членів, окрім їх конституційного законодавства. Більше того, покликаючись, на рішення по справі «Nold», Суд відмітив, що «право Співтовариства, як зазначено в Договорі про ЄОВС, не містить жодних загальних принципів, які би гарантували основоположні права» [1, с. 101].

Проте, подальший розвиток процесів європейської інтеграції не міг не зачіпати проблему захисту прав людини. Саме Суд ЄС почав першу процедуру поширення компетенції Співтовариств на сферу захисту прав людини.

Уперше принцип захисту прав людини у праві Європейських Співтовариств був визнаний Судом ЄС у справі 29/69 Stauder [1970]. Вона стосувалася вимоги з боку одержувача соціальної допомоги скасувати зазначення даних про його особу (ім'я та адреса) на купоні, що надавався для отримання продукції за пільговими цінами як соціальна допомога. Суд ЄС визнав, що рішення Комісії 1969 р., яке надавало державам-членам дозвіл на встановлення пільгових цін для певних категорій населення, не містить нічого такого, що здатне порушити основні права людини, які охороняються Судом ЄС і закріплені у загальних принципах права Європейських Співтовариств [2].

Тільки через 30 років після заснування Європейського Співтовариства у Єдиному Європейському Акті вперше було вміщено посилання на принцип захисту прав людини. В абзаці 3 преамбули Акта зазначено, що держави-члени ЄС «сповнені рішучості сприяти спільними зусиллями розвитку демократії, яка спирається на права, визнані конституціями і законами держав-членів, Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод та Європейською Соціальною Хартією». Тому варто визнати, що Єдиний Європейський Акт є основою регулювання принципу захисту основоположних прав людини на рівні ЄС, оскільки саме завдяки нормам цього документа відбулося включення цього принципу в систему «первинних» джерел права ЄС [3].

Подальший розвиток прав і свобод людини і головне їхнє нормативне закріплення продовжив Амстердамський Договір від 2 жовтня 1997 р. Положеннями цього документа

було внесено суттєві корективи в систему угод про утворення ЄС: так принцип поваги до прав людини та фундаментальних свобод, раніше закріплений тільки у преамбулі Договору про ЄС, перетворився на фундамент інтеграційних процесів у ЄС [4].

Інакше кажучи, Амстердамський договір надав право Суду ЄС застосовувати до усіх актів інститутів ЄС мінімальні стандарти, котрі пов'язані з захистом прав людини у той спосіб, як вони впливають зі спільних конституційних традицій держав-членів та міжнародних прав людини.

З набранням чинності Лісабонського договору 1 грудня 2009 р. Хартія ЄС набула юридичної сили одного з установчих договорів ЄС [5, с. 120].

В основу Хартії покладено новий світоглядний підхід на людину та її місце у світі. У преамбулі Хартії проголошується, що у центрі діяльності Союзу знаходиться людина та її інтереси.

Наведені у Хартії положення ЄС дають підстави вважати, що права людини в ЄС входять у свою нову стадію свого розвитку – гармонізацію з уже випробуваними десятиліттями стандартами захисту прав людини Європейського суду з прав людини, що лише призведе до вдосконалення інституту основоположних прав людини [6].

Отже, Європейський Союз пройшов тривалий шлях до встановлення механізму захисту основоположних прав людини, який тривав десятиліттями. Від повного невизнання ідеї, що саме захист прав людини є пріоритетними положення у Європейському Союзі насамперед перед економічною інтеграцією, до становлення зразка того, якими мають бути права і який механізм їх захисту, яким стала Хартія основних прав. Крім того, набуття чинності Лісабонським договором запровадило правові підстави для приєднання ЄС до Європейської конвенції з прав людини. Все це ставить перед державами, які прагнуть до членства в ЄС питання про необхідність удосконалення власної системи захисту прав людини, оскільки відповідно до критеріїв вступу до ЄС лише держава із відповідним рівнем дотримання прав та основних свобод людини може стати повноправним членом Євросоюзу.

Список використаних джерел:

1. Табушка С. Развитие защиты прав человека в рамках правовой системы Европейского Союза / С. Табушка // Право України. – 2013. – № 3. – С. 100–107.
2. <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/17190/1/154-158.pdf>
3. Единый европейский акт был подписан в феврале 1986 г. (вступил в силу в июле 1987 г.). Табушка С. Развитие защиты прав человека в рамках правовой системы Европейского Союза / С. Табушка // Право України. – 2013. – № 3. – С. 100–107.

4. Амстердамський договір було підписано 2 жовтня 1997 р. і він набув чинності 1 травня 1999 р.

5. Опришко В. Ф. Право Європейського Союзу / В. Ф. Опришко, А. В. Омельченко, А. С. Фастовець. – К. : КНЕУ, 2002. – 460 с.

6. Draft legal instruments on the accession of the European Union to the European Convention on Human Rights [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/Accession/Working_documents/CDDHUE_2011_16_final_en/pdf.

*Бардакова Д.О.
студентка групи ПБК 16-7
ННІ права Університет ДФС України*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

Головним напрямом в діяльності органів державної влади будь якої країни є забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, як на національному так і на міжнародному рівні. При цьому необхідно зазначити, що національне законодавство має не тільки не суперечити нормам міжнародного законодавства, але й відповідати їм.

Нині проблематика забезпечення прав і свобод людини набуває особливого значення. Суть даної проблеми проявляється у недостатньому забезпеченні наданих громадянам прав, що виявляється як у певних складнощах реалізувати їх на практиці, так і в незадовільному стані їхньої захищеності. Існуючий розрив між проголошеними у Конституції правами і свободами особи, а також закріпленими у ній гарантіями цих прав і свобод, та повсякденною практикою їхньої реалізації й захисту можна пояснити тим, що основні передумови ефективного забезпечення прав і свобод особи, якими є вільне громадянське суспільство і демократична правова соціальна держава, ще не склалися.

Дослідженням даної проблематики займалися такі науковці як: К. Басін, В. Кафарський, І. Кресіна, В. Погорілко, В. Полевий, Т. Тарахонич, В.Федоренко, В. Шаповал, О. Батанов, О. Зайчук, О. Копиленко, П. Рабінович, В. Тацій, Ю. Шемчушенко.

Основним завданням органів влади в кожній державі є забезпечення реалізації прав та свобод людини і громадянина, В.С. Бігун говорив: забезпечити права людини означає створити умови, за яких права людини поважаються та визнаються - як державою, так і особою, та ефективно реалізуються, за потреби захищаються за допомогою права. Це, зокрема, передбачає трансформацію основоположних прав людини в юридичні права та обов'язки суб'єктів права, коли певні можливості людини визначаються як основоположні

права, будуть гарантовані державою через їх визначення як загальнообов'язкових правил поведінки, а держава та інші суб'єкти матимуть обов'язок їх дотримуватися, гарантувати [1].

Найдоцільніше, на нашу думку, досліджувати дане питання забезпечення прав через призму порівняльно-правового аналізу конституційно-правових механізмів забезпечення і захисту прав людини, які існують в Польщі та Україні.

Необхідно звернути увагу на те, що в теорії конституціоналізму виділяють дві основні групи гарантій, що спрямовані на забезпечення та захист прав людини:

- 1) правові (нормативні) гарантії – передбачають юридичне закріплення прав людини та визначають механізми їх гарантування;
- 2) організаційні (інституційно-функціональні) гарантії – передбачають сукупність державних та громадських організацій у сфері забезпечення та захисту прав людини.

Правові (нормативні) гарантії забезпечення та захисту прав людини закріплені у Конституціях зазначених країн. Зокрема, у Конституції України від 28 червня 1996 р. права людини, гарантії їх забезпечення та захисту закріплені у Розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» (статті 21 – 68) [2]. При цьому їх можна класифікувати на громадянські (особисті), політичні, економічні, соціальні, культурні, екологічні та сімейні, а гарантії їх забезпечення та захисту – на особисті, політичні, економічні, соціальні, ідеологічні та юридичні.

У Конституції Польщі, прийнятій Національними зборами 2 квітня 1997р. та затвердженій на референдумі 25 травня 1997 р., права і обов'язки людини й громадянина також закріплені у Розділі II [3]. У цьому розділі закріплюються економічні, соціальні та культурні свободи і права, захист прав і свобод та обов'язки польських громадян

Важливою властивістю Конституції Польщі є її главенство у правовій системі. Конституції притаманна вища юридична сила порівняно з іншими правовими актами. Це означає, що всі інші юридичні акти повинні їй відповідати. Юридичний акт, що суперечить їй, вважається недійсним і не може бути застосований [4, с. 440].

Тому, можна сказати що органи влади як України так і Польщі забезпечили правами громадян у різних сферах суспільства, закріпивши їх у основних нормативно-правових актах держав – Конституції.

Організаційні (інституційно-функціональні) забезпечення та захисту прав людини безпосередньо утворюють систему державної влади та громадських інституцій обох держав, які повинні забезпечувати управління та контроль у цій сфері.

У першу чергу в Україні та Польщі нормативне забезпечення та контроль з питань захисту прав людини покладається на парламент. У Польщі парламент не лише створює

законодавчу основу в усіх сферах суспільного життя, включаючи і сферу захисту прав людини, а й активно взаємодіє у цьому плані з низкою інших державних органів. Така взаємодія у першу чергу забезпечується через право законодавчої ініціативи. Право законодавчої ініціативи, тобто право на внесення пропозиції про прийняття нового закону або внесення змін до чинного закону, яку обов'язково повинен розглянути Сейм, мають, відповідно до ст. 113 Конституції Польщі, депутати, Сенат, Президент та Рада Міністрів [3].

Позитивним, на наш погляд, є і те, що польський парламент, забезпечуючи правовий статус особи, має правові підстави для активної взаємодії і з інститутами громадянського суспільства. Це проявляється у тому, що законодавча ініціатива належить також групі не менш як 100 тисяч громадян, які мають право обирати до Сейму, держава таким чином показує громадянам механізм відбору органів державної влади та прозорість самого процесу.

В Україні ж парламентський контроль у сфері захисту прав людини здійснює Верховна Рада України. Лише вона, відповідно до п. 1 – 3 ч. 1 ст. 92 Конституції України виключно законами визначає права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; громадянство, правосуб'єктність громадян, статус іноземців та осіб без громадянства; права корінних народів і національних меншин [2].

Спільною інституцією у сфері захисту прав людини для України та Польщі є інститут глави держави.

Відповідно до законодавства Польщі, її президент бере активу участь у законодавчій діяльності. Про це свідчить хоча б той факт, що Конституція надає йому право законодавчої ініціативи, яким користуються президенти небагатьох країн. Прийнятий Сеймом і Сенатом закон Маршал Сейму передає Президентові для підпису. Президент може мотивованою постановою повернути його Сейму для повторного розгляду.

Президент може перед підписанням закону звернутися до Конституційного трибуналу з пропозицією перевірити, чи відповідає цей закон Конституції. Відповідно до п. 4 ст. 122 Конституції Польщі, Президент Польщі має не тільки право відкладального вето, а й право вибіркового вето [3].

Усе вище зазначене свідчить, що Президент Польщі, як гарант правового статусу особи, має особливий вплив порівняно з Україною, як на законодавчу діяльність у різних сферах включаючи й сферу забезпечення прав людини, а також істотні контрольні повноваження, які дають можливість перевірити при допомозі Конституційного трибуналу як відповідність законодавства нормам Конституції Польщі в цілому, так і в частині їх відповідності Розділу II цієї Конституції, де закріплені права людини.

В Україні, відповідно до ст. 102 Конституції України, Президент є гарантом прав і свобод людини і громадянина. Він також має право звертатись до Конституційного Суду України про визнання тих чи інших нормативно-правових актів (включаючи і акти у сфері забезпечення та захисту прав людини) неконституційними [5, с. 95–96]. В порядку п. 26 ст. 106 Конституції України він також приймає рішення про прийняття до громадянства України та припинення громадянства України, про надання притулку в Україні. Відповідно до п. 30 ст. 106 Конституції України Президент України має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів з наступним поверненням їх на повторний розгляд Верховної Ради України, що також дає йому повноваження у сфері контролю за належним нормативним забезпеченням прав і свобод особи [6, с. 206–207].

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що Україна і Польща мають спільні риси, але є і відмінності між ними. У даному випадку в Польщі механізм забезпечення захисту прав та свобод громадян кращий ніж в Україні. Про це свідчить те, що у Польщі у сфері забезпечення та захисту прав людини існує більш тісна взаємодія державних органів з інститутами громадянського суспільства, ніж в Україні. Також, у Польщі існує ряд органів державної влади, які відіграють вирішальну роль у забезпеченні та захисті прав людини, зокрема, Державний трибунал, Найвища палата контролю, аналогів яких в Україні не має. Ці контролюючі органи забезпечують належне ставлення інших центральних органів державної влади до нормативного закріплення, забезпечення та захисту прав людини.

Список використаних джерел:

1. Бігун В. С. Судове право розуміння у механізмі забезпечення прав людини/ В.С. Бігун URL: <http://bihun.in.ua/jushits/jurhit/article/632>.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. // ВВР України. – 1996. – № 30 – Ст. 141.
3. Конституція Польщі, прийнята Національними зборами Польщі 02.04.1997 р. та затверджена на референдумі 25.05.1997 р. URL: <http://polskie-serca.ucoz.ru>.
4. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / М. С. Горшенцова, К. О. Закоморна, В.О. Ріяка та ін.; За заг. ред. В.О. Ріяки. – 2-е вид., допов. і перероб. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
5. Лисенков С. Л. Конституція України: матеріали до вивчення / С.Л. Лисенков. – К.: Либідь, 1997. – 160 с.
6. Годованець Г. Ф. Конституційне право України: навч. посіб / Г.Ф. Годованець. – К.: МАУП, 2005. – 360 с.

Береженна О.Ю
студентка групи ПБ 16-3
ННІ права Університету ДФС України

РАСИЗМ ТА КСЕНОФОБИЯ ЯК ГЛОБАЛЬНА СВІТОВА ПРОБЛЕМА В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ

На сьогоднішній день існує гостра проблема расової дискримінації. Головне її питання полягає в тому, що вона підриває основи демократії і справедливості в суспільстві, а також призводять до порушення прав людини і громадянина. Останні тенденції розвитку сучасного суспільно-політичного становища у світі свідчать про те, що загроза появи масового расизму набирає небезпечних оборотів, які призводять до неприємних наслідків. Тому, вивчення цієї теми є дуже актуальною на сьогоднішній день, адже расизм є негативним явищем, яке набуває нових форм і обертів, не дивлячи на великі зусилля держав, спрямовані на його подолання.

Вітчизняні та зарубіжні науковці досліджували різноманітні аспекти боротьби з расизмом і ксенофобією, цьому питанню було присвячено велику кількість праць, більшість з яких належать Т.Я. Цимбал, О.С. Калмиковій, В.А. Тишкову, Л.Н. Гумільову, О.В. Сав'юк, О.С. Рибаківу, С.М. Булгакову, Ю.В. Бромлею та іншим. Багато українських авторів також присвятили своє життя вивченню цієї проблеми, це питання було висвітлене в роботах таких дослідників як М.В. Буроменського, І.В. Ніколайко, Л.Г. Заблоцької, С.В. Ісаковича, П.О. Недбайло, П.М. Рабінович, В.Г. Буткевич тощо.

Для вивчення даного питання необхідно, насамперед, з'ясувати що являє собою поняття расизм. В науковій літературі його виділяють, як світогляд, а також політичні теорії і практики, що ґрунтуються на расовій дискримінації, на уявленні про поділ людей на біологічно різні групи, тобто на раси на основі особливостей зовнішнього вигляду, як-от: колір шкіри, структура та колір волосся, риси обличчя, будова тіла тощо і різному ставленні до людей залежно від їх приналежності до цих груп.

Міжнародні організації та ООН засуджують расизм як грубе порушення загальних і фундаментальних прав людини, вимагають від усіх країн активної боротьби за викорінення расизму. 10 грудня 1948 року на третій сесії Генеральної Асамблеї ООН в Парижі Резолюцією ООН була прийнята і проголошена Загальна декларація прав людини, яка являє собою так сказати приклад, на який повинні орієнтуватися всі народи і держави, щоб кожна людина і кожен орган завжди спираючись на цю Декларацію, прагнули шляхом освіти сприяти збільшенню поваги до цих прав і свобод і забезпеченню, шляхом національних і міжнародних прогресивних заходів, загального та ефективного визнання і здійсненню їх як

серед народів держав-членів Організації Об'єднаних Націй, так і серед народів територій, що перебувають під їх юрисдикцією [1, с.223].

«Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в душі братерства», – проголошує перша стаття Загальної декларації. В наступних тридцяти статтях розкривається зміст основних прав і свобод людини. Зокрема, ст.7 зазначає, що всі люди рівні перед законом і мають право, без будь-якої різниці, на рівний захист перед законом [2].

Не тільки ООН, а і багато інших міжнародних організацій (ОБСЄ, ЮНЕСКО тощо) ведуть боротьбу із різноманітними формами дискримінації. Поряд із системою захисту прав людини на універсальному рівні, на Європейському, Американському і Африканському континентах були засновані і регіональні системи захисту прав людини. Найбільш розвинена із них, безперечно, є європейська. Права людини, демократія і верховенство закону є головними цінностями Європейського Союзу. ЄС розглядає права людини як загальні і неподільні. ЄС активно захищає права людини, як в межах Союзу, так і на територіях усього світу. Політика ЄС у галузі прав людини зосереджена на захисті цивільних, політичних, економічних, соціальних і культурних прав. ЄС приділяє особливу увагу заходам із захисту прав жінок, дітей, меншин і переміщених осіб [3, с. 232].

Коли переглядаєш західні джерела з теми етнічних конфліктів, натрапляєш на тексти, присвячені расизму, антисемітизму та неприязні між представниками націй, які належать до різних культур. Як правило, йдеться про вороже ставлення між культурно і географічно віддаленими націями: ставлення білого Західного світу до мусульман, іммігрантів з Третього світу та Східної Європи.

Як в Україні так і в зарубіжних державах є велика кількість іноземних громадян. Це в основному студенти вищих навчальних закладів, які навчаються, проходять стажування чи працюють в чужій країні. Ставлення людей до національних меншин та іноземних громадян неоднозначне, адже, дуже часто ми можемо почути про випадки агресивної поведінки стосовно соціальних груп, які тими або іншими ознаками відрізняються від більшості населення, тому останні роки й характеризуються великим зниженням національної толерантності[4, с. 79-80].

Загалом, ксенофобія – це поняття, яке означає ворожість і нетерпимість до іноземців, тимчасово переміщених осіб, до осіб іншого віросповідання, культури, етносу, а також до всього чужого, незнайомого, незвичного.

Її об'єкти, зазвичай, класифікують за етнічними, расовими, релігійними, територіальними, статевими та іншими ознаками. Ними також можуть бути хворі на

ВІЛ/СНІД, наркоманію, алкоголізм, особи без постійного місця проживання, але головним об'єктом ксенофобії завжди були незнайомці або чужинці.

Ксенофобія є як соціальною, так і політичною проблемою. В умовах погіршення соціально-економічної ситуації в Україні, зумовленої зовнішніми і внутрішніми чинниками, спостерігається тенденція до збільшення ксенофобських проявів, що є наслідком неефективної профілактики відповідних явищ у молодіжному середовищі. Вона є причиною воєнних та братовбивчих конфліктів, і може слугувати виправданням існування антигуманних, антинародних режимів, що призводять до порушення основних прав і свобод людини, підриває принципи демократії та загрожує стабільному розвитку суспільства [5, с. 260-261].

Прояви відкритої ксенофобії, що спостерігаються дедалі частіше, охоплюють випадки культурного вандалізму, хуліганства за національними ознаками, побиття людей на ґрунті расової та етнічної ненависті. Проблема ксенофобії особливо актуальна для регіонів із поліетнічним складом населення, де характер міжнаціональних відносин виконує надзвичайно важливу роль [4, с. 80].

Слід пам'ятати, що одним з основних шляхів боротьби проти ксенофобських настроїв є робота із тими негативними стереотипами та упередженнями, які існують у суспільному уявленні про іноземних громадян та представників інших національностей [5, с. 263].

Тому, першочерговим завданням української та міжнародної спільноти на сьогодні має бути подолання ксенофобських а расистських проявів за допомогою ефективних засобів організації освітнього процесу, що буде зобов'язувати заклади загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної та вищої освіти здійснювати цілеспрямовану просвітницьку роботу з метою протидії ксенофобії і расизму в середовищі учнівської та студентської молоді.

Отже, можна зробити висновок, що у наш час расизм і ксенофобія є дуже розповсюдженим, як на території нашої країни, так і на території інших держав, але у деяких країнах вони поширені у маленьких обсягах, а у інших наявне у великих розмірах. Тому, це явище є світовою проблемою, яке потребує негайного вирішення.

Аналіз проблеми доводить, що на сьогоднішній день, незважаючи на те, що зроблено перші кроки у вирішенні проблеми протидії ксенофобії та расизму, ще не достатньо відпрацьована ефективна система протистояння ненависті та агресії, міжнародним співтовариством повинні бути створені механізми, що дозволяють вирішувати одну з найскладніших проблем сучасного світу.

Расизм становить значну загрозу стабільному розвитку держав і основне завдання світової спільноти має полягати в тому, що вони повинні докласти багато зусиль, якщо і не до повної ліквідації цього явища, то хоча б до зменшення кількості випадків расової дискримінації.

Список використаних джерел:

1. Цимбал Т.Я., Калмикова О.С. Роль Організації Об'єднаних Націй у координації міжнародного співтовариства у боротьбі з ксенофобією та расизмом. Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2015. Вип. 1 (2). С. 222– 227.
2. Загальна декларація прав людини, ООН. Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
3. Калмикова О.С. Розвитку міжнародно-правового співробітництва у боротьбі з ксенофобією та расизмом. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2013. № 1062. Серія «ПРАВО». Випуск № 14, С. 230 – 233.
4. Сав'юк О.В. Проблема ксенофобії і расизму в Україні: соціально-правовий аспект. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2012. Вип. 2 (2) С. 78 – 86.
5. Бабич В. М. Ксенофобії і расизму – ні! Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції: Соціально-педагогічні основи розвитку особистості в сучасних умовах комунікації: досвід, проблеми, перспективи, м. Київ, 2018. С.260-272

*Бичок Т. П.
студентка групи ПБі-15-1
ННІ права Університету ДФС України*

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ ПО БОРОТЬБІ З РАСИЗМОМ

Попри роки наукових обґрунтувань, переконувальних протестів та закликів расові упередження досі притаманні частині людей. Хоча жажіття расової дискримінації позаду, говорити про повну рівність усіх людей, незалежно від расової приналежності, ще зарано. В українському суспільстві протягом останніх років спостерігається стабілізація рівня расової дискримінації. Однак, тенденції, що зумовлюють наявність у суспільстві різних проявів расизму та нетерпимості, залишаються не вирішеними. Зокрема, це: наявність у суспільній свідомості расистських стереотипів, поширення нетерпимості у інтернет-мережі та правого радикалізму серед молоді, зростання кількості постраждалих від прояву расизму. Тому

актуальним сьогодні є дослідження міжнародного досвіду боротьби з расизмом, зокрема діяльності міжнародних інституцій з протидії расизму.

Аналізуючи діяльність міжнародних інституцій по боротьбі з расизмом, насамперед, слід з'ясувати зміст поняття «расизм».

Відповідно до ст. 1 Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (далі – Конвенція) расова дискримінація означає будь-яке розрізнення, виняток, обмеження чи перевагу, ґрунтовані на ознаках раси, кольору шкіри, родового, національного чи етнічного походження, метою або наслідком яких є знищення або применшення визнання, використання чи здійснення на рівних засадах прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній чи будь-яких інших галузях суспільного життя[1].

Звичайно для протидії такому негативному явищу як расизм необхідно було створити спеціальні органи, які б змогли забезпечувати превентивний захист у контексті цього питання. Так, в рамках Європейського Союзу в 1997 р. було створено Європейський моніторинговий центр з питань расизму та ксенофобії. У Раді Європи таким спеціалізованим органом стала Європейська комісія проти расизму та нетерпимості (далі – ЄКРН), а в межах ООН – Комітет ліквідації расової дискримінації (далі – КЛРД).

Європейський моніторинговий центр з питань расизму та ксенофобії знаходиться у Відні. Центр вивчає масштаби і розвиток феноменів і проявів расизму, ксенофобії і антисемітизму, аналізує їх причини, наслідки та поширює приклади гарної практики у боротьбі з цими явищами. З цією метою він накопичує та аналізує інформацію, передану йому науково-дослідними центрами, державами-членами, інституціями Співтовариства, неурядовими організаціями та міжнародними організаціями. До сфери повноважень Центру також належить координація Європейської інформаційної мережі з питань расизму та ксенофобії (відому як «RAXEN»).¹² і 13 грудня 2003 року Європейська Рада, вирішила розширити компетенцію Європейського центру моніторингу расизму та ксенофобії, щоб перетворити її на Агентство Європейського Союзу з основних прав (FRA) [2].

ЄКРН – це орган з контролю за дотриманням прав людини, який спеціалізується на питаннях, пов'язаних з боротьбою проти расизму, дискримінації на підставі «раси», етнічного / національного походження, кольору шкіри, громадянства, релігії або мови (расова дискримінація), ксенофобії, антисемітизму і нетерпимості [3].

З моменту створення перед ЄКРН були поставлені такі завдання: боротьба проти расизму, ксенофобії, антисемітизму та нетерпимості в Європі; огляд ефективності законодавства, політики та інших заходів держав-членів Ради Європи з позиції подолання

расизму, ксенофобії, антисемітизму та нетерпимості; пропонування заходів на місцевому, національному та європейському рівнях; розробка загальнополітичних рекомендацій державам-членам; аналіз міжнародних правових інструментів з метою їх можливого посилення. Варто зазначити, що вироблені за результатами своєї роботи доповіді та рекомендації ЄКРН направляє до Комітету Міністрів для вжиття відповідних заходів.

Юрисдикція ЄКРН визначається шляхом проведення в межах покладених на орган завдань, визначених ст. 1 Статуту, діяльності у трьох ключових напрямках, що отримали назву «мандат Комісії»: індивідуальний підхід до кожної держави (country by country monitoring); робота над загальними темами; відносини з громадськістю. Зазначене відображено в розроблюваних Комісією програмах. До речі, Статутом також передбачено право ЄКРН розширювати напрями дії своїх програм через їх модифікацію чи доповнення [4, с. 218].

У контексті визначення юрисдикції ЄКРН, варто зазначити, що одним з аспектів багатогранної діяльності цього органу, розроблених із метою виконання його обов'язків, є: проведення досліджень ситуації «від країни до країни», поглиблене вивчення проблем кожної держави-члена у відповідних сферах та забезпечення співробітництва з урядами цих країн у напрямі їх вирішення за допомогою надання конкретних і адекватних пропозицій [5].

У рамках моніторингу «від країни до країни» Комісія має співпрацювати з національними органами влади, відвідувати відповідні країни, а також брати участь у конфіденційному діалозі з названими органами, під час яких останні можуть прокоментувати висновки ЄКРН. Моніторинг країн провадиться щодо усіх держав-членів і складається з п'ятирічних циклів з охопленням дев'яти / десяти країн на рік. П'ятий цикл моніторингу ЄКРН розпочався в першому півріччі 2013 р. Загальними темами циклу є: законодавчі питання, розпалювання ненависті, насильства й інтеграційна політика. Щодо законодавчих питань, то Комісія розглядає ратифікацію Протоколу № 12 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод як інструмент боротьби з дискримінацією; наявність положень у кримінальному, цивільному та адміністративному праві, які відповідали б її Загальнополітичній рекомендації (GPR) № 72; існування незалежних органів, на які покладається обов'язок боротьби із расизмом і расовою дискримінацією. У контексті розпалювання ненависті ЄКРН розглядає заходи, яких вжито для боротьби із такими її формами, які мають бути криміналізовані, та нетерпимістю в цілому, запальним дискурсом щодо груп, які представляють інтерес для ЄКРН («вразливі групи населення»). Стосовно насильства ЄКРН розглядає заходи по боротьбі з реальним фізичним насильством щодо осіб, які належать до уразливих груп та їх власності. Щодо тематик в окремих державах у межах

циклу ЄКПРН планується вирішення будь-яких інших важливих проблем «расизму, расової дискримінації, ксенофобії, антисемітизму та нетерпимості». Проблеми щодо не імплементації чи неповної імплементації рекомендацій, прийнятих під час четвертого циклу, також перебуватимуть у полі зору ЄКПРН [4, с. 219].

В межах своєї юрисдикції ЄКПРН може звертатися за допомогою до доповідачів або консультантів; організувати консультації із зацікавленими сторонами; створювати робочі групи з конкретних тем; скористатися безпосередньою підтримкою неурядових організацій у будь-яких аспектах, що перебувають у її віданні; запросити висновки органів Ради Європи щодо питань, пов'язаних із її роботою.

Комітет ліквідації расової дискримінації (далі – КЛРД) є першим органом, створеним Організацією Об'єднаних Націй для контролю і розгляду заходів, вживаних державами з метою виконання їх зобов'язань у відповідності до тієї чи іншої угоди в галузі прав людини. Відповідно до ст. 8 Конвенції він складатиметься з вісімнадцяти експертів, що відзначаються високими моральними якостями і визнаною безсторонністю, обираються Державами-учасницями з числа їх громадян і повинні виконувати свої обов'язки від себе особисто, причому приділяється увага справедливому географічному розподілу і представництву різних форм цивілізації, а також головних правових систем [1].

Конвенція передбачає три процедури, які дозволяють КЛРД розглядати правові, судові, адміністративні та інші заходи, які вживають конкретні держави з метою здійснення їхніх зобов'язань щодо боротьби з расовою дискримінацією.

Перша процедура передбачає вимогу про те, що всі держави, які ратифікували Конвенцію чи приєдналися до неї, повинні подавати КЛРД періодичній доповіді. КЛРД щороку через Генерального секретаря подає доповідь Генеральній Асамблеї Організації Об'єднаних Націй про свою діяльність і може робити пропозиції та загальні рекомендації, що ґрунтуються на вивченні доповідей та інформації, одержаних від Держав-учасниць Конвенції. Такі пропозиції та загальні рекомендації передаються Генеральній Асамблеї разом із зауваженнями Держав-учасниць Конвенції, якщо зауваження є.

Згідно з другою закріпленою в Конвенції процедурою будь-яка держава може спрямовувати скарги, які торкаються дій іншої держави.

У відповідальності з третьою процедурою окремі особи або групи осіб, які стверджують, що вони є жертвами расової дискримінації, можуть подавати КЛРД скаргу проти своєї держави. Це може бути зроблено тільки в тому випадку, якщо відповідна держава є учасником Конвенції і заявила про своє визнання компетенції КЛРД брати такі скарги.

Також слід зазначити, що в структурі ООН питаннями расизму, расової та національної дискримінації, ксенофобії, іншим видам нетерпимості, а також питаннями прав людини в світі і в окремо взятих державах займається Рада з прав людини. Цей орган відіграє одну з найважливіших ролей. Рада з прав людини – це установа, що займається ліквідацією всіх форм дискримінації, захищає права і свободи людини, відстоює рівність усіх людей у всьому світі. Рада була створена в 2006 році та є наступником завдань та повноважень Комісії з прав людини.

Отже, міжнародна спільнота створила значну кількість агентств по боротьбі з расизмом. Це свідчить про те, що расизм все ж таки залишається досить поширеним явищем. Варто зазначити, що агентства по боротьбі даній проблемі хоч і є відокремленими один від одного, але активно взаємодіють між собою. Однак, враховуючи їх компетенцію (яка полягає в основному в наданні рекомендаційних висновків), ми не можемо дійти висновку про високу ефективність діяльності агентств у боротьбі з расизмом.

Список використаних джерел:

1. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації : Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 21.12.1965// БД «Законодавство України» / ВР України. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_105(дата звернення: 22.03.2019).
2. European Monitoring Centre for Racism and Xenophobia. EUR-Lex site.URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac10411>(дата звернення: 22.03.2019).
3. The European Commission against Racism and Intolerance (ECRI). Council of Europe site. URL: <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/>(дата звернення: 22.03.2019).
4. Калмикова О. С. Правовий статус європейської комісії проти расизму та нетерпимості. Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. Вип. 1 (3) 2016. С. 216 – 221.
5. Ibarra E. The European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) examines Spain. URL: <http://movementagainstintolerance.wordpress.com/2011/03/14/the-european-commission-against-racism-and-intolerance-ecri-examines-spain/>(дата звернення: 22.03.2019).

*Білоусюк В.В.,
студентка групи ПБП-16-4
Бабенко А.Ю., к.ю.н., ст.. викладач кафедри
міжнародного права та порівняльного правознавства
ННІ права Університету ДФС України*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РАСИЗМУ ТА РАСОВОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Дискримінація за расовою ознакою є одним із найбільш поширених видів поділу та несправедливого ставлення до людей, що належать до певних груп. Попри значні напрацювання світового співтовариства у сфері протидії цьому явищу, проблема расової дискримінації й досі залишається актуальною, зокрема, в Україні за останнє десятиріччя значно збільшилась кількість злочинів, скоєних на ґрунті расової ненависті та нетерпимості [1, с.199].

Поняття «расизм» вперше було зафіксовано французьким словником Ларусса в 1932 році та трактувалося як "система, яка стверджує перевагу однієї расової групи над іншими".

Виявлення расизму та расової дискримінації є міжнародним правопорушенням, виражене в обмеженні прав суспільства за ознакою раси, кольору шкіри, родового, національного чи етнічного походження, яке порушує права та основні свободи людини в політичній, економічній, соціальній, культурній та інших сферах суспільного життя, а також виражене в пропаганді расистської ідеології.

Здійснення расистських теорій та ідей на практиці відповідно до Декларації про раси та расові забобони, визнається неспроможним не лише тому що вони суперечать етичним і моральним принципам людства, а й тому що практика расизму і расової дискримінації засуджується ООН і визнається правопорушенням в будь-якому її прояві.

У Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (ICERD), яка була прийнята усіма державами-членами ЄС у 1965 році, расова дискримінація визначається як: будь-яке розрізнення, виняток, обмеження або перевагу, заснованих на ознаках раси, кольору шкіри, родового, національного чи етнічного походження, що мають на меті або наслідком знищення або применшення визнання, використання або здійснення на рівних засадах прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній чи будь-яких інших галузях суспільного життя [1, с.202].

Коаліція провідних правозахисних груп представила свою альтернативну доповідь про дотримання Україною положень даної Конвенції, підкреслюючи деякі з найважливіших областей, які потребують поліпшення, але залишились без уваги в періодичній доповіді України про дотримання Конвенції. Ці питання були розглянуті на 90-й сесії Комітету з

ліквідації всіх форм расової дискримінації у Женеві з 2 до 26 серпня 2016 року. До них, зокрема, відносяться: погана система реєстрації та переслідування злочинів, скоєних на ґрунті расової ненависті в Україні (тільки 3 злочини були зареєстровані у 2012 році, у той час як 19 нападів були налічені неурядовими органами), а також недосконала система правосуддя щодо таких злочинів, що призвело лише до 7 судових рішень з 2012 до 2016 року. Український омбудсмен Валерія Лутковська зазначила: "Робота, що проводиться громадянським суспільством для забезпечення альтернативних поглядів на расову ситуацію всередині країни, має першорядне значення. Разом з необхідністю прийняття узгоджених, тристоронніх зусиль між урядом, громадянським суспільством і міжнародним співтовариством для моніторингу цих питань і поліпшення виконання зобов'язань відповідальних сторін у межах юрисдикції України". Проте українське законодавство на сьогодні не вирізняється досконалим правовим регулюванням даної проблематики, як, наприклад, законодавство Великої Британії[2].

Закон про рівноправ'я (Equality Act) 2010 року говорить, що ви не повинні піддаватися дискримінації через вашу расу, де її можна визначити як колір шкіри або національність, включаючи громадянство, етнічне чи національне походження, яке може відрізнитися від нинішнього громадянства (наприклад, ви можете мати китайське національне походження і жити у Великобританії з британським паспортом), а також етнічні та расові групи, тобто групу людей, які мають однакову захищену характеристику етнічної або расової приналежності [3].

Расова група може складатися з двох або більше різних груп, наприклад, чорних британців, британців азіатів, британських сикхів, британських євреїв, циган-циган і ірландських мандрівників. У свою чергу особа може піддатися дискримінації через о кількох аспектів раси, наприклад, люди, що народилися в Британії від батьків з Ямайки, можуть піддаватися дискримінації через те, що вони є громадянами Великобританії, або через їх ямайське національне походження.

В англійському законодавстві виокремлено чотири основних типи расової дискримінації:

- пряма дискримінація (відбувається, коли хтось ставиться до вас гірше, ніж інша людина в аналогічній ситуації через ознаку раси, наприклад, якщо агентство не дозволить вам орендувати квартиру через расу) [3];

- непряма дискримінація (відбувається, коли в організації існує особлива політика або спосіб роботи, який ставить людей з вашої расової групи у невідгідне становище, наприклад: перукар відмовляється наймати стилістів, які покривають їх власне волосся, це поставить у

невигідне становище жінок-мусульманок або чоловіків-сикхів, які покривають їх волосся при подачі заяви на посаду стиліста). Іноді непряма расова дискримінація може бути дозволена, якщо організація або роботодавець можуть довести, що є вагома причина для дискримінації, відома як об'єктивне виправдання, наприклад : шукач притулку з Сомалі намагається відкрити банківський рахунок, але банк заявляє, що для того, щоб мати право, йому необхідно проживати у Великобританії протягом 12 місяців і мати постійну адресу, через що сомалієць не може відкрити банківський рахунок, у результаті чого банку потрібно довести, що його політика необхідна з ділових причин, зокрема для запобігання шахрайства та відсутності практичної альтернативи[3];

- домагання (відбувається, коли хтось змушує відчувати себе приниженим чи ображеним, наприклад: молодого британського азіата колеги на роботі продовжують називати расистським ім'ям; його колеги кажуть, що це жартування, але співробітник ображений та принижений цим). Переслідування ніколи не може бути виправдане. Однак, якщо організація або роботодавець можуть довести, що вони зробили все можливе, щоб люди, які працюють на неї, не поводити себе таким чином, як вказує позивач, постраждала особа не зможе подати позов про переслідування проти неї, хоча може подати позов проти переслідувача [3];

- репресування (виявлення поганого ставлення через подану постраждалою особою скаргу на дискримінацію за расовою ознакою відповідно до Закону про рівноправ'я, а також це може статися, якщо ви підтримуєте когось, хто подав скаргу на дискримінацію за ознакою раси, наприклад, особа в наведеному вище прикладі хоче подати офіційну скаргу про своє лікування, а її менеджер погрожує звільненням, якщо вона не відмовиться від скарги) [3].

Випадки щодо проявів расизму на основі нетерпимості можуть приймати такі форми як словесне та фізичне насильство, залякування, загрозлива поведінка, он-лайн зловживання, пошкодження майна. Це може бути одноразовий інцидент або частина триваючої кампанії переслідування або залякування.

Варто зазначити, що будь-який кримінальний злочин може бути расистським злочином на основі нетерпимості, якщо злочинець переслідував особу через свої забобони за ознакою раси.

Існує два основних типи злочинів щодо расизму:

- злочини на основі расової приналежності відповідно до Закону про злочинність і заворушення 1998 року;

- будь-які інші злочини, за які вирок може бути збільшений відповідно до Закону про кримінальне правосуддя 2003 року, якщо вони кваліфікуються як злочин на основі нетерпимості.

В обох випадках, якщо кримінальний злочин класифікується як расистський злочин на ґрунті ненависті, суддя може призначити більш жорстке покарання злочинцю.

У Великій Британії, якщо особа зіткнулася з інцидентом або злочином щодо расизму, то може повідомити про це в поліцію, а також повідомити про таку подію або про злочин, навіть якщо вона не була спрямована проти неї особисто, при цьому така особа може бути сусідом, членом сім'ї, працівником служби підтримки або просто перехожим. Повідомляючи про інцидент або злочин, особа має уточнити, що це було викликано ворожістю або упередженням за ознакою раси. Місцеве бюро цивільних консультацій може допомогти повідомити про такий інцидент або злочин. Якщо особа зіткнулася з актами ворожості або переслідування з причини раси на роботі, вона може бути позивачем щодо дискримінації відповідно до Закону про рівноправ'я.

Деякі обставини, коли по-різному ставляться до раси є законними, тобто різниця у зверненні може бути законною в ситуаціях зайнятості, якщо:

- приналежність до певної раси має важливе значення для роботи, тобто професійною вимогою, наприклад, організація хоче найняти допоміжного працівника для консультативної служби з питань домашнього насильства для жінок з Південної Азії, через що дана організація може сказати, що вона хоче найняти працівника, який походить лише з Південної Азії;

- організація вчиняє позитивні дії для заохочення або розвитку людей в расовій групі, яка недостатньо представлена або знаходиться в несприятливому становищі в будь-якій діяльності, наприклад, телекомпанія майже не отримує претендентів на свою програму набору випускників від чорношкірих кандидатів, таким чином встановлює досвід роботи та програму наставництва для чорношкірих студентів, щоб заохотити їх в індустрію. Отже, можна стверджувати, що українське законодавство налічує чимало прогалин щодо правового регулювання расизму та расової дискримінації, а також правових способів захисту у разі їх прояву. У зв'язку з цим, необхідні подальші розробки, широке висвітлення в питаннях впровадження принципу заборони расизму та расової дискримінації, зокрема, у сфері праці, законодавчого характеру. Правові прогалини має заповнити закон про рівноправ'я, заборону расизму та расової дискримінації в Україні, а досвід правового регулювання проблеми заборони расизму Великобританії може бути корисним.

Список використаних джерел:

1. Ларкін М. О. Злочини на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі: профілактичний аспект / М.О. Ларкін // Вісник Запорізьк. нац. Ун-ту: збірник наукових статей. Юридичні науки. – 2010. – № 1. – С. 198–203.
2. Расова дискримінація в Україні: чи очевидний прогрес?– 26 лип. 2016. - URL:<http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/articles/2016/07/26/racialdiscrimination-in-ukraine-is-progress-evident-.html>
3. Equality Act, 2010.- Електронний ресурс - [Режим доступу]: URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/contents>
4. Racist and religious hate crime /Citizens Advice, 3rd Floor North, 200 Aldersgate, London. - Електронний ресурс - [Режим доступу]: URL: <https://www.citizensadvice.org.uk/law-and-courts/discrimination/hate-crime/racist-and-religious-hate-crime/>

*Бондарева А. В.
студентка групи ПБ 16-2
ННІ права Університету ДФС України*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ НЕМАЙНОВОГО ХАРАКТЕРУ

Обов'язковість виконання судових рішень на всій території України закріплено в Основному законі України [1], а їх своєчасне, повне й неупереджене виконання покладено на органи державної виконавчої служби та приватних виконавців. Дані органи мають примусово виконувати рішення судів, якщо боржник добровільно не погоджується на їх врегулювання. Більш детально хочеться акцентувати увагу на положенні щодо порядку виконання рішень, за якими боржниками є органи державної влади, які зобов'язані вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення. На відміну від інших процедур виконавчого провадження, наприклад: виконання рішення про поновлення на роботі, виселення боржника, про відібрання дитини тощо, дане положення має універсальний характер, що призводить до виникнення ряду проблем при його реалізації на практиці, адже багато життєвих обставин не передбачає. У зв'язку з цим виникають ряд ситуацій, коли судові рішення приймається на користь особи, яка звернулася, але надалі не виконується. Тобто застосовується весь механізм вирішення даного питання, який передбачений Законом України «Про виконавче провадження», однак на національному рівні ця справа не врегулюється і єдиним ефективним шляхом залишається звернутися до Європейського суду з прав людини для захисту порушених прав.

З поміж вчених, які досліджували дане питання можна виокремити: Бондар І., Гавриленко С., Дубова Д., Кульмішина В., Луньова А., Перепелицю А., Сайко Л., Теліпко В., Ткач І., Фулей Т., тощо, які, у свою чергу, заклали міцне підґрунтя для подальшого наукового опрацювання вказаного питання.

Рішення, за якими боржник, зобов'язаний вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення мають ряд характерних особливостей та складають окрему групу рішень, які виокремлені в розділі восьмому Закону України «Про виконавче провадження» - виконання рішень немайнового характеру. Багатогранність справ пов'язана з тим, що ці питання можуть стосуватися різних життєвих ситуацій перелік яких не конкретизовано законодавством. В ст. 63, вище зазначеного закону, закріплено положення про порядок виконання рішень, за якими боржник, в тому числі державний орган, зобов'язаний особисто вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, виконавець наступного робочого дня після закінчення строку, перевіряє виконання рішення боржником. Якщо рішення підлягає негайному виконанню, виконавець перевіряє виконання рішення не пізніше як на третій робочий день після відкриття виконавчого провадження. Тобто боржник за загальним строком протягом 10 робочих днів має виконати рішення, а у разі невиконання без поважних причин боржником рішення виконавець вносить постанову про накладення на боржника штрафу [2]. Якщо після наступної перевірки знову не було вчинено належних дій, то на боржника накладають повторно штраф у двократному розмірі. У разі повторного невиконання без поважних причин боржником рішення, якщо таке рішення може бути виконано без участі боржника, виконавець надсилає органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та вживає заходів примусового виконання рішення [2]. Таким чином, до органу державної влади може бути застосований державний примус зумовлений настанням негативних наслідків за невиконання певних дій у формі: першої штрафної санкції, другої штрафної санкції та кримінальної відповідальності. З одного боку, суттєве збільшення розміру відповідальності з 2016 році за невиконання рішення, що зобов'язує відповідний орган вчинити певні дії має позитивний характер, адже боржник - посадова особа має сплачувати на даний час до 200 (було від 20 до 40) НМДГ, щодо боржника - юридичної особи - до 300 (було від 40 до 60) НМДГ. Наведені розміри є досить значними, тому органи державної влади намагаються уникати та вчасно виконувати рішення, які стосуються їх компетенції, щоб не сплачувати штрафи. Однак, слід зазначити, те, що після реалізації даних заходів на практиці не завжди вирішується справа по суті. Наприклад, це може стосуватися зобов'язання видачі Управлінням Державної міграційної служби України громадянину за його релігійних переконань паспорта старого зразку у формі

книжечки, а не ID-картки. Оскільки права громадянина є порушеними Верховний Суд став на його захист, адже втручання в особисте життя у зв'язку з обробкою персональних даних заборонено [3]. Проте дане рішення апіорі не можливо виконати практично, оскільки бланки в паперовій формі вже не випускаються даним органом. Навіть після сплати виконавчого збору в розмірі 15 тис. грн. та штрафних санкцій: першого штрафу в розмірі 5100 грн. та повторного штрафу в розмірі 10200 грн. заява про відкриття кримінального провадження не порушується щодо Управління Міграційної служби України за відсутністю складу злочину. В даному випадку застосовується весь механізм вирішення даного питання, який передбачений Законом України «Про виконавче провадження», однак на національному рівні ця справа не може бути врегульована.

Подібні ситуації є непоодинокими, адже досить багато існує судових рішень, за якими на користь осіб, які звернулися до суду було винесено ухвалу, але не були виконані. Як зазначає суддя Верховного Суду України Борис Гулько: «Судовий розгляд має закінчуватися виконанням судового рішення, а не тільки його прийняттям. Сьогодні це вкрай актуальна тема, оскільки є однією із найпоширеніших проблем, з якою звертаються наші громадяни за захистом до Європейського суду з прав людини». Тому у разі виникнення даної ситуації звернення до Європейського суду з прав людини (далі ЄСПЛ) є неминучим, якщо особа дійсно бажає захистити свої права та зобов'язати українську державу виплатити грошову компенсацію. На даний час Україна опинилася серед країн з найбільшою кількістю справ, що перебувають на розгляді ЄСПЛ відповідно до звіту Комітету міністрів Ради Європи [4].

Головною перевагою даного суду є те, що особа може звернутись до нього без згоди на це держави, але обов'язково має пройти всі судові інстанції. Судове рішення за результатами розгляду справ ЄСПЛ має бути обов'язково виконане. Комітет міністрів Ради Європи здійснює нагляд за виконанням рішень суду, зокрема, за тим, щоб були виплачені грошові суми, присуджені судом у якості компенсації за шкоду, завдану заявникам, а також разом із державою-відповідачем та відділом виконання рішень визначає спосіб виконання винесеного рішення та заходи для запобігання подібних порушень у майбутньому. Це призводить до прийняття загальних заходів, зокрема, внесення поправок до законодавства, а також вжиття, за необхідності, заходів індивідуального характеру [5].

Отже, керуючись вище сказаним, ЄСПЛ є дійсно дієвим механізмом виконання рішень немайнового характеру, оскільки допомагає відновити порушені права осіб, які були допущені на національному рівні. На наш погляд, органи державної влади України мають активно сприяти зменшенню невідповідності національного законодавства міжнародному та мають внести доповнення до Закону України «Про виконавче провадження», де було б

деталізовано положення про порядок виконання рішень, за якими боржник, зобов'язаний вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. №30: за станом на 21.02.2019 // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - Ст. 129-1
2. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII: за станом на 19.01.2019 // Верховна Рада України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19/ed20160602>
3. Рішення Верховний Суд від 26 березня 2018 року по справі №№806/3265/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73139306>
4. Фузей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. URL: http://www.nsj.gov.ua/files/1444201141%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD_TF_130815.pdf
5. Виконання рішень ЄСПЛ: застосування заходів індивідуального характеру І. Кобець. *Юридичну Газету*. №49 (599). URL: <http://yurgazeta.com/publications/practice/inshe/vikonannya-rishen-espl-zastosuvannya-zahodiv-individualnogo-harakteru.html>

*Боцяк А.О., Велигорська О.М.
студенти групи ПБ 16-3
ННІ права Університету ДФС України*

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ НАПРИКЛАДІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У вересні 2017 року вступила в силу Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, з цього дня розпочався новий етап економічного співробітництва з ЄС. Досвід функціонування Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, як складової Угоди про асоціацію, виявив необхідність активізації нормотворчої діяльності у сфері адаптації національного законодавства до стандартів ЄС у різних сферах. Актуальним є питання, щодо удосконалення механізмів та форм захисту прав споживачів, через призму їх приведення у відповідність до стандартів ЄС. Для цього потрібно більш детально дослідити захист таких прав в Європейському Союзі, з можливістю їх імплементації.

Протягом останніх років в науковій літературі, все частіше приділяється увага механізмам застосування політики Європейського Союзу для реалізації адаптації норм європейського права щодо захисту прав споживачів в законодавство України, зокрема це

спостерігається в працях: Т. Дудаш, В. Туманов, М. Буроменський, М. Бирюкова, А. Капустіна, С. Кашкіна, Ю. Юмашева, Г. Дейвіса, Х. Миклитца та інших.

Правовою основою регулювання захисту прав споживачів в ЄС, є ст. 169 Договору про функціонування ЄС, в якій передбачено, що з метою сприяння інтересам споживачів і забезпечення високого рівня їхнього захисту Союз робить свій внесок у охорону здоров'я, безпеки й економічних інтересів споживачів, а також у розвиток їхнього права на інформацію, освіту й самоорганізацію для захисту своїх інтересів. Споживча політика ЄС донедавна була обумовлена однією з ключових цілей Європейського Союзу – створення внутрішнього ринку товарів і послуг. Перші кроки у напрямку захисту прав споживачів було зроблено ще всередині 1970-х років, коли глави держав та урядів вперше закликали до політичних дій в цій сфері під час Паризького саміту в 1971р. Єдиний Європейський Акт, що набув чинності 1 липня 1987 року, запровадив в Договорі поняття «споживач»: відповідно до ст.100 а Комісія мала право пропонувати заходи, спрямовані на захист прав споживачів, беручи за основу «високий рівень захисту». Зазначені позитивні зміни були сприйняті та підтримані Маастрихтським договором, відповідно до якого захист прав споживачів став повноцінною політикою Співтовариства. В той час як згідно загального принципу Договору, закріпленого ст. 153, Співтовариство повинно було робити свій внесок у «посилення захисту прав споживачів», вказана стаття також служила правовою основою політики захисту прав споживачів. Відповідним чином, загальною метою цієї сфери є захист здоров'я, безпеки та економічних інтересів споживачів, забезпечення їх права на інформацію, освіту, а також можливість забезпечення створення органів самоорганізації для захисту власних інтересів. Також захисту прав споживачів присвячено статтю 38 Хартії основних прав Європейського Союзу. «Захист прав споживачів» визнано як один з законних інтересів усього населення Союзу, якому повинно бути гарантовано один з найвищих рівнів захисту. Сьогодні Хартія ЄС про основні права є частиною Договору про функціонування ЄС та, відповідно, також передбачає гарантії захисту прав осіб-громадян ЄС як споживачів послуг.

Протягом декількох років споживча політика Європейського Союзу зазнає перегляду з метою вдосконалення реагування на зростання конкуренції в глобальній економіці, а також з огляду на потреби громадян у поліпшенні захисту їхніх споживчих інтересів, особливо у транскордонній торгівлі. З цією метою Рада ЄС та Парламент ЄС ухвалюють Споживчі програми, які спрямовані на досягнення таких цілей: – забезпечення високого рівня захисту прав споживачів, головним чином через вдосконалення надання інформації з питань, що стосуються споживачів, поліпшення консультування та кращого представництва інтересів споживачів; – забезпечення ефективного застосування правил захисту прав споживачів,

особливо через розвиток співробітництва між органами влади та організаціями, відповідальними за практичне виконання законодавства про захист прав споживачів, інформування, освіти та вирішення спорів, пов'язаних зі скаргами споживачів.

Основним засобом регулювання захисту прав споживачів як і в інших сферах законодавства, в яких повинно бути гармонізовано право держав-членів ЄС є директиви. Держави-члени вправі встановлювати більш суворі вимоги щодо тих, які передбачено директивами у сфері захисту прав споживачів. Вони містять мінімальні стандарти захисту. У деяких випадках зазначені відмінності перешкоджають функціонуванню внутрішнього ринку. Установчі договори визначають ці сфери, регулювання в яких здійснюється за допомогою директив [1].

У сфері забезпечення дієвих механізмів захисту прав споживачів, можна віднести: Директиву «Про захист споживачів стосовно певних аспектів контрактів з таймшер (право володіння майном протягом відведеного часу), довгостроковими продуктами, пов'язаного з відпусткою, повторного продажу та обміну» [1], Рекомендацію Комісії «Про принципи діяльності позасудових органів, залучених до компромісного розв'язання суперечок за участю прав споживачів» [2], Директиву «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема електронної комерції на внутрішньому ринку» [3], Директива «Про дистанційний маркетинг споживчих фінансових послуг та внесення змін до Директиви Ради 90/619/ЄЕС та Директив 97/7/ЄС та 98/27/ЄС [9], Директива «Про універсальну послугу та права користувачів стосовно електронних мереж зв'язку і послуг (Директива про універсальну послугу)» [10]. Директива 2001/95/ЄС про загальну безпеку продукції передбачає наявність системи попередження про продукти, які можуть становити небезпеку для споживачів – система RAPEX. Система передбачає механізм швидкого попередження Комісії ЄС державою-членом у випадку виявлення продукції, яка може становити небезпеку для здоров'я.

У системі механізмів захисту істотну роль також відіграють «судові заборони». Метою директиви 2009/22/ЄС від 23.04.09 р. про судові заборони щодо захисту інтересів споживачів відповідно до ст. 1 є: адаптація законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів, що стосуються позовів щодо судової заборони, зазначених у статті 2, мета яких полягає у захисті колективних інтересів споживачів, включених у Директиви, що перелічуються у Додатку I, (наприклад Директива Ради 85/577/ЄЕС від 20 грудня 1985 року на захист споживачів стосовно контрактів, які укладаються поза межами торговельних площ (ОВ L 372, 31.12.1985, с. 31).; Директива Ради 87/102/ЄЕС від 22 грудня 1986 року про адаптацію законів, нормативних та адміністративних положень держав-членів стосовно

споживчого кредиту (ОВ L 42, 12.2.1987, с. 48); 3. Директива Ради 89/552/ЄЕС від 3 жовтня 1989 року про узгодження певних положень, закладених законодавством, нормативними або адміністративними актами у державах-членах стосовно здійснення діяльності з телевізійного мовлення: статті з 10 по 21 (ОВ L 298, 17.10.1989, с. 23); Директива Ради 90/314/ЄЕС від 13 червня 1990 року про комплексні мандрівки, комплексний відпочинок та комплексні тури (ОВ L 158, 23.6.1990, с. 59); Директива Ради 93/13/ЄЕС від 5 квітня 1993 року про нечесні умови споживчих контрактів (ОВ L 95, 21.4.1993, с. 29); 6. Директива 97/7/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 1997 року про захист споживачів у тому, що стосується дистанційних контрактів (ОВ L 144, 4.6.1997, с. 19); Директива 1999/44/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25 травня 1999 року про певні аспекти продажу споживчих товарів та пов'язаних з ними гарантій (ОВ L 171, 7.7.1999, с. 12); Директива 2000/31/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2000 року про певні правові аспекти послуг інформаційного суспільства, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку (Директива про електронну комерцію) (ОВ L 178, 17.7.2000), у цілях забезпечення безперебійного функціонування внутрішнього ринку.

Також дієвими в ЄС є і інституційні механізми захисту прав споживачів. А саме існує позасудова мережа: – European Extra Judicial Network – «EEJ –Net»; «ICPEN-Європа» – підгрупа, створена Європейською Комісією; Європейська асоціація координації споживчого представництва у процесах стандартизації (ANEC, Брюссель); Європейська мережа споживчих центрів [4]. При цьому широко застосовуються: практика консультування споживачів, позасудові механізми вирішення спорів, з – поміж цих засобів ефективним є застосування такого виду захисту як заповнення споживачем певних форм, які надаються з метою вирішення спору з постачальником будь-якої країни-члена.

Також, що стосується інформування споживача про продукцію, то відповідно до Директиви про дистанційні договори інформація може бути надана у необхідний строк у процесі виконання чи, в крайньому випадку, в момент передачі товару, а у Директиві про споживацький кредит – тільки у момент укладення договору. У випадку електронної торгівлі на внутрішньому ринку повинна бути надана інформація щодо дій, яких необхідно вжити до укладення договору, та відносно існуючого кодексу поведінки. Відповідно до ст. 10 та 11 Директиви про захист персональних даних під час збору даних повинна надаватися інформація щодо мети їх наступної обробки і прав осіб, про яких збирають інформацію, на доступ до неї та її коректування.

Що стосується мови, якою повинна надаватися така інформація, то на рівні ЄС закріплено підхід, відповідно до якого відповідні нормативні приписи спрямовані на

належне інформування споживачів щодо якості товарів та послуг, що існують на ринку, шляхом маркування, інструкцій по застосуванню і використанню з врахуванням принципу сприяння надання такої інформації на різних мовах Європейського Союзу та гарантування свободи мови. Особливо гостро питання інформування споживачів на багатьох мовах Європейського Союзу постала у зв'язку із розширенням Європейського Союзу, збільшенням його членів до 28 (не враховуючи виходу Великобританії з ЄС).

Забезпечення дієвих механізмів захисту прав споживачів в ЄС здійснюється різними способами та методами. Для подальшої імплементації їх в національне законодавство, необхідне здійснення більш ґрунтовного аналізу Директив ЄС у цій сфері. Інститути ЄС також потребують більш глибокому розумінні поведінки споживачів для розробки більш досконалого і всеосяжного правового регулювання. Інструменти моніторингу ринку необхідні для виявлення першорядних результатів, таких як рівень безпеки ринків, задоволеності сторін взаємин, вартості товарів та основних недоліків правового регулювання, а крім цього для відстеження процесів, побудованих на взаємозв'язку правового регулювання Внутрішнього і національних режимів захисту прав споживачів у державах-членах ЄС з точки зору ефективності взаємодії наднаціонального та національного режимів.

Список використаних джерел:

1. Муравйов В. І. Проблеми гармонізації законодавства держав-членів та третіх країн в контексті європейської інтеграції [Текст] / В.І. Муравйов // Український щорічник міжнародного права.- К.: Видавничий дім «Промінь», 2010. 286-319с.
2. Директива «Про захист споживачів стосовно певних аспектів контрактів з таймшер (право володіння майном протягом відведеного часу), довгостроковими продуктами, пов'язаного з відпусткою, повторного продажу та обміну».№ 2008/122/ЄСURL: <http://old.minjust.gov.ua/45878>
3. Директива «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема електронної комерції на внутрішньому ринку» № 2000/31/ЄС.URL: <http://old.minjust.gov.ua/45878>
4. Іваненко, Л. М. Захист прав споживачів [Текст]: підручник / Л. М. Іваненко, О. М. Язвінська. – К.:Юрінком Інтер, 2014. – 496 с.

Браславець І.В
студентка 3 курсу
ННІ права Університету ДФС України

ЕЛЕКТОРАЛЬНІ ПРАВА ГРОМАДЯН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Електоральні права громадян Європейського Союзу (далі - ЄС) є новелою в міжнародному праві, оскільки до цього часу жодне інше інтеграційне об'єднання не надавало подібних прав населенню держав-членів, і жоден міжнародний орган або інститут не обирався шляхом прямого волевиявлення народу. Електоральні права, за загальноприйнятою класифікацією прав людини, належать до політичних прав, які є прерогативою громадян держави.

Пасивні та активні електоральні права дослідили такі вчені, як: О. Вишняк, В. Гімпельсон, В. Князев, О. Куценко, Д. Наріжний, В. Скуратівський, Ю. Сурмін, Ю. Яковенко, К. Гаджієва, С. Кара-Мурзи, А. Ковлера, А. Лукашова, А. Максимова, Е. Малкіна, Д. Ольшанського, Е. Сучкова, А. Цуладзе та ін.

Концепція громадянства ЄС, або «європейського громадянства» була вперше запроваджена Маастрихтським договором, а потім отримала продовження в Амстердамському договорі. Амстердамський договір проголосив, що союзне європейське громадянство не буде замінити національне громадянство кожної з країн-учасниць, а буде лише доповнювати його. Будь-яка особа, яка має громадянство однієї з країн ЄС автоматично є громадянином ЄС [1].

Права і свободи громадян Союзу, закріплені установчими договорами, розподілені на три основні групи за призначенням і способу застосування: перша група - це політичні (електоральні) права, друга група - міграційні (функціональні) права, третя група - захисні та адміністративні гарантії [8].

У праві ЄС виділяють два види електоральних права громадян ЄС: активне і пасивне виборче право у виборах до Європейського Парламенту в державі перебування або постійного проживання на рівних умовах з громадянами цієї країни, активне і пасивне виборче право у виборах муніципальних органів влади (органів місцевого управління) в державі-члені, де вони проживають на умовах, однакових з громадянами цієї держави-члена.

Електоральні права громадян ЄС є новелою в міжнародному праві, оскільки до цього часу жодне інше інтеграційне об'єднання не надавало подібних прав населенню держав-членів, і жоден міжнародний орган або інститут не обирався шляхом прямого волевиявлення народу.

Правовою основою електоральних прав в ЄС є статті 22, 223, 224 Договору про функціонування Європейського Союзу [2].

Громадянство ЄС дає кожному громадянину ЄС право голосувати і балотуватися в якості кандидата в муніципальні та вибори до Європейського парламенту в будь-якій країні ЄС, де громадянин проживає, на тих же умовах, що і громадяни. Маастрихтський договір надав право всім громадянам держав-членів ЄС голосувати або бути кандидатом у виборах до Європарламенту та на місцевих виборах у державі-члені, де вони проживають (незалежно від наявності у них громадянства цієї держави), на однакових умовах з громадянами країни постійного проживання. Далі положення цього Договору було розвинене у вторинному праві ЄС. Це право надається безпосередньо кожному громадянину у ЄС відповідно до ст. 22 Договору про функціонування ЄС. Це також міститься в статтях 39 і 40 Хартії основних прав ЄС. Однак, є кілька виключень і обмежень [3].

Право громадянина Союзу обирати і балотуватися кандидатом в муніципальні органи на території будь-якої держави-члена ЄС, де він проживає, на тих же умовах, що і громадяни цієї держави, яке конкретно регулюється Директивою 94/80 від 19.12.1994 р., яка покликана забезпечити громадянам рівні можливості реалізації виборчих прав на всій території ЄС. Також передбачено, що якщо в країні перебування голосування обов'язкове, громадянин ЄС повинен взяти в ньому участь лише в тому разі, якщо він був включений до списку виборців на муніципальних виборах (п.2 ст.7 Директиви 94/80) [4].

Право брати участь в голосуванні і балотуватися в якості кандидата на виборах до Європейського Парламенту в державі-члені Союзу, в якому він проживає, на тих же умовах, що і громадяни цієї держави регламентується спеціальними правилами і умовами, які стосуються організації цих виборів відповідно до Договору [5]. Зазначені правила закріплені в Директиві 93/109, прийнятою Радою ЄС, відповідно до якої: не можна голосувати в більш ніж одній країні ЄС на тих же виборах в Європарламент. На сучасному етапі існують труднощі реалізації даної заборони, які були відмічені як на виборах 2006 р, так і на виборах 2009 р.; країна-член ЄС може закріпити вимогу про додатковий термін проживання для участі у виборах, якщо більше 20% населення, що має права голосу, не є громадянами країни.

Кожна країна ЄС самостійно визначає процедуру виборів, в чому і проявляється суверенітет окремих держав, але є загальні принципи, що регулюють вибори в Європейський Парламент (закріплені в Акті 1976 г. про обрання членів Європейського Парламенту). Депутати Європейського Парламенту обираються на основі пропорційного представництва шляхом прямого загального голосування, і шляхом вільного і таємного голосування [6].

Відповідно до вищевикладеного, згідно з установчими договорами громадяни ЄС мають електоральні (політичні) права, що поділяються на активне (право обирати до органів муніципальної влади держави або Європейський Парламент) та пасивне (право бути обраним до органів муніципальної влади держави або Європейський Парламент) право. Вони регламентуються не тільки первинними актами Союзу, а також вторинним і у деяких випадках прецедентним правом Суду ЄС.

Список використаних джерел:

1. Европейское гражданство - гражданство ЕС. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.honoraryconsul.ru/index.php?an=eu_citizenship.
2. Договор о функционировании Европейского Союза (новая редакция). [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://eulaw.ru/treaties/tfeu>
3. Electoral rights [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://ec.europa.eu/justice/citizen/voting-rights/index_en.htm.
4. The citizens of the Union and their rights [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuId=FTU_2.1.1.html.
5. Костаки Г. Институт европейского гражданства: эволюция и содержание [Електронний ресурс] / Г. Костаки, Р. Деляну. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://legeasiviata.in.ua/archive/2012/2/02.pdf>
6. Council Directive 94/80/EC of 19 December 1994 laying down detailed arrangements for the exercise of the right to vote and to stand as a candidate in municipal elections by citizens of the Union residing in a Member State of which they are not nationals [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:31994L0080>

*Верницький Ю.С.
студент групи ПБ 16-3
ННІ права Університету ДФС України*

ПАРЛАМЕНТСЬКА АСАМБЛЕЯ РАДИ ЄВРОПИ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Захист прав людини є одним із головних питань, яке стоїть на порядку денному, не лише в умовах сьогодення, а й було наріжним каменем протягом всього ХХ століття. Дві світові війни, зумовили людство переглянути своє ставлення до прав та свобод людини, щоб позбавити майбутні покоління від страхів війни. Особливо гостро це питання постало на Європейському континенті. Для вирішення цієї проблеми 5 травня 1949 року було створено Раду Європи. Відповідно до п. 1(а) Статуту Ради Європи, метою організації є досягнення

більшої єдності між її членами для захисту та впровадження ідеалів і принципів, які є їх спільною спадщиною, і сприяння їх економічному та соціальному прогресу [1]. У фокусі Ради Європи опинилися також питання захисту прав та свобод людини [2]. Одним з найбільших успіхів Ради в цій сфері, стало прийняття Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, яка слугує основою для Європейського суду з прав людини. Важливе значення щодо захисту прав людини мають документи, які приймаються Парламентською асамблеєю, що є форумом для обговорення всіх проблем, що постають перед європейською спільнотою.

Дослідженням захисту прав людини в рамках діяльності Ради Європи займаються багато вчених-правників, серед яких можна відзначити М.М. Антонович, В.Г. Буткевича, В.Н. Денисова, В.В. Мицика, В.І. Муравйова, П.М. Рабіновича, О.В. Святун, А.Л. Федорову, С.В. Шевчука, О.М. Шпакович та інших.

Події в країнах Центральної та Східної Європи на початку 90-х років поставили перед Асамблеєю унікальну задачу, зробити свій внесок у справу інтеграції цих країн в родину європейських демократій і сприяти співробітництву парламентаріїв усіх країн Європи. У зв'язку з існуванням у них комуністичних режимів виникла о невідповідність між їхніми правовими режимами та тими, що існували в країнах Західної Європи [3, с. 1073]. У п. 2 (b) ст. 1 Статуту Ради Європи вказується на повноваження організації у правозахисній сфері, а у ст. 3 наголошується на захисті прав людини як одного з критеріїв членства держав у Раді Європи [1]. Як зазначав Пітер Лепреخت, у минулому заступник Генерального Секретаря Ради Європи, деякі держави, що були прийняті в ці роки, не виконали статутних зобов'язань на момент вступу до Ради Європи. У той же час практика показує, що саме на етапі підготовки до вступу представники Ради Європи мають найбільше важелів та можуть домогтися реформ, необхідних для приведення правової системи держави-кандидата у відповідність до стандартів Ради Європи [4, с. 328].

За підсумками першого в історії Ради Європи саміту, який проходив у 1993 р. у Відні, Комітет Міністрів 10.11.1994 р. ухвалив Декларацію про дотримання зобов'язань, прийнятих державами-членами Ради Європи. У ній вказувалося на запровадження моніторингу за виконанням державами Ради Європи зобов'язань, прийнятих під час вступу до організації, а також зобов'язань, які впливають зі Статуту Ради Європи, Європейської конвенції з прав людини та інших правових документів організації.

Таким чином, Асамблея здійснює значний внесок в захист прав людини на Європейському континенті та розбудову Європи без кордонів. В рамках Парламентської асамблеї Ради Європи здійснюють співробітництво представники парламентських структур

47 держав Європейського континенту, що входять до складу Ради Європи. Асамблея стала першим європейським парламентським форумом в історії континенту. Маючи у своєму складі делегації національних парламентів країн-членів Ради Європи, вона є одним із найбільш представницьких парламентських форумів Європи. Його значення було урочисто підкреслено 1973 року Європейським Парламентом, а 5 квітня 1977 року у спільній заяві Парламентської асамблеї, Ради міністрів і Комісії Європейської Співдружності було викладено урочисте зобов'язання дотримуватися Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Саме Парламентській Асамблеї відведена чи не найголовніша роль у формуванні усієї роботи по захисту прав людини в рамках Ради Європи.

Асамблея розглядає актуальні і перспективні питання, які торкаються проблем сучасного суспільства і різних аспектів міжнародної політики. Результати роботи Асамблеї відіграють важливу роль у визначенні напрямків діяльності Комітету міністрів, а також міждержавного співробітництва в рамках Ради Європи. Крім того, члени Асамблеї доводять їх до відома своїх національних парламентів і тим самим здійснюють вплив на уряди.

Обговорюючи широке коло питань, Асамблея може прийняти три різні типи документів: рекомендації, резолюції та консультативні висновки. До 2004 року Асамблея також приймає накази (інструкції від Асамблеї до одного або декількох з її комітетів), однак цей вид документів було скасовано [5]. Зокрема, в рамках останніх сесій Парламентської асамблеї було прийнято: Рекомендацію та резолюцію з питань насилля щодо жінок в Європі 2013 р., Рекомендацію щодо моніторингу повернення нелегальних мігрантів та відмови у наданні притулку 2013р., назустріч Конвенції Ради Європи про боротьбу з торгівлею органами, клітинами та тканинами людського походження 2013 р., з питань захисту прав та гідності людини з урахуванням побажань пацієнтів, висловлених раніше 2012 р., Резолюції щодо посилення інституту Омбудсмана в Європі 2013 р., Резолюцію з питань боротьби з дискримінацією літніх людей на ринку праці 2013 р.. Важливі документи були прийняті з питань Європейської конвенції з прав людини, рівності між жінками та чоловіками, захисту прав біженців, демократії, свободи ЗМІ тощо. У січня 2013 року було прийнято Резолюції 1920 (2013) щодо стану свободи медіа в Європі. У резолюції Парламентська асамблея наголошує, що свобода вираження поглядів та інформації є запорукою ефективного управління і процвітаючою демократії, а також одним з основних обов'язків кожної держави-члена ради Європи відповідно до ст. 10 Європейської конвенції з прав людини, якою передбачено не тільки свободу висловлювання поглядів та свободу ЗМІ, але й обов'язок держав захищати журналістів від атак на їх життя та не допустити безкарності

винних осіб. У Резолюції №820 «Про стосунки національних парламентів і засобів масової інформації» викладено рекомендації стосовно організації роботи журналістів у парламентах: наявність галерей і робочих приміщень для преси, студій для електронних ЗМІ, про швидке розповсюдження документів і протоколів, за можливістю декількома мовами, про надання аудіо - і відеозаписів засідань та дебатів, про обов'язкове запрошення на брифінги й прес-конференції, що не мають фракційного характеру, всіх зацікавлених сторін.

Основна робота Парламентської асамблеї здійснюється в рамках комітетів, серед яких є: комітет з політичних питань та демократії, комітет з юридичних питань і прав людини, комітет з соціальних питань, охорони здоров'я та сталого розвитку, комітет з міграції, біженців і переміщених осіб, комітет з питань культури, науки, освіти та медіа, комітет з питань рівності та недискримінації, комітет з виконання обов'язків державами – членами Ради Європи та інші.

Комітет з юридичних питань та прав людини сприяє верховенству права і захищає права людини. Він також є відповідальним за цілу низку заходів, які роблять його, фактично, юридичним консультантом Асамблеї. Цей Комітет має справу з широким спектром питань законодавства та прав людини, надаючи допомогу парламентським доповідачам готувати доповіді, засновані на дослідженнях Комітету, проводячи слухання та обмін думками з експертами. Ця робота завершується прийняттям резолюцій та рекомендацій Парламентською Асамблею державами-членами та іншим органам та структурами Ради Європи.

Сьогодні основна частина роботи Комітету зосереджується на таких напрямках як зміцнення системи захисту прав людини в Європі, повага до прав людини у боротьбі з тероризмом, боротьба з безкарністю та підтримання стандартів у галузі прав людини та верховенства закону.

Комітет видав велику кількість резолюцій та рекомендацій з ціллю посилення ефективності Європейської Конвенції з прав та основоположних свобод людини (ЄКПЛ) в Європі. В рамках Комітет проводиться й основна робота Ради Європи щодо приєднання ЄС до ЄКПЛ та проводяться дослідження, готуються доповіді, обговорюються питання, пов'язані, зокрема, з обранням суддів у контексті приєднання ЄС. Також до компетенції Комітету входять й питання співпраці європейських інституцій у сфері прав людини, приєднання держав – не членів до конвенцій Ради Європи, навчання суддів, співробітників правоохоронних органів та адвокатів з питань ЄКПЛ, що підсилюють ефективність ЄСПЛ.

На думку Л. Луць, правова система Ради Європи є різновидом міжнародно-правової системи, тому їй притаманні й типологічні ознаки останньої. Насамперед це деякі

наднаціональні ознаки: наднаціональний юрисдикційний механізм, що забезпечує застосування норм Конвенції про захист прав та основних свободи людини; особливий характер системи права, основу якої становлять конвенційні (загальні) норми та норми, що фіксуються у рішеннях Європейського суду з прав людини; особливі способи об'єктивації (в основному – багатосторонні міжнародно-правові угоди; судова практика – прецеденти); наявність спільного правового поля, в якому діють норми міжнародного (універсального та регіонального права), а також внутрішньодержавного права; створення правових стандартів Ради Європи, які забезпечують єдині вимоги до держав-учасниць (особливо ефективні серед них – стандарти Європейської конвенції про захист прав та основних свобод людини) [6].

Таким чином, значна увага в роботі Парламентської Асамблеї присвячується питанням прав людини, як прямо через прийняття відповідних документів, створення спеціальних внутрішніх структур, так і опосередковано, зокрема через виконання виборчих повноважень. Не володіючи правом виносити юридично обов'язкові рішення, Асамблея як загальноєвропейський парламентський форум виносить на обговорення всі гострі та проблемні питання в цій сфері, ініціює та допомагає у пошуку шляхів їх вирішення, пропонуючи розробку міжнародно-правових договорів та підтримуючи держави у їх демократичному розвитку. Питання захисту прав людини визначено в якості одного з трьох принципів діяльності Ради Європи, звертаючи, таким чином, особливу увагу саме на це питання.

Що ж стосується співпраці України з ПАРЄ, то з отримання незалежності Україна відразу подала заявки на вступ до Ради Європи. 26 вересня 1995 року ПАРЄ, зважаючи на втілені рекомендації та зобов'язання України з поліпшення становища з правами людини, захистом національних меншин та конституційну діяльність, проголосувала за Висновок № 190, в якому рекомендувала Комітетові міністрів запропонувати Україні стати членом Ради Європи з отриманням 12 місць у ПАРЄ (п. 13) [7]. 19 жовтня 1995 року Комітет міністрів РЄ ухвалив резолюцію про запрошення України стати 37-м членом організації. Слід відмітити, що зобов'язання з цього приводу були визначені у рекомендації Парламентської асамблеї, виконання деяких досі залишається відкритим. Наразі постійна делегація Верховної Ради України в Парламентській асамблеї складається з 24 депутатів (12 основних членів та 12 їхніх заступників), що діють практично у всіх її комітетах. Завдяки допомозі ПАРЄ Україна прийняла нові цивільний, цивільно-процесуальний, кримінальний та кримінально-процесуальний кодекси, запровадила посаду Омбудсмена, та прийняла у 1996 році Конституцію України, що відповідає основним стандартам Ради Європи з прав людини.

Отже, ПАРЄ суттєво впливає на ситуацію з правами та свободами людини в Європі, змушуючи держави підвищувати рівень захисту прав людини і соціальних гарантій.

Список використаних джерел:

1. Статут Ради Європи від 05.05.1949 р. Електронний ресурс [Режим доступу] - URL: <http://coe.mfa.gov.ua/ua/documents/statute>
2. Neuwahl Nanette A. Rosas Allan. The European Union and Human Rights. – The Hague / Boston / London: Kluwer Law International, 1995.
3. Головатий С. Верховенство права: у 3 кн. / С. Головатий. – К.: Фенікс, 2006. – Т.2: Верховенство права: від доктрини до принципу. 625–1276с.
4. Leuprecht P. Innovation in the European System of Human Rights Protection: Is Enlargement Compatible with Reinforcement? / Peter Leuprecht // Transnational Law and Contemporary Problems. – 1998. – Vol. 8. – P. 313–336.
5. Документи, що приймаються Парламентською асамблеєю Ради Європи. Електронний ресурс [Режим доступу] - URL: http://website-pace.net/en_GB/web/apce/document
6. Луць Л. А. Сучасні правові системи світу: Навч. посіб. – Львів : Юрид. ф-т Львівського націон. ун-ту ім. Івана Франка, 2003. 228 с.
7. Висновок № 190 – 1995. Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи від 26 вересня 1995 року. Електронний ресурс [Режим доступу] - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_590

*Гончарук Т.В.
студентка групи ПБ-18-9к
ННІ права Університету ДФС України*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ

В сучасних умовах у світі та його регіонах відмічається зростання кризових ситуацій, результатом яких, як правило, є різні за масштабами воєнні конфлікти. Міжнародне гуманітарне право прагне пом'якшити наслідки конфліктів, зобов'язуючи воюючі сторони захищати осіб, такої категорії як військовополонені. Станом на сьогоднішній день в світі налічується понад 200 збройних конфліктів між державами, національними групами та політичними угрупованнями.

Окремі аспекти статусу військовополонених досліджували деякі юристи-міжнародники, зокрема: С. Л. Єгоров, А. Г. Григор'єв, Е. Волох, Ф. І. Кожевников, Л. Д. Тимченко, А. І. Полторак, Г. М. Мелков, О. І. Тіунов, В. В. Алешин, І. М. Арцибасов, І. П. Бліщенко, О. І. Полторак, Г. І. Тункін та ін.

Міжнародне гуманітарне право як галузь почало формуватися в XIX ст. Фахівці вважають, що початок міжнародного гуманітарного права було покладено прийняттям в 1864 р. Конвенції про поліпшення долі поранених і хворих в діючих арміях [1]. Повністю міжнародне гуманітарне право сформувалося лише в XX ст. спрямовувалася на гуманізацію правил ведення війни [2]. Причому на зміну звичаєвим нормам прийшли договірні писані норми.

Розробка норм військового полону розпочалася у період Першої світової війни. Так, у 1949 році була підписана Женевська конвенція про поводження з військовополоненими, яка згідно зі статтею 4 III Женевської конвенції, військовополоненими є особи, які потрапили в полон до супротивника й належать до однієї з таких категорій:

- 1) весь особовий склад збройних сил сторони, яка перебуває в конфлікті;
- 2) особовий склад добровольчих загонів та інших ополчень, включаючи особовий склад організованих рухів опору;
- 3) особовий склад регулярних збройних сил, що вважає себе підпорядкованим урядові або владі, не визнаних державою, яка тримає в полоні;
- 4) особи, які йдуть за збройними силами, але не входять до їх складу безпосередньо;
- 5) члени екіпажів суден торговельного флоту, екіпажів цивільної авіації сторін;
- 6) населення не окупованої території, яке при наближенні ворога стихійно з власної ініціативи стає до зброї для боротьби з військами, що вторгаються, ще не сформоване у регулярне військо.

У статті 5 III Женевської конвенції, говориться, що при появі сумніву, чи належить особа до перелічених вище категорій військових, то, незважаючи на це, вони все одно користуються захистом цієї Конвенції доти доки їхній статус не буде визначений компетентним трибуналом.

Для набуття статусу військовополоненого особам висуваються певні вимоги, які зазначені у III Женевській конвенції та IV Гаазькій конвенції [3], зокрема:

- 1) Дотримання звичаїв та правил ведення війни.
- 2) Дотримання загальних правил, характерних для комбатантів, а саме:
  - а) мають на чолі особу, відповідальну за своїх підлеглих;
  - б) мають визначений і чітко видимий здалеку розпізнавальний знак;
  - в) відкрито носять зброю.
- 3) Нескоєння військових злочинів.

З того моменту, коли особа попала у полон, і його статус був визначений як “військовополонений”, то вона опиняється під захистом Женевської конвенції. Зокрема, такий захист надає наступні гарантії:

- 1) Гарантія на харчування, що передбачає повний добовий раціон.
- 2) Гарантія на створення усіх необхідних умов для проживання у таборі.
- 3) Гарантія на збереження військового звання.
- 4) Гарантія на не посягання на життя полоненого, в тому числі гарантія на отримання медичної допомоги.
- 5) Гарантія на гуманне відношення до себе, неприпустимість дискримінації.
- 6) Гарантія на дотримання національного законодавства про працю, у випадку організації у таборі військовополонених різноманітних робіт. Полонений не може відмовитись від зазначених гарантій і прав, які надаються йому Женевською конвенцією.

Існують наступні заборони та обов'язки сторони, яка захопила військовополоненого:

- 1) Забороняється вдаватися до тортур та прояву насилля по відношенню до полоненого.
- 2) Необхідно надати особі-полоненому зв'язок із навколишнім світом.
- 3) Заборонено грабіжницькі дії по відношенню до полоненого.
- 4) Необхідно створювати нормальні умови для існування, в тому числі проживання та харчування під час перебування у полоні.
- 5) Необхідно організувати медичний огляд та надання медичної допомоги особам, які були поранені у бою, або тим, чий стан здоров'я погіршився під час перебування під владою іншої країни.
- 6) Необхідно поважати полонених, встановити рівне відношення до кожного з них, не вдаватись до дискримінації.

Сучасну нормативну правову базу захисту прав людини в збройних конфліктах формує ціла низка міжнародних актів. Найважливішими з них є: Конвенція про права і обов'язки нейтральних держав та осіб у разі сухопутної війни Гаага (Нідерланди, 18.10.1907); Конвенція про права та обов'язки нейтральних держав у разі морської війни Гаага (Нідерланди, 18.10.1907); Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях (Організація Об'єднаних Націй (ООН), 12.08.1949); Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі (ООН, 12.08.1949); Конвенція про поводження з військовополоненими (ООН, 12.08.1949); Конвенція про захист цивільного населення під час війни (ООН, 12.08.1949) та ін. Зазначена нормативна база є лише частиною існуючої системи правового регулювання воєнних дій на міжнародному рівні.

Отже, міжнародно-правове регулювання воєнних дій забезпечується великою кількістю нормативно-правових актів, які спрямовані на дотримання основоположних принципів гуманності та захисту прав і свобод людини та громадянина. Але, з огляду на значну кількість і досі не вирішених актуальних питань гуманітарного права, є необхідність у подальшому розробленні даної проблематики.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих в діючих арміях від 22.08.1864 р.–[Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152
2. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_153
3. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18.10.1907 р. –[Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222

*Гришко І.М.
студентка групи ПБК-16-7
ННІ права Університету ДФС України*

СИСТЕМА МІЖНАРОДНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Інститут захисту прав і свобод людини і громадянина займає поважне місце серед основних інститутів сучасного міжнародного публічного права. Проте загрози миру та безпеці, а також причини соціально-економічних кризових явищ, зокрема терористичні акти, збройні конфлікти, війни, екологічні проблеми, і як наслідок – світова міграційна криза, надали нового сенсу питанню вдосконалення міжнародних стандартів та державно-правових засобів захисту прав людини та громадянина. Саме тому система міжнародного захисту прав людини замає почесне місце в кожній країні та залишається актуальною темою для дослідників та науковців різних країн світу.

Міжнародно-правові гарантії прав і свобод людини та громадянина розглядалися такими сучасними вченими, як: Ю. Барабаш, М. Гуренко, А. Колодій, А. Олійник, В. Погорілко, В. Корельський, В. Перевалов, І. Погребной, П. Рабінович, Н. Шукліна, О. Скакун, О. Кушніренко, Т. Слинько, Ю. Тодика, Т. Заворотченко, І. Магновський, Ж. Пустовіт та іншими.

Під терміном міжнародний механізм захисту прав людини розуміють систему міжнародних (міждержавних) органів та організацій, які діють з метою реалізації міжнародних стандартів прав та свобод людини або їх поновлення у випадку порушення.

Права людини мають природний, природжений характер. Ніхто не може позбавити людину її невідчужуваних прав - на життя і особисту недоторканність, свободу думки, совісті й релігії, на приватне життя і т. ін. Однією з основних ознак сучасних прав людини, що ґрунтуються на принципах свободи, рівності, справедливості, є їх універсальний характер [1, с. 187].

Деякі вчені вважають, що важливе значення в сфері забезпечення реалізації, охорони та захисту прав і свобод людини та громадянина в сучасних умовах розвитку людської цивілізації належить міжнародно-правовим гарантіям, що являють собою систему загально визнаних принципів та норм, що регулюють сферу забезпечення прав і свобод окремих індивідів та соціальних спільностей (народів, націй), а також міжнародні установи і організації, які наділені відповідними функціями та повноваженнями [2, с. 88].

Європейська система захисту прав людини найрозгалуженіша і найдієздатніша. Система діє в рамках Ради Європи. Європейський правозахисний механізм заснований на низці договорів, основним серед них є Європейська конвенція захисту прав людини й основних свобод [3, с. 66]. Крім неї, у рамках Ради Європи розроблені Європейська соціальна хартія, Європейська конвенція прав меншостей, Європейська конвенція прав дитини, Європейська конвенція запобігання катуванням.

Головний європейський правозахисний орган – Європейський суд прав людини – має одну відверту перевагу перед більшістю сучасних правозахисних організацій – його рішення обов'язкові для держав, що приєдналися до Конвенції захисту прав і свобод. У результаті, рішення Суду впливають на формування не тільки європейських, але і світових стандартів прав людини, і навіть на відповідну законодавчу практику багатьох цивілізованих держав.

Крім суду, при Раді Європи діють Європейський комітет з прав меншин, Комітет незалежних експертів по соціальних і економічних правах, Європейський комітет запобігання катуванням.

Усі сучасні держави залежно від стану дотримання ними основних прав людини можна розділити на три групи:

- тоталітарні держави, які відверто нехтують правами людини (Бірма, Ірак, Судан, Заір).
- держави, які декларують, визнають у принципі всі основні права людини, проте ще не створили належних механізмів для їх здійснення (Україна, Росія, деякі країни Східної Європи, окремі держави Центральної і Латинської Америки, які звільнилися від диктатур).
- держави, де досить розвинені правові інститути щодо захисту прав громадян, хоча й там трапляються порушення прав окремих меншин (ФРН, Франція) [4, с. 178].

До міжнародних засобів контролю за дотриманням прав людини у різних країнах належать:

- міжнародно-правові акти, які вміщують правила діяльності, формулюють права й обов'язки відповідних суб'єктів (конвенції, пакти, угоди, договори тощо), а також міжнародні документи, які норми правил поведінки звичайно не вміщують, прав і обов'язків безпосередньо не формулюють (зокрема, декларації, заяви, меморандуми);
- міжнародні органи зі спостереження, контролю за дотриманням основних прав людини (комісії, комітети) та з захисту цих прав (суди, трибунали).

Серед усіх цих засобів слід розрізняти «універсальні» (тобто такі, які створені і використовуються всесвітнім співтовариством в особі Організації Об'єднаних Націй, її компетентних органів) і «регіональні» (або, умовно кажучи, континентальні).

I. *Універсальні правозахисні організації* – це органи та організації, які розповсюджують свою діяльність на весь світ, незалежно від державних та регіональних кордонів. Серед таких організацій слід виділити наступні:

1. Генеральна Асамблея ООН – у 1948 році прийняла Загальну декларацію прав людини, та після цього цілий ряд міжнародно-правових актів, що стосуються різних аспектів правозахисної діяльності (про громадянські, політичні, культурні права, заборони геноциду, апартеїду, расової дискримінації).

2. Економічна та Соціальна Рада – під керівництвом Генеральної Асамблеї координує економічну та соціальну діяльність ООН, в тому числі готує рекомендації з метою залучення всіх до виконання прав та основних свобод.

II. *Регіональні міжнародні організації* – такі організації, коли їх учасниками є держави, що знаходяться у межах певного регіону світу. На сьогодні у світі існує три дієздатні регіональні системи захисту прав людини: Міжамериканська, Африканська, Європейська.

1. Міжамериканська система діє в рамках Організації Американських Держав і представлена Міжамериканською комісією з прав людини та Міжамериканським судом з прав людини. Правозахисна діяльність останнього зводиться до розгляду скарг громадян та юридичних осіб. Висновки цього суду мають значний моральний вплив та, як правило, враховуються державами, які винні у порушенні прав людини.

2. Африканська система складається з Африканської комісії прав людини та народів, яка є органом Організації Африканської Єдності (ОАЄ). Комісія заслуховує кожні два роки звіти держав про законодавчі та інші шляхи по захисту прав людини та розглядає заяви

громадян та юридичних осіб про масові та систематичні порушення прав людини. По ним комісія готує заключення для ОАЄ.

3. Європейська система діє в рамках Ради Європи, членом якої Україна є з 1995 року і базується в першу чергу на Європейському суді з прав людини [5, с. 175].

Особливістю міждержавних правозахисних організацій є те, що:

1. Вони реально впливають на уряди тих чи інших держав.

2. Їх рішення обов'язкові до виконання, а думка не може бути проігнорована.

3. Вони примушують міжнародне співтовариство звертати увагу на порушення прав людини.

Отже, переважна більшість спеціалізованих міжнародних організацій по захисту прав людини засновує свій вплив на держав-порушників на своєму авторитеті і можливості впливу на міжнародну і внутрішньодержавну суспільну думку. Міжнародні органи із захисту прав людини безсумнівно мають важливе значення для кожної держави. Їх діяльність та висновки надають реальну допомогу у вирішенні конкретної проблеми конкретної жертви порушення прав людини.

Список використаних джерел:

1. Колодій А.М. Права людини і громадянина в Україні // А.М. Колодій, А.Ю. Олійник/ : Навч. посіб. – К.: Хрінком Інтер, 2011. – 336 с.

2. Магновський І.Й. Гарантії прав і свобод людини та громадянина в праві України (теоретико-правовий аспект): дис. ... канд. юрид. наук. – К. – 2006. – С. 88.

3. Рабінович П.М. Конституційні гарантії прав людини і громадянина: напрями удосконалення// П.М. Рабінович / Вісник Конституційного Суду України № 1 – 2013. – с.66-74.

4. Барабаш Ю.Г. Ключові напрями конституційної політики в галузі імплементації міжнародних стандартів прав людини // Ю.Г. Барабаш / -Х.:Вісник Академії правових наук України. – № 1(56). – 2009. – с. 178.

5. Ісакович С. Механізм діяльності ООН щодо захисту прав людини // Український часопис прав людини №1 – 2014 – с. 172-184.

*Гусак К.В.
студентка групи ПБК 16-8
ННІ права Університету ДФС України*

ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ БІЖЕНЦІВ

Визнання права людини на недоторканність є основною гарантією гуманістичних цінностей та цивілізаційного розвитку всіх країн світу, а тому обмеження цього права зі сторони держави знижує соціальну цінність самої людини, тим самим створюючи загрозу її фізичного знищення.

Самостійні спроби врятувати власне життя та життя членів своєї родини від загрози знищення або від правових ущемлень за межами власної країни стало загальною світовою практикою на теперішній час, а таких людей називали біженцями. Глобальність проблем біженців потребувала створення механізмів їх захисту й прийняття відповідних міжнародних правових документів по даній проблемі на світовому та регіональному рівнях. Саме тому дана проблематика потребує детального вивчення та розроблення певних концепцій подальшого розвитку механізму захисту прав і свобод біженців.

Сам зв'язок між правом захисту прав людини та захистом біженців вбачається насамперед у тому, що це порушення і являється причиною виникнення біженства.

Після втрати юридичного зв'язку з країною, громадянином якої раніше була така особа, біженці вважаються однією з найменш соціально захищених категорій населення, адже в країні притулку вони обмежені і в соціальних, і в культурних правах. Ці особи – шукачі притулку позбавлені правового та соціального захисту й часто опиняються в становищі, що порушує їхні права та свободи. Усе це призводить до зростання соціальної напруги, виникненню нових проблем пов'язаних із наданням біженцям гарантій та забезпеченням таких потреб, як житло, робота, страхування тощо.

В самому контексті захисту прав біженців одних з основоположних у системі захисту прав і свобод є принцип заборони дискримінації. Даний принцип існує з огляду на те, що біженці розглядаються країною, яка надала притулок, як іноземці. Багатьма міжнародними нормативними актами та законами окремих країн визначено, що дискримінація іноземців і громадян окремих країн з огляду на нерівність їхніх прав і свобод не має простежуватися, адже обсяг прав і свобод, якими наділені особи (незалежно від того, чи є вони іноземними громадянами, чи ні), не повинен впливати із самого факту належності особи до громадянства відповідної держави [1].

Отримуючи статус біженця, дані особи користуються правами та привілеями властивими тільки їм, і якими вони володіють на підставі універсальних і регіональних

міжнародних угод, що регулюють правовий статус біженців. Інші категорії населення не мають таких прав, оскільки не є біженцями [2].

На теперішній час норми міжнародного права, що застосовують до біженців є численними та неоднорідними, тому відсутній єдиний погляд вчених на їх місце у системі сучасного міжнародного права. Одні науковці визначають міжнародне право біженців як сукупність норм міжнародного публічного права, які регулюють ситуацію з біженцями і називають його галуззю міжнародного правопорядку, а інші вчені вважають дану сферу галуззю міжнародного публічного права.

Так як договори, що стосуються прав біженців, не врегульовують усіх питань, пов'язаних із захистом цієї категорії осіб, норми міжнародного права захисту прав людини можуть і повинні відігравати значну роль у захисті прав біженців[2]. Тобто недоліки захисту за міжнародним правом прав біженців доповнюються гарантіями, які надають норми міжнародного права захисту прав людини.

Основні права людини мають універсальне застосування, особливо для біженців, які стали такими в результаті недотримання прав людини в країні їх походження, і, у зв'язку з цим, їхнє положення вбачається найбільш вразливим. Тому необхідним є правовий захист, який забезпечував би у країні їхнього тимчасового або постійного притулку, гідне поведіння відповідно до загальновизнаних міжнародно-правових норм і принципів. Заходи щодо забезпечення ефективного додержання таких норм відносяться до сфери прав людини.

Задля регулювання даного питання було прийнято Статут Управління Верховного комісара ООН у справах біженців та Конвенція про статус біженців 1951р., які формують загальну основу сучасного міжнародного регулювання у сфері захисту прав біженців.

Основними завданнями Управління Верховного комісара ООН у справах біженців є: 1) надання міжнародного захисту під егідою ООН тим біженцям, на яких поширюється мандат Верховного комісара; 2) пошук остаточних рішень їхніх проблем через надання допомоги урядам і неурядовим організаціям у сприянні добровільній репатріації біженців або їх асиміляції в нових країнах[3].

В 1998 Управління Верховного комісара ООН у справах біженців зауважило, що захист прав біженців працює у межах структури прав і обов'язків індивіда та зобов'язань держави.

Тобто можемо сказати, що міжнародне право захисту прав біженців можна розглядати як інститут у галузі права міжнародного захисту прав і свобод людини.

Вони співвідносяться, як конкретне (спеціальне) та загальне, причому інститут захисту прав біженців є настільки розвиненим, що має ряд своїх особливостей, зокрема щодо

співвідношення та взаємодії із рештою норм галузі міжнародного захисту прав людини. Перш за все, зв'язок між загальним та конкретним простежується в тому, що саме порушення прав людини є причиною потоків біженців. У цьому контексті права людини набувають особливого значення, оскільки дії, що їх порушують, можуть стати конкретним прикладом того, до чого може призвести переслідування. При цьому слід зазначити, що термін «переслідування» не визначений ані в Конвенції про статус біженців 1951 р., ані в будь-якій іншій угоді про біженців. Кожен має право користуватися невід'ємними правами людини, серед яких головне місце посідають право на життя, свободу та особисту недоторканість; свобода від катувань чи іншого жорстокого, нелюдського або такого, що принижує людську гідність, поводження чи покарання; свобода від рабства чи підневільного стану; визнання правосуб'єктності особи; свобода думки, совісті та релігії; свобода від свавільного арешту або затримання; свобода від свавільного втручання в особисте та сімейне життя та від посягання на житло; свобода пересування тощо. Порушення у першу чергу цих прав людини та переслідування особи можуть носити такий характер, що робить подальше перебування людини в країні свого походження нестерпним. Для позитивного рішення за результатами розгляду заяви про надання статусу біженця необхідно, щоб порушення, яке відбулося чи може відбутися, ґрунтувалося на одній із причин, згаданих у статті 1 Конвенції про статус біженців 1951 р.[3].

Проблема дієвого механізму захисту прав і свобод біженців пояснюється тим, що реалізація законодавства, яке регулює відносини біженців і шукачів притулку має обмеження, пов'язані з легалізацією цієї категорії осіб. Безумовно, це відповідає їхній головній потребі – знайти притулок від переслідувань, безпечне для життя місце проживання. Однак цей процес характеризується наявністю проблем, пов'язаних із неналежним документуванням шукачів притулку, які мають місце при процедурі визнання особами біженцями, і виданням посвідчуючих документів [3].

Тому можна дійти висновку, що для вирішення даної потреби, країнам необхідно модернізувати власне та міжнародне законодавство для розвитку інституту прав біженців. Необхідно чітко та лаконічно встановити саме при яких умовах особа може набути статусу біженця та визначити порядок отримання такого правового статусу та розмір допомоги таким особам. При цьому саме встановлення обставин та певних умов, хто саме може бути біженцем також достатньо важливі, оскільки на теперішній час кількість біженців збільшується.

Список використаних джерел:

1. Поєдинок О.Р. Принцип заборони дискримінації в міжнародному праві захисту прав людини та в міжнародному праві захисту біженців.//[Електронний ресурс] – URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/16275/%CE> дата звернення: 24.03.2019
2. Поєдинок О.Р. Інститут міжнародно-правового захисту прав біженців: місце в системі міжнародного права, сучасний стан і перспективи розвитку.// «Альманах міжнародного права» випуск 2. – К: 2010. – стр. 250-262 URL: file:///C:/Users/pc/Downloads/amp_2010_2_22.pdf дата звернення: 24.03.2019
3. Міжнародно-правовий статус біженців.//Електронний ресурс. URL: https://pidruchniki.com/1098120546705/pravo/mizhnarodno-pravoviy_status_prav_bizhentsiv дата звернення: 24.03.2019
4. Пушкіна О.В. Гарантії захисту прав і свобод біженців// Електронний ресурс. URL: https://revolution.allbest.ru/law/00917675_0.html дата звернення: 24.03.2019

Дзюба С. В
студентка групи ПБ-15-6
ННІ права Університету ДФС України

НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ НЕЗАКОННОЇ МІГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Сьогодні в умовах глобалізації для багатьох країн світу питання нелегальної міграції залишаються одними з найактуальніших. Міграція – невід’ємна частина життя сучасного суспільства, яка, з одного боку, сприяє розвитку міжнародних економічних відносин, а з іншого – зумовлює велику кількість проблем.

Події останніх років яскраво свідчать про те, що на території Європейського Союзу назріває нова, доволі серйозна проблема – вплив значної кількості біженців з країн Сходу, які долають тисячі кілометрів для того, щоб перетнути кордони європейських держав та оселитися в одній із країн Євросоюзу.

Останнім часом, проблема нелегальної міграції існує не тільки у межах окремих держав, а й з кожним роком перетворюється на світову. Починаючи з середини ХХ ст. однією з характерних тенденцій розвитку світових міграційних процесів є постійне зростання масштабів нелегальної міграції. В останні часи ця проблема гостро торкнулась не лише Європейського Союзу а і всього світу загалом. При цьому, попри численні заходи, спрямовані на запобігання й протидію нелегальній міграції, які здійснюють органи державного управління різних країн і наддержавні інститути, її масштаби в минулі роки не тільки не зменшилися, але, навпаки, значно зросли.

На сьогоднішній день, нелегальна міграція стає все більш стійким і масштабним явищем, що негативно впливає на соціально-економічні та політичні процеси у багатьох країнах сучасного світу. Крім цього, необхідно звернути увагу на те, що, як свідчить міжнародна практика, імміграція з кожним роком впливає на рівень злочинності, причому, в бік її зростання [1].

Усі західноєвропейські держави все більше усвідомлюють велику небезпеку нелегальної імміграції для Європи. Дедалі більше можна простежити зростання кількості мігрантів, які перетнули кордони Європейського Союзу незаконним шляхом. У результаті постійних воєнних конфліктів у світі, стихійних лих та катастроф надзвичайно виріс наплив біженців. Швидке розширення масштабів нелегальних міграційних процесів вносить серйозні проблеми в забезпечення національної безпеки держав. Нелегальна міграція є реальною загрозою для громадської безпеки, сприяє зростанню злочинності, поширенню небезпечних захворювань, зумовлює створення підпільного ринку праці [2].

Реалії сьогодення є невтішними для Європи – вона потерпає від напливу нелегальних мігрантів і біженців. Основна маса мігрантів та біженців походять з економічно неблагополучних країн, на території яких відбуваються воєнні дії: Сирії, Афганістану, Іраку, Пакистану, Косово, Еритреї, Марокко та України. Найбільший удар унаслідок нелегальної міграції отримали Німеччина, Угорщина, Швеція, Італія, Франція, Греція.

Воєнні дії на сході України та збройні конфлікти у Південно-Східній Азії, Африці та Південній Америці ставлять під сумнів розподіл сил на геополітичній карті світу, створюють загрозу економічному добробуту і благополуччю громадян високорозвинених держав, погіршують криміногенну ситуацію та напругу впливають на епідеміологічний стан у цих країнах, адже внаслідок неконтрольованого великого притоку біженців у високорозвинені країни уряди зіштовхуються з величезними незапланованими економічними витратами на рятувальні операції, лікування та щеплення осіб, що нелегально перетинають їхні кордони [1].

Пік міграційної кризи в ЄС мав місце у 2015-2016 роках, після чого спостерігається суттєве скорочення потоків мігрантів до цього регіону. У 2017 році в ЄС прибуло 205 тисяч нелегальних мігрантів, що на 28 % менше, аніж у 2014 році, який передував міграційній кризі. Порівняно із 2016 роком скорочення становить 63 %. Водночас натеper у країнах ЄС вже перебувають 685 тисяч осіб, які претендують на притулок.

Аналізуючи дані, можна зробити висновок, що в країни ЄС прибувають мігранти без професій і відповідної кваліфікації, з менталітетом, який значно відрізняється від європейського. Більше того, переважна кількість мігрантів із країн Азії та Північної Африки

вимагають допомоги та ворожо ставляться до країн ЄС, оскільки вважають, що саме втручання країн Європи та США у внутрішні справи їхніх держав призвело до руйнування, громадянських війн та суттєвого погіршення рівня життя населення [3, с. 16].

Саме тому країни ЄС мають створити умови які призупинять потік мігрантів із країн Азії та Північної Африки, що передбачає реалізацію спеціальних навчальних заходів для відпрацювання мовних навиків мігрантів, отримання професій, на які є попит в Європі, вивчення культурних особливостей європейців. Зволікання в реалізації зазначених заходів призведе до накопичення мігрантами негативу, що сприятиме зростанню соціальної напруги у відносинах між біженцями та європейцями, а це зумовить руйнацію Шенгенської зони, а потім і самого Європейського Союзу.

Враховуючи ситуацію яка склалася, країни Євросоюзу вдалися до заходів щодо відновлення прикордонного контролю (8 країн – членів ЄС), що не дає змоги повністю зупинити потік мігрантів, але забезпечить їх суворий облік і контроль, а це значно полегшить управління міграційним потоком та розподілом біженців для легального їх притулку в різних європейських країнах.

Відмова Європейського Союзу від політики «відкритих дверей» щодо біженців та іммігрантів з третіх країн і перехід до колективної захисту своїх кордонів була закріплена Маастрихтським договором 1992 року. У цьому договорі вперше міграція була оголошена проблемою, що представляє «загальний інтерес» для країн-членів спільноти [4].

Важливим кроком для вирішення даної проблеми стало засідання Європейської Ради, 16 жовтня 1999 р. На ньому було прийнято перший програмний документ ЄС у сфері міграційної політики «У напрямку союзу свободи, безпеки і справедливості: наріжні камені Тампере». Головні розділи цього п'ятирічного плану були присвячені співпраці з країнами походження мігрантів, створенню спільної європейської системи притулку, справедливому ставленню до громадян третіх країн і менеджменту міграційних потоків [5].

Підкріпленням та одночасно деталізацією окреслених програмних положень стала Комунікація Європейської Комісії з міграційної політики, ухвалена 2000 р. Вона окреслювала головний стратегічний підхід ЄС до політики міграції – контрольований прийом економічних мігрантів, обумовлений складною демографічною та економічною ситуацією в країнах ЄС і пов'язаними з цим проблемами на ринку праці. Саме ці мотивації було покладено в основу міграційної політики ЄС на початку XXI ст. [5].

Європейський Союз є потужним центром, що притягує міграційні потоки. Імміграційна політика ЄС базується переважно на обмежувальних та контрольних заходах.

Здійснення цих заходів є доволі серйозною політичною, економічною, а також юридичною проблемою.

Сучасна європейська міграційна політика у сфері протидії нелегальній міграції проводиться за Планом єдиного курсу, який було прийнято в Севільї на саміті країн-членів ЄС у 2002 р. Ідеться про спробу інтегрувати ці засоби у єдину зовнішню політику та політику безпеки ЄС у стосунках з третіми країнами. Цей документ не передбачає жорстких санкцій проти нелегальних мігрантів і містить достатньо збалансовані засоби протидії [6].

Важливою подією стало те, що Єврокомісія підготувала у листопаді 2015 р. оприлюднила у Брюсселі оновлену Європейську політику сусідства (Review of the European Neighbourhood Policy), якою встановлено нові рамки відносин ЄС із 16 країнами-сусідами на сході та півдні ЄС (включаючи Україну). Вперше у такому форматі взаємодії ЄС із своїми сусідами з'явилися безпекові інструменти, серед яких – боротьба з нелегальною міграцією.

Новий етап у формуванні міграційної політики ЄС розпочався 15 березня 2006 р. прийнятий Шенгенський кодекс про кордони змінив Шенгенську конвенцію, за якою більш двох десятків країн домовилися, що будуть поступово скасовувати контроль на спільних кордонах та забезпечувати свободу пересування. Сьогодні угоду підписано 30 державами і фактично вона діє у 26 державах [6].

Позитивний досвід урегулювання міграційних потоків має Канада, яка розробила відповідні програми розселення біженців, що відповідають суворим стандартам безпеки і передбачають ретельний медичний огляд, психологічну і соціальну адаптацію, ґрунтуються на тісній взаємодії з місцевими громадами.

Прогресивним є досвід окремих країн щодо надання фінансової допомоги за кордоном для стримування напливу мігрантів сусідніми країнами, адже немає сенсу витратити мільйони євро на своїй території для вирішення питань біженців, якщо можна затратити значно менші суми на попередження і стримування нелегальної міграції шляхом фінансових вливань у сусідні країни третього світу, які завдяки цій фінансовій допомозі приймали би біженців у себе, надаючи їм житло, місце роботи та медичну допомогу за кошти ЄС [7].

Підсумовуючи зазначене, безумовно, процес формування спільної міграційної політики ЄС набирає обертів. Демографічна ситуація та економічні потреби Євросоюзу, поглиблення інтеграції в Європі, проблеми внутрішньої та зовнішньої безпеки – все це потребує подальшого розвитку. Адже будь-яке рішення в міграційній сфері, прийняте на національному рівні в одній країні, неминуче впливатиме на ситуацію в інших країнах-членах ЄС.

Список використаних джерел:

1. Прокопчук Д. М. ЗМІ: Кількість шукачів притулку в ЄС скоротилася вдвічі. Deutsche Welle. 30.12.2017. URL: <http://p.dw.com/p/2q7om> (дата звернення 03.04. 2019).
2. Пуригіна О. Г., Сардак С. Е. *Міжнародна міграція*.:Академія, 2016. с. 224 - 225.
3. Національна політика світових країн по протидії нелегальній міграції у сучасний період. *Підприємництво, господарство та право*. № 1. 2016. С. 103—106.
4. Берггрюен Н.О, Гарделс Н.С.Європа майбутнього. *Зовнішні справи*. 2015. № 10. С. 42-45.
5. Tampere European Council 15 and 16 October 1999 : Presidency Conclusions URL: http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm#a (дата звернення 03. 04. 2019).
6. Малиновська О.І. Міграції в умовах глобальної фінансово-економічної кризи. *Україна: аспекти праці*. 2015.№ 3. С. 34–40.
7. Бондарчук В.В. Європейська міграційна криза та стабільність ЄС. Придніпровська державна академія будівництва та архітектури. *Східна Європа :економіка, бізнес та управління*. Випуск 2. 2016. С.28-31.

*Дорошенко Ю. І.
студентка групи ПБ-16-2
ННІ права Університету ДФС України*

МІЖНАРОДНІ-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Сьогодні основні права людини вже не є об'єктом внутрішньої компетенції тільки держави, а стали справою всього міжнародного співробітництва. Захист прав людини є одним із головних завдань світової спільноти. Тому у галузі прав людини існує безліч декларацій, конвенцій, хартій, створених у різний час і визнаних світовою спільнотою.

У сучасних глобалізаційних процесах дане питання є доволі актуальним. Певні теоретико-правові питання з цієї проблематики висвітлені в працях таких науковців, як: Є.В. Білозьоров, Є.О. Гіда, Ю.Я. Касараба, А.М. Колодій, А.Ю. Олійник, О.М. Солоненко та ін.

Щодо поняття «міжнародні стандарти», то слід зауважити, що у довідковій літературі загальноживане поняття «стандарт» звичайно інтерпретується як певний еталон, із яким порівнюють інші однотипні, однovidові об'єкти, як щось встановлене органами влади, звичаєм чи загальною згодою як модель, зразок, засада, взірець — найчастіше як технічний або техніко-правовий документ, котрий визначає постійні основи діяльності або характерні риси виробів, процесів та послуг для загального і постійного користування [1, с.143]. Тому,

коли йдеться про їхні «стандарти», насамперед постає питання про гранично загальні з них. А такі стандарти, однозначно, можуть фіксуватись саме в актах міжнародного права.

Міжнародні стандарти прав людини, на думку Ю.Я. Касарби, – це закріплені в міжнародних актах та інших міжнародних документах певні еталони, норми, показники, дотримання та досягнення яких заохочується або ж зобов'язується держава [2, с. 10]. Проте, Солоненко О. М. вважає, що доцільно використовувати уніфіковане розуміння закріплення міжнародних стандартів, “міжнародний біль про права і свободи людини і громадянина”, які становлять усі міжнародні акти та документи щодо регламентації міжнародних стандартів у цій сфері.

Держави, що приєдналися до міжнародних організацій, зобов'язані привести своє національне законодавство у відповідність вимогам зазначених у міжнародних актах та документах цих спільнот. Таким чином, міжнародно-правові акти мають верховенство над внутрішнім законодавством. А це в свою чергу надає можливість громадянину, політичні чи громадянські права якого порушені, звернутися за захистом безпосередньо до Комітету з прав людини при ООН, якщо він вже вичерпав можливості захисту його прав, надані національним законодавством [3, с. 115-121].

Сучасне міжнародне право характеризується наявністю системи багатьох актів у сфері прав людини, що складають законодавство. Воно включає п'ять різновидів документів:

1. Міжнародний біль про права людини, що містить перелік невід'ємних прав. Прикладом може слугувати Міжнародний біль про права людини, що включає Загальну Декларацію прав людини, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року в Паризькому палаці Шайо. Декларація мала надзвичайне значення для усього світового людства хоча б тому, що підтвердила тезу, висловлену ще давньоримським філософом Цицероном: «Згода усіх народів у чому-небудь має вважатися доказом природного права». Декларація проголосила, що «усі люди народжуються вільними і рівними у своїх гідності і правах. Вони обдаровані розумом і совістю і повинні ставитися один до одного в дусі братерства». У наступних статтях Декларації були сформульовані, зокрема: право на життя, на свободу і на особисту недоторканність; право не бути утриманим у рабстві, не зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує людську гідність, поводження або покарання; право на рівність перед законом, на рівний захист законом і на однаковий захист від будь-якої дискримінації; право не бути підданим безпідставному арешту, затриманню чи вигнанню; право на прилюдний і справедливий суд; право людини вважатися безвинною доти, доки її винність не буде встановлена судом на підставі закону, із забезпеченням усіх можливостей для захисту; право на невтручання в особисте та сімейне

життя, на недоторканність житла, на таємницю кореспонденції; право на захист честі і репутації; право на свободу пересування і вибору місця проживання, право на притулок і на громадянство; право одружуватися і засновувати сім'ю і право сім'ї на захист з боку суспільства та держави; право володіти майном і не бути позбавленим свого майна; право на свободу думки, совісті і релігії, на свободу переконань і на вільне вираження їх, на свободу мирних зборів і асоціацій; право брати участь в управлінні своєю країною; право на освіту, право вільно брати участь у культурному житті суспільства, у науковому прогресі та користуватися його благами [4].

2. Угоди, спрямовані на запобігання та покарання злочинів, що призводять до масових порушень прав людини. Прикладом такої угоди є Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів проти людства від 26 жовтня 1968 р.

3. Конвенції, націлені на захист груп населення, які потребують особливого піклування з боку держави. Прикладом є Конвенція про права дитини 1989 р., що деталізує індивідуальні права осіб віком від народження до 18 років на повний розвиток можливостей в умовах, вільних від голоду і нужди, жорстокості, експлуатації та інших форм зловживань [5].

4. Конвенції, спрямовані на захист індивіда від зловживань з боку органів держави та посадових осіб. Прикладом такої конвенції є Женевські конвенції 1949 р. про захист жертв війни.

5. Міждержавні конференції з прав людини, що приймають заключні документи, обов'язкові для виконання державами-учасницями. Прикладом слугує Заключний документ Всесвітньої конференції з прав людини. – Відень, 1993 р..

Велику роль в розробці міжнародних стандартів у галузі прав людини відіграє Статут ООН від 24 жовтня 1945 р., який поклав початок якісно нового етапу відносин в області захисту прав і свобод людини і зробив істотний вплив на процес формування універсальних цінностей людства. Статут ООН став першим в історії міжнародних відносин багатостороннім міжнародним договором, що заклав основи для активного розвитку співробітництва держав, в тому числі, в сфері прав людини [3, с. 215].

В основу міжнародних стандартів покладено такі загальновизнані принципи, як: повага суверенітету держави; неприпустимість втручання у внутрішні справи держави; самоврядування народів та націй; рівноправність всіх людей та заборона дискримінації; рівність прав і можливостей чоловіків та жінок; дотримання прав людини, навіть, за умови збройних конфліктів і відповідальність за злочинні порушення прав людини [1, с.323-326].

Дані принципи є основою розроблення прав людини та їх закріплення у національному законодавстві, а також є критерієм законності діяльності держави у сфері прав людини.

Отже, міжнародні стандарти у сфері прав людини та громадянина складаються із сукупності принципів та норм, які встановлюють: 1) права та свободи людини в різноманітних сферах життєдіяльності; 2) обов'язки держави із забезпечення та дотримання прав людини без будь-якої дискримінації як у мирний час, так і у період збройних конфліктів; 3) загальні принципи природного права людини; 4) напрями розвитку та розширення сфери прав людини; 5) напрями посилення контрольного механізму за виконанням державами взятих на себе зобов'язань у сфері прав людини. Відповідно на основі встановлених міжнародних принципів кожна держава зобов'язана упорядкувати своє чинне законодавство і тим самим усунути протиріччя з нормами міжнародного права, відмінити застарілі норми та ліквідувати прогалини. Саме передбачена діяльність держав забезпечить реальність та ефективність міжнародних стандартів у сфері прав людини.

Список використаних джерел:

1. Ю. Грошевий, О. Копиленко, М. Цвік//Право України. 2016. №8. С.427.
2. Касараба Ю. Я. Адміністративно-правове забезпечення впровадження міжнародно-правових стандартів у діяльність органів міліції України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право” / К., 2009. С. 10.
3. Колодій А. М. Права людини і громадянина в Україні: [навч. посіб.] / К.: Юрінком Інтер, 2003. С. 336
4. Загальна Декларація прав людини прийнята 10 грудня 1948 року // Відомості Верховної Ради України. Електронний ресурс - [Режим доступу]: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення 27.03.2019).
5. Конвенція про права дитини від 1989 р. Електронний ресурс - [Режим доступу]: // Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення 27.03.2019).

*Дроздюк Д.В.
студентка групи ПБП-16-5
ННІ права Університету ДФС України*

СТАНОВЛЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В ПРАВІ ЄС

Проблема становлення прав людини та громадянина завжди посідала важливе місце в європейській правовій науці. Активізація процесів щодо визначення правового статусу

громадянина у відносинах із органами державної влади розпочалося після Другої світової війни, одночасно з розбудовою Європейського Співтовариства.

Принцип пріоритетності прав людини було визначено у травні 1948 року, коли ініціатори європейської інтеграції провели Конференцію міжнародного комітету рухів за європейську єдність у м. Гаага. У Резолюції вказаної Конференції, зокрема, було сказано: Конгрес вважає, що майбутній союз або федераціям має бути відкритим для всіх європейських країн, в яких існує демократичне правління, й які зобов'язуються дотримуватись Хартії прав людини; приймає рішення заснувати Комісію для негайного вирішення подвійного завдання, а саме: підготовки проекту такої Хартії та визначення стандартів, яким повинна відповідати держава, що прагне називатись демократичною [1].

Аналіз прецедентного права Суду ЄС вказує, що знадобилося більше десятиліття, щоб закріпити принцип прав людини та основних свобод в рамках права Європейського Співтовариства. Першим кроком у цьому напрямі стало рішення Суду ЄС 1963 року, в якому було зазначено, що незалежно від законодавства держав-членів, право ЄС встановлює не тільки обов'язки окремих осіб, але водночас закріплює основні права як частину європейської правової традиції. До того ж, Суд постановив, що установчі договори ЄС повинні тлумачитися як такі, що «мають пряму дію і надають особисті права, які національні суди повинні захищати». [2]

12 липня 1949 року було підготовлено проект Європейської конвенції з прав людини і проект Статуту Європейського Суду та подано їх до новоствореного Комітету міністрів Ради. Комітет міністрів Ради Європи - орган Ради Європи, що приймає рішення. До його складу якого входять міністри закордонних справ усіх держав-членів або їх постійні дипломатичні представники у Страсбурзі. Це одночасно й урядовий орган, в якому національні підходи до вирішення проблем, що стоять перед європейським суспільством можуть бути обговорені на рівні й основі. У співпраці з Парламентською Асамблеєю Комітет Міністрів охороняє європейські цінності, а також контролює дотримання державами-членами своїх зобов'язань.

У серпні 1949 року на Асамблеї було висунуто пропозицію, у якій зазначалося про створення Європейської комісії з прав людини, а також Європейського суду з прав людини з метою забезпечення даної конвенції.

У 1964 році рішенням у справі Costa [3], було встановлено пріоритет принципів права ЄС над національним законодавством, що невідворотно призвело до утвердження принципу захисту основних прав людини і громадянина в рамках європейського законодавства.

В рамках права ЄС 5 квітня 1977 року, було офіційно визнано, що принципи Європейської конвенції про захист основоположних свобод людини та громадянина мають бути інтегрованими в право ЄС.

12 квітня 1989 року було прийнято Декларацію про права та основні свободи людини і громадянина, в якості довідкового інструменту в галузі прав людини та основних свобод на всій території ЄС. Декларація містила перший перелік основних прав і свобод людини в ЄС, включаючи цивільні і політичні, економічні, соціальні, культурні, а також низку нових принципів – свободи в мистецтві, науці та науково – дослідницькій діяльності; демократії; захист прав споживачів та інші.

Щодо Хартії основних прав людини і громадянина, то вона не передбачає надання нових прав, але об'єднує в одному документі всі права та свободи громадян ЄС, які були закріплені в Європейській конвенції з прав людини, Європейській соціальній хартії, Хартії соціальних прав трудящих, передбачені загальними конституційними традиціями держав – членів, враховані прецедентним правом Європейського суду і Суду ЄС, а також містилися в міжнародних конвенціях із захисту прав людини, що були прийняті Організацією Об'єднаних Націй, Радою Європи та Міжнародною організацією праці.

Серед органів Європейського Союзу, які спеціалізуються на захисті прав людини, необхідно також назвати Агенство Європейського Союзу з основних прав (European Union Agency for Fundamental Rights (FRA)), яке було засноване у Відні на підставі Регламенту Ради (ЄС) № 168/2007 від 15 лютого 2007 року [4]. Агенство Європейського Союзу з основних прав стало правонаступником колишнього Європейського центру моніторингу з питань расизму і ксенофобії, що був створений на підставі постанови Ради (ЄС) №1035/97 від 2 червня 1997 року.

Повага прав людини й основних свобод належить до спільних цінностей держав-членів Європейського Союзу. Відповідно до статті 6 Договору про Європейський Союз: Союз поважає основні права, гарантовані Європейською конвенцією про захист прав людини і основних свобод, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року, оскільки вони впливають із загальних конституційних традицій держав-членів, в якості загальних принципів права Співтовариства.

Метою Агенства – є надання відповідним установам та органам Співтовариства та його держав-членів допомоги та експертних послуг щодо основних прав, при здійсненні права спільноти й надання їм підтримки у вживанні заходів та розробки відповідних напрямків діяльності.

Агенство виконує такі основні завдання:

- збір, аналіз і поширення об'єктивної, надійної та порівнянної інформації, пов'язаної з положенням щодо додержання основних прав людини в ЄС;
- розробка порівнянності та надійності даних за допомогою нових методів і стандартів;
- проведення та / або заохочення досліджень й розробок в сфері основних прав людини;
- розробка та публікація фактів та висновків з конкретних тем, за своєю власною ініціативою або на прохання Європейського парламенту, Ради або Комісії;
- сприяння діалогу з громадянським суспільством з метою підвищення обізнаності громадськості щодо основних прав людини.

Агенство має тісно співпрацювати з іншими установами та органами, що працюють на національному та європейському рівнях, розвивати плідну співпрацю з Радою Європи та громадянським суспільством, наприклад, шляхом створення нових платформ співпраці щодо захисту основних прав людини і громадянина.

Слід зазначити, що принцип захисту прав людини в рамках права ЄС було важко реалізувати. Проте поступові зміни в соціально-політичному житті суспільства призвели до його затвердження, а також утвердження принципу заснування ЄС на спільних цінностях держав-членів та принципу поваги до основних прав людини та основних свобод.

Принцип захисту основних прав і свобод громадян пройшов довгий шлях в рамках становлення правопорядку ЄС і його розвиток усе ще триває. Набрання чинності Договором про функціонування ЄС та створення Агенства з основних прав гарантує нормальне функціонування та здійснення контролю за дотриманням прав людини та основних свобод у Європі.

Список використаних джерел:

1. Дейвіс Н. Європа: історія / Дейвіс Н.; [пер. з англ. П. Таращук]. – К.: Основи, 2001. – 1463 с.
2. Case C – 26/62 Van Gen den Loos vs. der Belastingen Administration of February 5, 1963 // European Court Reports. – 1963.
3. Case C – 6/64 Costa vs. E.N.E.L. of July 15, 1964 // European Court Reports. – 1964.
4. Council Regulation (EC) No 168/2007 of 15 February 2007 establishing a European Union Agency for Fundamental Rights // OJ L 53, 22.2.2007, p. 1-14.

*Загорулько О.С.
студентка групи ПБК 16-7
ННІ права Університету ДФС України*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З ДИСКРИМІНАЦІЄЮ

Проблема міжрасових та міжетнічних протиріч є досить поширеною в нас час. Незважаючи на загальні процеси глобалізації і поглиблення зв'язків між культурами, питання дискримінації за різними ознаками залишається досить поширеним у наш час.

Актуальність цієї теми полягає в тому, що подолання дискримінації, ксенофобії та расизму залишається поширеним в багатьох країнах, які не можуть вирішити цю проблему використовуючи лише внутрішньодержавні засоби боротьби. У сучасному світі ці досить негативні явища набувають нових форм, незважаючи на зусилля держав, які намагаються це подолати.

Різноманітні аспекти боротьби з расизмом були предметом дослідження представників різних наук, їй присвячено невелику кількість праць, більшість з яких належать В.А. Тишкову, Л.Н. Гумільову, О.С. Рибаківу, С.М. Булгакову, Ю.В. Бромлею. Серед українських авторів окремі аспекти забезпечення принципу рівності, а відтак заборону дискримінації, висвітлювали у своїх роботах М.В. Буроменський, В.Г. Буткевич, Л.Г. Заблоцька, С.В. Ісакович, П.О. Недбайло, І.В. Ніколайко, П.М. Рабінович.

У юриспруденції «дискримінація» загалом означає неправомірне проведення відмінностей за тією або іншою ознакою, тобто різне поводження з людьми, групами людей або організаціями, що перебувають у рівному становищі, але відрізняються певною характеристикою [1, с. 62].

Одним із проявів дискримінаційного ставлення є ксенофобія, цей термін походить із грецької мови і означає нав'язливий страх перед чужими; неприязнь, нетерпимість до представників іншої культури, віри, раси або до чужого, незнайомого. М.В. Роз і Н.А. Ратінова наводять значення ксенофобії як негативного, емоційно-насиченого, ірраціонального за своєю природою (але такого, що прикривається псевдо раціональним обґрунтуванням) ставлення суб'єкта до певних людських спільнот та до їх окремих представників – «чужинців», «інших», «не наших» [2, с.52].

Ксенофобія може виявлятися у конкретних соціальних установках суб'єкта, стереотипах та у світогляді в цілому. Саме у свідомості індивіда формується образ ворога, який для нього є джерелом небезпеки. Ксенофобія може бути на індивідуальному, груповому та загальносуспільному рівні. Головну роль у формуванні даної характеристики відіграє ідеологія, звичаї, традиції, політичні процеси та демографічна ситуація в країні.

Міжнародна спільнота активно співпрацює у сфері протидії цим негативним явищам. ООН у 1945 році у своєму Статуті закріпила повагу до прав і свобод людини. А 10 грудня 1948 році Резолюцією ООН була прийнята та проголошена Загальна декларація прав людини на 3-й сесії Генеральної Асамблеї ООН у Парижі. Вона є ніби метою, якої повинні прагнути всі народи та держави, щоб кожна людина і кожний орган держави, завжди маючи на увазі цю Декларацію, мали намір шляхом освіти сприяти повазі цих прав і свобод і забезпеченню, шляхом національних і міжнародних прогресивних заходів, загального і ефективного визнання і здійснення їх як серед народів держав-членів Організації Об'єднаних Націй, так і серед народів територій, що перебувають під їх юрисдикцією.

«Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства», – проголошує перша стаття Загальної декларації. В наступних тридцяти статтях розкривається зміст основних прав і свобод людини, зокрема, ст. 7: «всі люди рівні перед законом і мають право, без будь-якої різниці, на рівний їх захист перед законом» [3].

Після прийняття декларації процес її визнання проходив досить активно як на національних рівнях держав, так і на міжнародному. Декларація стала ядром усієї системи універсальних міжнародних актів із прав людини, які біли прийняті Організацією Об'єднаних Націй. На неї посилаються універсальні міжнародні конвенції та регіональні угоди.

Наступний крок відбувся в 1966 році, коли Генеральною Асамблеєю ООН на XXI сесії були прийняті Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародний пакт про громадянські права.

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права говорить про те, що «Нікого не може бути піддано катуванню чи жорстокому, нелюдському або принижуючому гідність поводженню чи покаранню. Зокрема, жодну особу не може бути без її вільної згоди піддано медичним чи науковим дослідом» (ст. 7) [4].

Згодом з'явилася низка спеціальних документів, такі як Декларація про ліквідацію дискримінації щодо жінок 1967 р., Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р., Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії або переконань 1981р., Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин 1992 р., Конвенція про права інвалідів 2006 р., які безпосередньо регулюють конкретні види дискримінації та засоби їх запобігання.

Серед європейських міжнародних організацій створених після Другої Світової війни, питання захисту прав людини, формування дієвого механізму їх забезпечення вперше було

закріплено в статуті Ради Європи. Рада Європи затвердила документ, який до цього часу є найважливішим в Європі правовим джерелом в сфері захисту прав людини і основних свобод, – Європейську конвенцію з прав людини. Дотримання закріплених в ній норм контролювалося спочатку спеціальною Комісією, а в 1959 році для цих цілей в Страсбурзі був створений Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ). ЄСПЛ досить важлива установа для захисту прав людей, яка досить успішно здійснює свою діяльність.

Уперше принцип поваги прав людини як юридично обов'язковий був зафіксований у ст. 6 і 7 Маастрихтського договору 1992 року і в дещо зміненому вигляді відтворений і в редакції статутних документів ЄС [5].

Хартія основних прав Європейського Союзу набрала чинності разом з Лісабонським договором 1 грудня 2009 року. В ній говориться «дискримінація будь-якого роду, зокрема, за ознакою статі, раси, кольору шкіри, етнічного або соціального походження, генетичних характеристик, мови, релігії або переконань, політичних і інших поглядів, приналежності до національної меншості, майнового стану, походження, обмеженої працездатності, віку або сексуальної орієнтації». У Хартії про основні права також затверджується, що ЄС «поважає культурну, релігійну і мовну різноманітність» [6].

Отже, дискримінація, ксенофобія та расизм підривають основи демократії та справедливості в суспільстві. Її ліквідація потрібна для того, щоб люди могли вільно обирати напрямок своєї професійної діяльності, розвивати свої можливості що позитивно відобразиться на соціальних відносинах в суспільстві. Важливу роль в цьому відіграють міжнародні акти, які намагаються допомогти боротися з дискримінацією, проте ця проблема досі існує і потрібно знайти якийсь дієвий механізм для її подолання як на національному, так і на міжнародному рівні.

Список використаних джерел:

1. Осипов А. Г. Этническая дискриминация: профили и практика (пример Ставропольского края) // Россия и современный мир. – 2009. – № 4. – С. 62-76.
2. Социально-психологические и правовые аспекты ксенофобии / М.В. Кроз, Н.А. Ратинова. – М. :Academia, 2007. – 52 с.
3. Общая декларация прав человека от 10 декабря 1948 г. // Международные акты о правах человека. –URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966) // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій. – Амстердам; К., 1996

5. Социально-экономические стандарты и права человека в ЕС на современном этапе его развития [Электронный ресурс]. URL:http://www.markells.ru/socialno_ykonomicheskie_standarty_i_p_rava_cheloveka.html

6. Хартия Европейского Союза об основных правах: комментарий; Под ред. СЮ. Кашкина. – М., 2001.

*Ковальчук О.В., Зайка О.В.
студенти групи ПБ-15-5
ННІ права Університету ДФС України*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ БОРОТЬБИ З РАСИЗМОМ І НЕТЕРПИМІСТЮ

Расизм і нетерпимість в сучасному суспільстві продовжують бути актуальними проблемами. Люди стають об'єктами нападів також їх майно піддається актам вандалізму в результаті расистських настроїв. Як наслідок, такі дії ставлять під загрозу безпеку міжнародної спільноти та негативно впливають на стабільність суспільства. Попередження расизму є однією з найважливіших проблем сучасного світу і має серйозне економічне і політичне значення.

Проблеми щодо расизму та нетерпимості висвітлювали у своїх працях такі науковці, як Н. Паніна, О. Сав'юк, О. Мотиль, В.Острухов, Ю.Кохан.

Світоглядні витоки расової доктрини людського суспільства постали в XVIII столітті, коли виникла антропологія - нова наукова дисципліна, яка за допомогою емпіричних методів намагалася визначити місце людини в природі. Масового поширення набуло застосування стереотипів, і вважалося, що різноманітність фізичних рис свідчить про існування розумових, психічних і культурних відмінностей.

Расизм - це дискримінація особистостей, суспільних груп або частини населення, або ж груп людей, політика переслідувань, принижень, завдання ганьби, насильства, нагнітання ворожнечі та неприязні, поширення відомостей, що паплюжать людину або частину людей; завдання шкоди за ознакою кольору шкіри, етнічною, релігійною або національною приналежністю. Це віра в те, що існують групи людей з особливими (звичайно фізичними) характерними рисами, які роблять їх вищими або неповноцінними по відношенню до інших, наслідком якої є елементарна зневага або ігнорування тих, кого вважають іншою чи нижчою істотою[1].

Нетерпимість - це відсутність поваги до вчинків та переконань, що відрізняються від своїх власних. Вона також стосується відторгнення людей, яких ми сприймаємо як інших, наприклад, членів іншої соціальної чи етнічної групи, або людей з іншою політичною чи сексуальною орієнтацією. Нетерпимість може проявлятися у широкому діапазоні дій,

починаючи з уникання таких людей, мовної ненависті, і закінчуючи тілесними травмами або навіть вбивствами[2].

Причина расизму - не колір шкіри, а людське мислення. Тому і зцілення від расових забобонів і нетерпимості варто шукати насамперед у рятуванні від неправильних уявлень, що протягом багатьох століть були джерелом невірних концепцій про переваги чи навпаки, більш низькому положенні різних груп серед людства.

Свого піку расистська теорія досягла в гітлерівській Германії, коли весь світ намагалися зробити ареною боротьби арійської раси проти семітської. При цьому арійців представляли вищою расою, що єдина має такі чесноти як любов до свободи і честі та культ духовності. Євреїв же уявляли втілення необмеженого зла, яке потрібно було викоринити. Внаслідок здійснюваної Гітлером такої політики загинули 7 млн. євреїв[2].

Расистські уявлення перемогли не лише в Німеччині, а й в інших країнах, таких як Італія, де в 1938 році було прийнято расистське законодавство, та Франція, де в 1940 році після встановлення режиму Віші було проголошено расистське законодавство, подібне до нюрнберзьких законів. Досконалого виду расизм досяг також в Південно-Африканській Республіці (ПАР) в 1948-1990 роках. Там офіційна політика расової сегрегації навіть дістала окрему назву - апартеїд. Апартеїд приписував чорношкірому або "змішаному" населенню країни жити в спеціальних резерваціях (бантустанах), які займали всього 12% від території ПАР. Тільки там вони мали усі права, могли вчитися і відпочивати, решта ж території була "лише для білих" де чорні були абсолютно безправними[2].

В США расизм існував з самого початку заснування держави. Жертвами расизму в США стали корінні жителі континенту - індіанці - а також негри-раби. Номінально "кольорове рабство" було відмінене в 1863 році Авраамом Лінкольном, а фактично - в 1865 році 13-ю поправкою до Конституції США. Однак це не ліквідувало расову дискримінацію - ще більше 100 років чорношкірі не мали рівних із білими прав. До 60-х років XX століття в кожному штаті існували так звані «закони Джима Кроу», які суттєво обмежували в правах афроамериканців: вони жили і вчилися окремо, існували «місця для білих» у транспорті, далеко не всі магазини обслуговували чорношкірих, для того щоб взяти участь в голосуванні чорні мали здавати тест на грамотність - прочитати на пам'ять текст Конституції США та Декларації про Незалежність, тощо. І лише завдяки потужному визвольному руху 50 - 60-х років, ідейним лідером якого був Мартін Лютер Кінг, «кольорові» американці домоглися ліквідації расової сегрегації в законах. Навіть саме слово «негр» освічені та уважні американці тепер не вживають. Замість цього говорять - афроамериканець, темношкірий, чорний. Однак і нині питання расової дискримінації є одними з найгарячіших в США[2].

Україна є поліетнічною державою, хоча переважну більшість тут і становлять Українці. Однак ставлення до різних національних меншин в нашій країні докорінно різняться. Державна політика з протидії расизму, ксенофобії та нетерпимості носить в цілому декларативний характер, що проявляється у:

1) запереченні наявності або применшенні масштабів поширення та значущості відповідних негативних тенденцій у суспільстві;

2) невиконанні рекомендацій міжнародних інституцій та взятих Україною на себе зобов'язань з питань протидії проявів расизму, ксенофобії та інших форм нетерпимості.

20 листопада 1963 Генеральна Асамблея прийняла Декларацію ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. У преамбулі Декларації було визнано, що, незважаючи на досягнутий прогрес, дискримінація, заснована на расу, колір шкіри або етнічне походження, продовжує викликати серйозну заклопотаність.

Перша Всесвітня конференція з боротьби проти расизму і расової дискримінації була проведена в Женеві в 1978 році в середині першого Десятиліття. В її Декларації і Програмі дій були знову підтверджені властивий расизму лженауковий характер і та загроза, яку він створює для дружніх відносин між народами і державами. У Декларації було проголошено наступне:

1) будь-яка доктрина расової переваги є науково необґрунтованою, гідною морального осуду, соціально несправедливою і небезпечною і не має собі виправдання;

2) всі народи і всі групи людей внесли вклад в розвиток цивілізації і культур, які представляють собою спільну спадщину людства;

3) всі види дискримінації, засновані на теорії расової переваги, винятковості або ненависті, є порушенням основних прав людини і перешкодою дружнім відносинам між народами, співробітництву між націями, миру і міжнародної безпеки [3].

Задля забезпечення та реалізації боротьби з ненавистю та расизмом, була створена Європейська комісія проти расизму та нетерпимості. Це орган із захисту прав людини Ради Європи, що складається з незалежних експертів, який здійснює моніторинг проблем расизму, ксенофобії, антисемітизму, нетерпимості та дискримінації за такими ознаками, як расова належність, національне/етнічне походження, колір шкіри, громадянство, релігія та мова. Він складає звіти та видає рекомендації державам-членам. Одні з таких найактуальніших рекомендацій :

1. Вжити заходів у галузях освіти та інформації з метою посилення боротьби з расизмом, ксенофобією, антисемітизмом і нетерпимістю;

2. Сприйняти політику, яка підвищить обізнаність з тим, що культурне різноманіття збагачує суспільство;

3. Провести дослідження сутності, причин і проявів расизму, ксенофобії, антисемітизму та нетерпимості на місцевому, регіональному і національному рівнях;

4. Забезпечити, щоб шкільні програми, наприклад, з викладання історії, були складені таким чином, щоб це посилювало повагу до культурного різноманіття[3].

Отже, ефективна боротьба із расизмом та нетерпимістю потребує зваженого і всебічного підходу, що знаходить відображення в багатьох заходах, які доповнюють і підсилюють один одного та охоплюють всі аспекти життя. Міжнародне співробітництво між громадськими організаціями, державними органами іноземних країн необхідне для вивчення досвіду, обміну інформацією щодо практики організації роботи з молоддю з протидії поширення правового екстремізму, застосування зарубіжного досвіду у сфері протидії проявам, расової чи етнічної нетерпимості.

Список використаних джерел:

1. Расизм-глобальна проблема сучасності [Електронний ресурс] / О. В. Костюк // Перступности. Нет. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <https://news.pn/ru/criminal/10641>. (дата звернення 29.03.2019)

2. DISCRIMINATION AND INTOLERANCE [Електронний ресурс] // компас: посібник з освіти в області прав людини за участі молоді. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.coe.int/uk/web/compass/discrimination-and-intolerance>. (дата звернення 29.03.2019)

3. Цимбал Т. Я. Роль Організації Об'єднаних Націй у координації міжнародного співробітництва у боротьбі з ксенофобією та расизмом [Електронний ресурс] / Т. Я. Цимбал, О. С. Калмикова // УДК 341.1/8. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/OK/Downloads/muvnudp_2015_1_37.pdf. (дата звернення 29.03.2019)

4. Боротьба із расизмом, ксенофобією, антисемітизмом і нетерпимістю [Електронний ресурс] // загальнополітична рекомендація ЄКПН № 1.: – 1996. – Режим доступу до ресурсу: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-1-on-combating-racism-xenophobia/16808b59f8>. (дата звернення 26.03.2019)

*Захарків Т.І.
студентка групи ПБК 16-8
ННІ права Університету ДФС України*

МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Права і свобода людини виступають як одна з найбільших культурних цінностей. Більше того права людини є складним і багатовимірним явищем. Однією з найважливіших проблем внутрішньої та зовнішньої політики усіх держав світової спільноти є питанням прав і свобод людини. Саме стан справ у сфері забезпечення прав і свобод людини їх практична реалізація є тим критерієм, за яким асоціюється рівень демократичного розвитку держави і суспільства.

Захист прав людини і громадянина є конституційно-правовим і міжнародно-правовим обов'язком сучасних держав, який реалізується за допомогою системи принципів, інститутів, механізмів і процедурно-правових правил, що прямо або опосередковано передбачені для цих цілей. У процесі глобалізації, держави, відстоюючи власні інтереси, водночас вдаються до самообмеження окремих суверенних прав і передачі їх реалізації наднаціональним структурам, які допомагають їм у здійсненні традиційних функцій держави, а саме функції захисту прав людини.

Європейська політична спільнота, а саме Рада Європи – винесла питання захисту прав людини на міжнародний рівень, заснувавши понад шість десятиліть тому найбільше ефективну, багатонаціональну систему охорони людських прав, прийнявши Європейську конвенцію про захист прав і основних свобод людини 1950р. В умовах сьогодення цей документ ратифікували 47 держав членів РЄ, і Україна в тому числі, а також 27 держав ЄС.

Приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Європейської конвенції з прав людини (ЄКПЛ)) є важливим кроком у напрямку розвитку системи захисту прав людини в Європі. Захист прав людини в кожній європейській державі є важливим показником рівня її інтеграції в загальноєвропейську правову культуру. Для України захист прав людини, як складова європейської інтеграції, є одним із ключових напрямів її внутрішньої та зовнішньої політики, у реалізації якої беруть участь органи державної влади та органи місцевого самоврядування, громадськість, наукові установи і навчальні заклади тощо. У правовій сфері українського суспільства та держави особлива роль щодо реалізації Конвенції 1950 року та рішень Європейського суду належить органам судової влади та насамперед Конституційному Суду України. За роки своєї діяльності Конституційний Суд України накопичив певний досвід застосування у своїй практиці положень Конвенції 1950 року, яку Україна ратифікувала в 1997 році, а також рішень

Європейського суду, які є обов'язковими для виконання на території України. На підставі статті 55 Конституції України українці можуть звертатися до Європейського суду. Нерідко це право є останньою надією громадян на справедливість[1. с.222].

Система Європейського Союзу вирізняється досконалим інституційним механізмом, у тому числі й стосовно дотримання прав людини і основних свобод. Серед семи основних органів Євросоюзу (Європарламент, Європейська Рада, Рада ЄС, Єврокомісія, Суд ЄС, Європейський центральний банк, Рахункова палата ЄС) Судові належить провідне місце у захисті прав і свобод людини. Юрисдикція Суду є обов'язковою для держав-членів. Він складається із суддів і генеральних адвокатів. Призначення відбуваються за домовленістю між урядами; місця генеральних адвокатів резервуються за найбільшими європейськими державами. Обираються судді і генеральні адвокати на шість років і мають право на переобрання. Місце перебування Суду – Люксембург [2.с.435].

На сьогодні найзначнішу роль у сприянні забезпеченню та захисту прав людини на європейському рівні відіграє Рада Європи – політична міжурядова організація, яка складається з 47 держав-членів, головною сферою діяльності якої від моменту виникнення є захист прав людини та основних 436 свобод. Рада Європи діє на засадах Статуту від 3 серпня 1949 р., у преамбулі якого проголошується, що духовні й моральні цінності, які є загальною спадщиною народів держав-членів, є першоосновою принципів особистої й політичної свободи та верховенства права, на яких ґрунтується істинна демократія.

Україна як повноправний член РС та Учасник Європейської Конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 року, прагне реформувати правову систему та наблизити її до сучасної європейської системи права, що забезпечить розвиток політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави в рамках Євросоюзу і сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян, приведенню його до рівня, що утвердився у державах-членах ЄС [3.с.65].

Потрібно зазначити важлива роль захисту прав людини належить Європейському суду з прав людини. Європейський суд з прав людини, заснований на основі Європейської конвенції, складається із суддів, яка відповідає кількості Високих Договірних Сторін Європейської конвенції. Перед зверненням до Європейського суду з прав людини мають бути вичерпані всі засоби судового захисту відповідної держави, які могли задовольнити скаргу.

Виконання рішення Європейського суду включає в себе : — сплату визначеної суми грошової компенсації: 1) за остаточним рішенням Європейського суду з прав людини чи 2) за процедурою дружнього врегулювання; — вжиття додаткових заходів індивідуального

характеру для відновлення порушених прав особи, на користь якої ухвалено рішення Європейського суду, через поновлення попереднього юридичного стану, який мала особа до порушення Європейської конвенції шляхом 1) перегляду справи національним судом чи 2) повторним розглядом справи адміністративним органом, — вжиття заходів, що передбачає рішення Європейського суду про дружнє врегулювання, — вжиття заходів загального характеру, тобто заходів, які спрямовані на ліквідацію зазначеної в рішенні Європейського суду системної проблеми та її причин. На нашу думку, Європейський Суд з прав людини має важливе значення як на Європейському рівні так і на національному, оскільки особа, права якої було порушено в країні, може звернутися до Європейського суду з прав людини, з метою отримання справедливого розгляду справи і справедливого рішення[4.с.167].

Питання ефективного забезпечення та захисту прав і свобод людини мають першочергове значення для демократичної, правової, соціальної держави. Повага до прав і свобод людини є основоположним принципом, що лежить в основі функціонування Європейського Союзу. Таким чином, слід вказати на важливе стратегічне значення процесу європейської інтеграції України для подальшого забезпечення ефективного механізму захисту прав і свобод людини в Україні. Все це ставить перед Україною питання про необхідність удосконалення власної системи захисту прав людини, оскільки відповідно до критеріїв вступу до ЄС лише держава із відповідним рівнем дотримання прав та основних свобод людини може стати повноправним членом Євросоюзу.

Список використаних джерел:

1. Поліванова О.М. Особливості приєднання європейського союзу до європейської конвенції щодо захисту прав людини і основоположних свобод 1950 року. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2014. №14. с. 220-224.
2. Каба. О.В. Механізм Європейського захисту прав людини. Науковий вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. 2016. №6. С.434-435.
3. Циверенко Г.П., Лебідь П.Ю. Механізм Захисту прав людини в рамках ЄС. Науковий вісник право і суспільство. 2017. №5. с. 62-64.
4. Кузьма. В. Правове регулювання приєднання ЄС до Європейської конвенції про захист прав і основних свобод 1950 року: Перспективи і реалії. 2017. № 4. С.165-170.

*Кисла К.О.
студентка групи ПБі 16-1
ННІ права Університету ДФС України*

РЕЛІГІЙНА НЕТЕРПИМІСТЬ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Відповідно до положень як міжнародного, так і національного права усі люди є рівними між собою, не залежно від раси, кольору шкіри, релігійних вподобань тощо. Проте доволі часто світова спільнота стикається з таким явищем як дискримінація у різних її формах та проявах, наслідком чого є численні конфлікти між націями, меншинами, групами різних масштабів, результатом яких є людські жертви.

Під дискримінацією розуміються рішення, дії або бездіяльність, спрямовані на обмеження або привілеї стосовно особи або групи осіб за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, сімейного та майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками, якщо вони унеможливають визнання і реалізацію на рівних підставах прав і свобод людини та громадянина. До форм дискримінації відносять ксенофобію, расизм, антисемітизм, релігійну нетерпимість, дискримінацію за гендерною ідентичністю, статтю, сексуальною орієнтацією. Так, однією з найдавніші виступає саме релігійна нетерпимість.

Сьогодні ще більше, ніж раніше, велике значення для суспільства має релігія по всьому світу - в політиці, вирішенні конфліктів, економічному розвитку, гуманітарній допомозі та інших сферах. 84% світового населення заявляє про свою належність до певної релігії, однак 77 відсотків світового населення живе у країнах з високими або дуже високими обмеженнями релігійної свободи [1].

18 стаття Загальної декларації прав людини, зазначає: «Кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії; це право включає свободу змінювати свою релігію або переконання і свободу сповідувати свою релігію або переконання як одноособово, так і разом з іншими, прилюдним або приватним порядком в ученні, богослужінні і виконанні релігійних та ритуальних обрядів» [2]. Так, можна виділити свободу релігії і свободу релігійної терпимості. Різниця між даними поняттями полягає у тому, що релігійна терпимість це передусім повага до будь-якої релігії та визнання її права на вільне існування, свобода релігії ж це право сповідувати, практикувати будь-яку релігію або не сповідувати жодну з релігій.

З огляду на ту ситуацію, яка склалася сьогодні в світі, можна стверджувати, що ті принципи, які закріплені у нормах міжнародного права, зокрема у вище названій Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про громадянські та політичні права,

Європейській конвенція про захист прав людини і основоположних свобод вони не втілюються на практиці в повній мірі, і тому виникає таке явище як релігійна нетерпимість.

Релігійна дискримінація може набувати різних форм. У деяких країнах дозволяється лише одна релігія, котра стає, по суті, державною, такі країни називають теократичними і до них відносять Ватикан, Іран, Саудівську Аравію. В інших видаються закони, які обмежують діяльність певних релігій. Релігійна нетерпимість також дуже часто використовується для підживлення ненависті і сприяння розвитку збройних конфліктів не стільки тому, що вона є причиною конфлікту, але через те, що релігійна приналежність використовується для створення ліній поділу, як це демонструють збройні конфлікти на Балканах і Кавказі. Наслідки міжнародного тероризму і «війни з тероризмом» були особливо руйнівними в Європі та за її межами, зокрема тому що релігійна нетерпимість змішується з ксенофобією та расизмом[3].

У світі налічується чимало релігій, тим самим існує достатньо багато протиріч, які стають підставами для релігійної нетерпимості, проте найбільше занепокоєння викликають віросповідання Сходу, а саме іслам. Так, у порівняння з іншими видами віросповідання дана релігія має найбільш жорстокий та радикальний характер для його прихильників. Зважаючи на це, у ряді європейських країн викликає зростання ісламофобії, страх і ненависть до ісламу, що призводить до дискримінації щодо мусульман або людей, пов'язаних з ісламом. Наразі хибною проте поширеною є думка щодо прив'язування віросповідання ісламу до тероризму, екстремізму, тобто більшість суспільства помилково узагальнює бойовий релігійний екстремізм і ультра консерватизм стосовно всіх мусульманських країн і мусульманських народів. Ця нетерпимість і стереотипне бачення ісламу проявляється в ряді напрямків, починаючи від усної чи письмової образи мусульман, дискримінації в школах і на робочих місцях, а також психологічного тиску або прямих нападів на мечеті і фізичних осіб, особливо жінок, які носять хустки. Так, наприклад, три чверті опитаних заявили, що у США «багато» дискримінації проти мусульман. Найпоширенішою формою дискримінації опитані назвали підозріле ставлення до себе (32%). Далі йдуть вибіркові обшуки в аеропорту (19%), обзивання образливими словами (18%), особлива увага з боку поліції (10%) і фізичні погрози чи напади (6%)[4].

Предметом релігійної нетерпимості також є і одна з найпоширеніших релігій світу – християнство. Деякі дослідники вирізняють це явище як християнофобію, яка проявляється у дискримінації та нетерпимості відносно деяких або всіх християн, християнської релігії або практики християнства. Ворожість щодо християн проявляється в нападах на місця відправлення культу, словесні образи і, зокрема, в країнах, де християни становлять

меншість, обмеження на будівництво та іноді закриття церков чи монастирів. Британська газета The Guardian опублікувала список із 25 країн, де християни найбільше потерпають від знущань. Очолює цей сумнозвісний рейтинг Північна Корея, надалі йдуть Сомалі, Ірак, Сирія, Афганістан, Судан, Іран, Пакистан, Еритрея, Нігерія, Мальдіви, Саудівська Аравія, Лівія, Ємен, Узбекистан, В'єтнам, Центральноафриканська Республіка, Катар, Кенія, Туркменістан, Індія, Ефіопія, Єгипет, Джибуті, М'янма[5].

Ще не менш поширеним видом релігійної нетерпимості є антисемітизм - це ворожість по відношенню до євреїв як релігійної або етнічної групи, що часто супроводжується соціальною, економічною та політичною дискримінацією - це приклад поєднання расизму та релігійної дискримінації. Європейська комісія для боротьби із протиправною поведінкою щодо єврейської спільноти розробила рекомендації № 9 про боротьбу з антисемітизмом, яка була прийнята в 2004 році і рекомендує державам-членам закріпити кримінальне законодавство, яке б передбачало покарання за антисемітські дії, такі як:

- публічний заклик до насильства, ненависті, дискримінації, публічні образи, наклепи і погрози, спрямовані на людину або групу осіб за ознакою їх дійсної або ймовірної єврейської національності або походження;
- громадські висловлювання з антисемітською метою ідеології, які принижують або завдають шкоди групі осіб на підставі їх єврейської національності або походження;
- публічне заперечення, тривіалізація, виправдання чи потурання Шоа та злочинам геноциду, злочинам проти людяності або військовим злочинам, скоєних стосовно осіб за ознакою їх єврейської національності або походження;
- наруга і профанація єврейської власності та пам'ятників з антисемітською метою;
- створення або керівництво групою, що пропагує антисемітизм[3].

Прикладом появи антисемітизму є події 27 жовтня 2018 року в США, де під час служби в консервативну синагогу «Древо життя» в Пітсбурзі увійшов озброєний чоловік і з криком «всі євреї повинні померти» відкрив стрілянину, убивши 11 осіб, в тому числі двох поліцейських, і поранивши шістьох[6].

Отже, можна дійти висновку, що хоча світовою спільнотою прийнято чимало нормативно-правових актів, які врегульовують питання стосовно не дискримінації та вільного вибору віросповідання, реалії сьогодення демонструють прямо протилежні положення, які супроводжуються політичними та економічними й іншими конфліктами та призводять до людських жертв та репресій.

Список використаних джерел:

1. Даллін Х. Оукс Кворум Дванадцятьох Апостолів. Електронний ресурс [Режим доступу] URL: <https://www.lds.org/study/liahona/2017/06/religions-vital-global-role?lang=ukr>
2. Загальна декларація прав людини. Електронний ресурс [Режим доступу] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Religion and belief Council of Europe. Електронний ресурс [Режим доступу] URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/religion-and-belief>
4. BBS News США: майже половина мусульман зазнавали дискримінації. Електронний ресурс [Режим доступу] URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-40733803>
5. The Guardian 25 countries most dangerous for Christians. Електронний ресурс [Режим доступу] URL: <http://www.panarmenian.net/rus/news/195570/>
6. Anti-Semitism in America – Myths and Reality. Електронний ресурс [Режим доступу] URL: <http://hadashot.kiev.ua/content/antisemitizm-v-amerike-mify-i-realnost>

*Клименко А.А.
студентка групи ПБП-16-4
ННІ права Університету ДФС України*

ХАРТІЯ ОСНОВНИХ ПРАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Однією з найважливіших проблем сьогодення на міжнародному рівні є питання взаємовідносин держави та громадянина через формування ефективних механізмів захисту прав і свобод людини. Адже наявність основних прав і свобод людини і громадянина є найяскравішим показником високого ступеня розвитку громадянського суспільства та побудови правової держави.

Країни Європи пройшли досить довгий та складний шлях від прагнень створення об'єднаної Європи до існування Європейського Союзу у його сучасному вигляді. Понад 50 років відбувається моделювання правових засад інтеграції європейських держав в економічних та політичних відносинах [1, с. 99].

З набуттям чинності Лісабонського договору 1 грудня 2009 року Хартія Європейського Союзу набула юридичної сили одного з установчих договорів ЄС. Беручи до уваги всю систему джерел права ЄС, можна з упевненістю стверджувати, що для Суду Європейського Союзу – органу, який послідовно забезпечує втілення принципу пріоритету права ЄС щодо національних правопорядків держав-членів цього формування, першочергового значення набула саме Хартія ЄС [2].

Нині Хартія ЄС являється джерелом стандартів захисту прав людини для усіх органів та інституцій Європейського Союзу. Переважна більшість прав, що закріплені хартією, – це «права людини». По-друге, низка положень цього документа вносять суттєву новизну у сучасне розуміння тих можливостей, котрі становлять інститут прав людини.

Аналіз Хартії ЄС є важливим для розробки на перспектив удосконалення конституційно-правового механізму охорони і захисту прав та свобод людини і громадянина в Україні. Врешті-решт, Хартія ЄС, як постійно наголошують її творці, – це не тільки правотворчий акт, джерело права. Вона закріплює також загальні фундаментальні цінності, відповідно до яких побудована структура документа: людська гідність, свобода, рівність та солідарність [3].

Слід зосередити увагу на тому, що найважливішою рисою Хартії є її універсальний характер. Універсальність проявляється в тому, що каталог прав людини цього документа нормативно закріплює всі категорії прав людини у всіх сферах суспільного життя: громадянські, політичні, соціальні, економічні та культурні. Саме цим Хартія відрізняється від попередніх каталогів прав людини, де політичні і громадянські права людини та соціально-економічні й культурні права людини було розділено на дві «нерівноцінні» групи і відповідно закріплено в різних документах, з різною юридичною силою як на універсальному рівні ООН, так і на рівні Ради Європи.

Можна відзначити окремі новації, які внесені до Європейської хартії: це, зокрема, заборона клонування людської істоти, захист персональних даних, включення до неї права індивіда на мир і зобов'язання Євросоюзу захищати це право.

Основне призначення Хартії ЄС полягає у зведенні воєдино, підтвердженні і систематизуванні основних прав, а також принципів правового статусу особистості, які були визнані раніше за громадянами ЄС в інших джерелах, враховуючи установчі договори і Європейську Конвенцію про захист прав людини та основних свободи 1950 року. Внаслідок цього, європейське суспільство отримало сучасне і актуалізоване трактування, а також кодифікацію чинних положень щодо основних прав людини.

Хартія ЄС прав людини складається з трьох міжнародних правових актів:

- Загальна Декларація прав людини;
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права;
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права.

Загальна декларація прав людини затверджена і проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року і до сьогодні залишається унікальним документом на думку багатьох науковців. Це був перший міжнародний акт, у якому були викладені

громадянські, політичні, економічні, соціальні та культурні права людини.. Декларація вперше проголосила необхідність єдиного для всіх розуміння прав людини.

Наступний документ, що являється складовою Хартії ЄС це Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 року, що був підписаний одночасно з Міжнародним пактом про громадянські та політичні права. Його юридичні особливості пов'язані з особливостями проголошених у ньому економічних, соціальних і культурних прав. Економічні, соціальні та культурні права є невід'ємними, як і громадянські та політичні права та не менш важливими. [4].

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року є одним із найбільш авторитетних міжнародно-правових договорів про права людини. Його текст може бути умовно розділений на дві частини: статті, у яких викладено зміст громадянських і політичних прав, і статті, що стосуються міжнародного контролю за дотриманням цих прав [5].

Ознайомлення зі структурою Хартії ЄС дає підстави запропонувати внести наступні зміни та доповнення до тексту чинної Конституції України:

- по-перше, з огляду на значимість поняття «гідність» у Хартії ЄС варто доповнити ст. 21 Конституції України ч. 2 таким змістом: «Гідність людини є основою її прав та свобод» [6];
- по-друге, вельми актуальними правами людини з огляду на реалії українського суспільства є можливості, які випливають зі ст. 36 Хартії ЄС «Право на доступ до послуг загальноекономічного значення». Видається, що закріплення однойменного права людини у чинній Конституції України є відповіддю на вимоги часу та практичною реалізацією положення п. 1 ст. 22 Основного Закону України про те, «що права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними»
- по-третє, «проекція» гідності на сферу соціальних стандартів прав людини передбачає внесення змін до ст. 46 цього Основного Закону такого змісту: «Людам похилого віку та людям з особливими потребами держава гарантує вжиття заходів, спрямованих на забезпечення їхньої незалежності, соціальної та професійної інтеграції й повноцінної участі у суспільному житті» » [7].

Хартія ЄС беззаперечно посприяла забезпеченню вищого рівня міжнародно-правового гарантування фундаментальних прав людини, а певні норми цього документа здатні слугувати взірцем для удосконалення конституційно-правового захисту прав людини в Україні. Норми цього документа сформовані з урахуванням світового та європейського досвіду, конституційних традицій держав-членів ЄС, а також практики ЄСПЛ і Суду ЄС.

Список використаних джерел:

1. Заблоцька Л. Формування ідеї прав людини в Європейському Союзі / Л. Заблоцька / Законотворчість. Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним та європейським правом (збірник науково-практичних матеріалів). – Вип. 4. – К., 2005. – С. 99.
2. Хартія основних прав Європейського Союзу : [пер. А. Пендак] // Ніццький договір та розширення Європейського Союзу. – К., 2001. – 124 с.
3. Баштанник В. Регламентація захисту прав людини у системі права ЄС: організаційно-правовий аспект / В. Баштанник // Право України. – 2006. – № 9. – С. 56.
4. Опришко В. Ф. Право Європейського Союзу / В. Ф. Опришко, А. В. Омельченко, А. С. Фастовець. – К. : КНЕУ, 2002. – 460 с.
5. Шевчук С. Шлях інтеграції в Європейський Союз: основні вимоги до членства, етапи приєднання та інституційні механізми / С. Шевчук, І. Кравчук // Ніццький договір та розширення Європейського Союзу. – К., 2001. – 124 с.
6. Конституційно-правовий статус людини: можливості удосконалення в Україні : колективна монографія / Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України / редкол. : П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. – Серія І. Дослідження та реферати. – Вип. 24. – Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2012. – 180 с.
7. Соловійов О. В. Міжнародні договори та міжнародно-судова практика їх застосування як джерела національного права / О. В. Соловійов // Пр. Львів. лаб. прав людини і громадянина Наук.- дослід. ін-ту держ. буд-ва та місц. самоврядування Нац. акад. прав. наук України / редкол.: П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. – Серія І. Дослідження та реферати. – Вип. 26. – К. : АОК, 2012. – 164 с.

*Красько В.В., Шпак М.І.
студентки групи ПБі-16-1
ННІ права Університету ДФС України*

**ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД
ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ**

Проблематика питань щодо забезпечення прав людини наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття досягла глобального і пріоритетного значення для людства, адже характеризується складними та суперечливими внутрішньодержавними й міжнародними аспектами прояву.

Усі громадяни повинні сприйматися як невід’ємна частина суспільства, незалежно від походження, статі, раси, мови, етнічної приналежності, релігії, політичних поглядів тощо. Важливо, щоб всі соціальні групи та меншини мали змогу брати участь у суспільному дискурсі з економічних або політичних питань і співпрацювати для вирішення спільних проблем в державі задля забезпечення її миру та безпеки.

Забезпечення прав і свобод людини є головним завданням не лише кожної держави, а й зокрема, міжнародного співтовариства та міжнародних правозахисних організацій. І тому людина, її права, свободи та інтереси повинні визначати насамперед спрямованість діяльності таких інституцій і здійснення міжнародної політики.

Питанням захисту прав та свобод людини і громадянина присвячено чимало комплексних праць вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, варто виділити таких науковців як М.В. Буроменський, С.В. Головатий, В.Н. Денисов, В.І. Євінтов, О.В. Задорожний, Ю.А. Іванов. Слід відзначити також основоположні погляди С.С. Алексєєва, В.Ф. Кавуна, П.М. Рабіновича, В.В. Речицького, О.В. Петришина, Ю.С. Шемшученка. Значний внесок складають дослідження механізму забезпечення прав людини міжнародними органами в системі ООН, який виокремили такі науковці як М. Антонович, М. Баймуратов, В. Буткевич, Л. Грицаєнко, К. Забігайло, О. Задорожний, В.Кавун, І. Литвиненко, В. Муравйов. Серед зарубіжних науковців-міжнародників, які висвітлювали окремі аспекти міжнародного захисту прав людини, варто виокремити таких, як А. Абашидзе, О. Гольцяєв, М. Гремза, О. Конєва, Дж. Крофорд, Г. Лук’янцев, Ф. Олстон, К. Панова, Б. Петранов, П. Сігарт, Г. Стайнср, М. Суксі, Дж. Хамфр, Р. Ханські тощо. Попри численні дослідження питань щодо захисту і забезпечення прав людини, все ж тенденція щодо їх порушень зростає, адже більшість держав нехтує принципами міжнародного права. Тому необхідно звернути увагу на саму систему забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а також окремі теоретичні та практичні аспекти міжнародного механізму захисту прав людини в системі ООН.

Система забезпечення прав і свобод людини і громадянина, як і будь-яка інша система має певну структуру. Тобто, система забезпечення прав і свобод людини та громадянина складається з чотирьох підсистемних елементів а саме: інституційне забезпечення; правове забезпечення; організаційне забезпечення; ресурсне забезпечення.

Залежно від підстав створення, міжнародні органи, спрямовані на захист прав людини, поділяються так:

1. Органи, що утворені міжнародними організаціями. Специфікою діяльності цих органів є те, що їхні рішення мають, як правило, рекомендаційний характер і забезпечуються

лише авторитетом самих організацій. До таких органів належать Рада ООН з прав людини, Комісія зі становища жінок (засновані Економічною та Соціальною радою ООН), Верховний комісар ООН у справах біженців (посада заснована Генеральною Асамблеєю ООН), Міжнародне бюро праці (засноване Міжнародною організацією праці) тощо.

2. Конвенційні органи, що утворені на підставі міжнародних договорів. Це, зокрема, Комітет з прав людини (діє на підставі Пакту про громадянські та політичні права 1966 р.), Європейський суд з прав людини (діє на підставі Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 р.), Комітет з прав дитини (заснований відповідно до Конвенції про права дитини 1989 р.) тощо [1, с. 67].

Важливе значення має також поділ уповноважених органів за характером (формою) їхньої діяльності та юридичною природою їхніх рішень. За даним критерієм вони поділяються на судові та не судові (квазісудові). У першому випадку мова йде про Європейський суд з прав людини, Міжамериканський суд з прав людини й інші судові органи регіонального значення (на універсальному рівні судового органу із захисту прав людини не передбачено). У другому випадку - конвенційні не судові органи, які функціонують у системі ООН [2, с. 274].

Для ефективного захисту прав і свобод особи на міжнародній арені отримуються й розглядаються індивідуальні скарги або повідомлення приватних осіб, які розглядаються такими комітетами ООН:

1. Комітет з прав людини (КПЛ). Може розглядати індивідуальні повідомлення про можливі порушення прав, закріплених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права щодо держав-учасників I Факультативного протоколу до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права.

2. Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок (КЛДЖ). Може розглядати індивідуальні повідомлення про можливі порушення Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок державами-учасниками Факультативного протоколу до Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.

3. Комітет проти катувань (КПК). Може розглядати індивідуальні скарги на передбачувані порушення прав, закріплених Конвенцією проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання щодо держав-учасників, які зробили необхідну заяву відповідно до статті 22 Конвенції.

4. Комітет з ліквідації расової дискримінації (КЛРД). Може розглядати індивідуальні повідомлення про можливі порушення Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм

расової дискримінації державами-учасниками, які зробили необхідну заяву відповідно до статті 14 Конвенції.

5. Комітет з прав інвалідів (КПІ). Може розглядати індивідуальні повідомлення про можливі порушення Конвенції про права інвалідів державами-учасниками Факультативного протоколу до Конвенції.

6. Комітет з насильницьких зникнень (КНЗ). Може розглядати індивідуальні повідомлення про можливі порушення Міжнародної конвенції для захисту всіх осіб від насильницьких зникнень державами-учасниками, які зробили необхідну заяву відповідно до статті 31 Конвенції.

7. Комітет з економічних, соціальних і культурних прав (КЕСКП.) Може розглядати індивідуальні повідомлення про можливі порушення Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права державами-учасниками Факультативного протоколу до Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права.

8. Комітет з прав дитини (КПД). Може отримувати й розглядати індивідуальні повідомлення про можливі порушення Конвенції про права дитини та її Протоколів (ФПТД, ФПОК) державами-учасниками Факультативного протоколу (про процедуру повідомлень) до Конвенції про права дитини. Деякі автори зараховують до цього переліку й Комітет із захисту прав трудящих-мігрантів та членів їхніх сімей [3, с. 39]. Отже, загальною метою правозахисних інституцій ООН є забезпечення всебічного захисту та охорони прав людини, який втілюється безпосередньо в міжнародних нормативно-правових актах.

Статут ООН став першим в історії міжнародних відносин багатостороннім міжнародним договором, що заклав основи для активного розвитку співробітництва держав, в тому числі, в сфері прав людини. Крім того, цей договір поклав на держави юридичне зобов'язання дотримуватися основні права і свободи людини без дискримінації за будь-яких підстав. Зокрема, ст. 55 Статуту зобов'язує держави розвивати міжнародне співробітництво в цілях сприяння «загальній повазі і дотриманню прав людини і основних свобод для всіх, незалежно від раси, статі, мови і релігії» [5].

Нині одним з найважливіших міжнародних актів із захисту прав людини та громадянина є Загальна декларація прав людини прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р. (далі – Декларація). День прийняття Декларації відзначається щорічно як Всесвітній день прав людини. У ній закріплений широкий перелік громадянських, політичних, соціально-економічних і культурних прав. У тексті документа відображений природний характер прав людини, зокрема, в ст. 1 зазначається: «Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та своїх правах» [6].

Міжнародний захист прав людини є одним із найважливіших напрямів діяльності інституцій в системі ООН, в межах яких приймаються і розробляються основні засади щодо захисту прав людини, які визначаються у всесвітньо визнаних документах, а також встановлюються функції міжнародних органів у цій сфері. Важливо, щоб не лише універсальні правозахисні міжнародні інституції, такі як Комітети у складі ООН, зосереджували увагу на основних питаннях щодо захисту прав людини, а й державні органи, в свою чергу, повинні підтримувати і забезпечувати реалізацію ідеї рівності на усіх рівнях функціонування держави.

Список використаних джерел:

1. Наливайко Л.Р., Степаненко К.В., Щербина Є.М. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Дніпро: ДДУВС. 2016. 221 с.
2. Литвиненко І.Л. Міжнародно-правові механізми захисту прав людини. Університетські наукові записки. 2005. № 4 (16). С. 271–279.
3. Зубарева А. Є. Взаємовідносини Комітету ООН з прав людини з іншими договірними органами з прав людини системи ООН. Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини». 2015. Випуск 37. Частина 2. С. 39-46.
4. Оніщенко Н.М. Київ: Юрінком Інтер. 2006. 688 с.
5. Статут ООН. Департамент громадської інформації ООН. Представництво ООН в Україні. Електронний ресурс - [Режим доступу]: URL: http://www.un.org.ua/images/UN_Charter_Ukrainian.pdf (дата звернення: 01.04.2019).
6. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. Офіційний вісник України. 2008. № 93. Електронний ресурс - [Режим доступу]: URL: <http://kr-admin.gov.ua/mol/molod/2.pdf> (дата звернення: 01.04.2019).

*Кулаківська Т.І.
студентка групи ПБ-16-3
ННІ права Університету ДФС України*

РАСИЗМ І КСЕНОФОБИЯ ЯК ОДИН З ПРОЯВІВ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Однією з актуальних проблем сучасного світу є подолання расизму і ксенофобії, оскільки ці явища посилюють соціальну напруженість у суспільстві, є потужним фактором зростання агресивності, насильницької злочинності, так званих злочинів ненависті. Особливо гостро зазначена проблема постає в регіонах з поліетнічним складом населення, де характер міжнаціональних відносин відіграє важливу роль в системі соціальної комунікації, політичних відносинах.

Дослідженню проблеми поширення расизму та ксенофобії в Україні присвячені праці таких учених, як О.М. Бандурка, А.А. Габіані, Я.І. Гілінський, О.М. Джу́жа, А.П. Закалюк, Д.О. Кобзін, В.М. Кудрявцев, О.М. Литвинов, О.А. Мартиненко, Д.О. Назаренко, І.М. Осика, Н.В. Панін, О.К. Смірнов, С.Ю. Стачекас, Ю.А. Тищенко та ін. Аналіз наукових праць дає змогу зробити висновок про необхідність провадження подальших досліджень у цьому напрямі.

Термін «ксенофобія» лише в останні роки увійшов до нашого життя. Але, не зважаючи на загальносвітову актуальність означених проблем та широку вживаність цього терміну, й дотепер не існує його загальноприйнятого визначення у міжнародних та вітчизняних нормативних документах. Ксенофобію зазвичай розуміють як: страх або ненависть до кого-небудь або чого-небудь чужого, незнайомого, незвичного; сприйняття чужого як незрозумілого, неосяжного, а тому небезпечного та ворожого, негативну установку, ірраціональний страх і ненависть до чужинців [1, с. 216].

Вперше термін «ксенофобія» зустрічається у словнику Вебстера, виданого у 1841 році у США. У словнику Вебстера ксенофобія - це «страх або ненависть до незнайомців, чи іноземців, або до того, що дивно або чуже». Літературне значення слова означає, що ксенофоби - це люди, які не люблять усіх чужинців, їх «інакшість». Такі визначення показують, що головним об'єктом ксенофобії завжди були незнайомці. Причини тут прості: історично так складалося, що поява чужинців, як правило, не віщувала нічого доброго. У гіршому випадку вони претендували на поля і пасовища, на майно, на дружин. У кращому випадку - впроваджувалися в суспільство, приносячи з собою зміни. Хороші чи погані, глобальні чи незначні - це інше питання, але чужинці були реальною загрозою сформованому способу життя [2,с.215].

Расизм в свою чергу – це світогляд, а також політичні теорії та практики, які на ньому ґрунтуються, котрі засновано на уявленні про поділ людей на біологічно різні групи на основі видимих особливостей зовнішнього вигляду, тобто на різному ставленні до людей та їх спільностей залежно від їх приналежності до цих груп (рас) [3, с. 1136].

Ці небезпечні явища підривають принципи демократії, призводять до порушення прав людини і, отже, становлять реальну загрозу стабільному розвитку суспільства як в Україні так і в цілому світі. За національним складом Україна є багатонаціональною державою. На території нашої держави проживає понад 130 національностей та народностей. Це в основному студенти вищих навчальних закладів, особи, які проходять стажування чи працюють в Україні. Ставлення наших громадян до національних меншин та іноземних громадян неоднозначне. Часто можна ознайомитися в новинах чи почути від знайомих про

випадки агресивної поведінки українців стосовно різних соціальних груп, що характеризує наше українське суспільство не з найкращої сторони.

Для того, щоб зрозуміти необхідність врегулювання даної ситуації, важливим є більш детальне дослідження проявів расизму та ксенофобія, а також розробка ефективних шляхів вирішення проблеми, яка існує вже багато поколінь.

Міжнародні організації неодноразово звертали увагу на несприятливу ситуацію в Україні та зростання злочинів на ґрунті расизму та ксенофобії. У країнах Європейського Союзу занепокоєні інцидентами в Україні з насилля над іноземцями, що можуть кваліфікуватися як расова нетерпимість чи ксенофобія. Проте ще більшою проблемою, що викликає негативну реакцію європейців на подібні інциденти є бездіяльність з боку правоохоронних органів, адже досить часто ми можемо спостерігати, що винні особи не несуть покарання за свої вчинки.

Для того, щоб вирішити існуючі проблеми в Україні з приводу проявів расизму та ксенофобії необхідно використати міжнародний досвід та рекомендації європейських країн в даній сфері. Оскільки пріоритетним завданням для України як ми знаємо є приєднання до Європейського Союзу, а проблема сприйняття українцями іноземних громадян може стати суттєвою перешкодою на шляху України до Європейського Союзу.

Цікавим у плані протидії расизму та ксенофобії в Україні є досвід роботи «живих бібліотек». Мета «Живої бібліотеки» – сприяти кращому розумінню і усвідомленню того факту, що люди бувають різними, незалежно від їхніх професій і статусів, віросповідань і сексуальної орієнтації, допомогти порозумітися та отримати відповіді на питання, які не можна знайти у звичайних книгах. «Книги» представляють різноманітні групи нашого суспільства, які часто відчують на собі упереджене ставлення та страждають від стереотипів, дискримінації або соціальної ізоляції. Проект був розпочатий у Данії у 2000 р. Методологія проекту підтримана Радою Європи. Аналогічні бібліотеки працюють у Норвегії, Фінляндії, Швеції, Ісландії, Португалії, Великій Британії, Польщі, Угорщини та Чехії. Дебют «Живої бібліотеки» в Україні відбувся 18 травня 2008 р. у Києві. Місцем її проведення став парк ім. Т. Шевченка [4].

Європа демонструє успішний досвід протидії дискримінації за ознакою раси, кольору шкіри, етнічного або національного походження не лише за допомогою всеосяжних антидискримінаційних законів, а й окремими антидискримінаційними положеннями, імplementованими у закони, що стосуються всіх сфер життя. Тому останнім часом у більшості профільних законів, що приймаються Верховною Радою України, присутні норми,

які забороняють дискримінацію у сфері, котра регламентується тим чи іншим нормативно-правовим актом.

Прикладом протидії ксенофобії в окремих сферах може слугувати законодавство, що стосується сфери працевлаштування, удосконалене протягом останніх двох років. Так, Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 містить ст. 11, яка передбачає право на захист від проявів дискримінації у сфері зайнятості населення. Пунктом 1 ст. 11 держава гарантує особі право на захист від будь-яких проявів дискримінації у сфері зайнятості населення за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, членства у професійних спілках або інших об'єднаннях громадян, статі, віку, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [5].

Однак яким саме чином забезпечуються ці гарантії — незрозуміло, адже законодавство України не містить каральних санкцій щодо роботодавців, які практикують ксенофобію у сфері зайнятості. Схожі положення містяться і в інших законах України, проте не розроблений досконалий механізм їх впровадження та ефективності.

Ще одним кроком на шляху до подолання расизму та ксенофобії можуть стати певні просвітницькі та інформаційні заходи, які пропагували б серед населення мирні настрої з приводу інших іноземних громадян. Для втілення даної ідеї цікавим є досвід Німеччини, де науковці читають відкриті лекції та організують дискусії щодо проблем расизму та ксенофобії. Місцева влада також сприяє культурним заходам, пов'язаним з висвітленням життя іноземців, наприклад, проведення фотовиставок, днів національної культури, що значно зближує людей різних національностей.

Також варто звернути увагу на рекомендації Європейської комісії проти расизму та нетерпимості, яка визначає, що для більш ефективного вирішення розглянутої нами проблеми необхідно здійснити такі зміни: надання повноважень щодо розслідування злочинів на основі расизму та ксенофобії Уповноваженому Верховної Ради з прав людини; включення сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності як обставин у Закон «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»; покращення доступу дітей ромів до дошкільних закладів і припинення їхньої сегрегації та залякування в школах; поліпшення доступу біженців до соціальних пільг, житла, освіти, вивчення мов та роботи; створення незалежного від поліції та прокуратури органу для розслідування правопорушень, пов'язаних із расовою дискримінацією.

Отже, розглянувши питання расизму та ксенофобії ми виявили, що в Україні існують значні проблеми в даній сфері, що потребують негайного врегулювання. Для того, щоб

процес вирішення ситуації расизму і ксенофобії мав позитивний результат необхідно використовувати міжнародний досвід та рекомендації інших держав, щодо даного питання. Також, на нашу думку критерієм успішної державної політики проти дискримінації і расизму в Україні має стати виникнення і розвиток громадської ініціативи: створення неурядових організацій, центрів допомоги постраждалим особам та інші заходи.

Список використаних джерел:

1. Горбачова О.В. Протидія проявам ксенофобії органами внутрішніх справ: соціально-технологічний аспект: дис.... канд. соц. наук: 22.00.04. Х., 2012.233 с.
2. Белоусов Ю.Л., Мартиненко О.А. Злочини на ґрунті ненависті. Львів,2011.523 с.
3. Універсальний словник-енциклопедія. ред. М.В. Попович. URL:<http://slovopectia.org.ua/29/53392-0.html> (дата звернення: 25.03.2019).
4. Пособие по внедрению «Живой библиотеки». URL: <http://aph.org.ua/wp-content/uploads/2016/08/ll.pdf>. – Загл. с екрана.
5. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. Відомості Верховної Ради України, 2013, №24, ст. 243. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (дата звернення: 26.03.2019).

*Куценко А.О.
студентка групи ПБП-16-5
ННІ права Університет ДФС України*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КЛОНУВАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В наш час можна говорити про становлення так званого четвертого покоління прав людини у сучасному міжнародному праві. Зміна статі, трансплантація органів, використання віртуальної реальності, одностатеві шлюби, евтаназія – це перелік основних прав четвертого покоління. Виникнення цього покоління прав людини є ще одним підтвердженням постійного наукового, технічного розвитку людського суспільства. Ці права, викликані науково-технічним прогресом, виникли в зв'язку з розвитком науки та втіленням її розробок в життя. Дане покоління прав людини є закономірним етапом розвитку суспільства.

Актуальною на сьогодні постає проблема клонування у міжнародному праві, яка потребує додаткового дослідження.

Дану проблему досліджували: Антонюк О.Р., Костерова Ю.С, Коп'як А.С. та інші.

Клонування - це метод розмноження статеві роздільних істот (тварин та людей), за допомогою якого у безстатевий спосіб можна отримати новий організм, що буде генетично ідентичним до організму, який мається на меті клонувати [1].

На даний момент існує два типи клонування людини - терапевтичне та репродуктивне. Різниця полягає в тому, що терапевтичне клонування передбачає забезпечення спеціальної штучно створеної середовища для розвитку ембріона та переривання такого розвитку на певному етапі (частіше за все 14 діб), а отримані з нього стовбурові клітини використовуються для потреб людини, яка була донором генетичного матеріалу. Репродуктивне ж клонування передбачає підсадку ембріона до сурогатної матері та "вирощування" повноцінного індивіда.

На міжнародному рівні дане питання регулюється достатньо великою кількістю нормативно-правових актів, що свідчить про рівень серйозності даної проблеми.

Наприклад, у статті 2 Конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини (Конвенція про права людини та біомедицину) встановлено, що: "Інтереси та благополуччя окремої людини превалюють над виключними інтересами усього суспільства або науки".

Статтею 18 встановлюється, що якщо законодавство дозволяє проводити дослідження *in vitro* (тобто виконання експерименту чи інших маніпуляцій у пробірці, або, більш загально, у контрольованому середовищі поза живим організмом) воно забезпечує належний захист ембріона. Але вирощування ембріонів людини для дослідних цілей забороняється [2].

Загальна декларація про геном людини та права людини у ст. 10 зазначає, що ніякі дослідження, що стосуються генома людини, так само як і ніякі прикладні дослідження в цій області, особливо в сферах біології, генетики та медицини, не повинні превалювати над повагою прав людини, основних свобод і людської гідності окремих людей або, у відповідних випадках, груп людей.

Ст. 11 також встановлює, що: "Не допускається практика, що суперечить людській гідності, така, як практика клонування в цілях відтворення людської особини. Державам і компетентним міжнародним організаціям пропонується співпрацювати з метою виявлення такої практики і прийняття на національному та міжнародному рівнях необхідних заходів відповідно до принципів, викладеними в цій Декларації" [3].

Також, згідно з ст. 1 Додатковий протокол до Конвенції про захист прав людини і гідності людської істоти в зв'язку з використанням досягнень біології та медицини, що стосується заборони клонування людських істот, забороняється будь-яке втручання з метою створення людської істоти, яка генетично ідентична іншій людській істоті, живій або померлій (тобто що має з іншою людською істотою тотожний набір генів ядра) [4].

А Генеральна Асамблея у Декларації Об'єднаних Націй про клонування людини закликає держав-учасниць вжити всіх заходів, що необхідні для відповідного захисту

людського життя в процесі застосування біологічних наук, та заборонити всі форми клонування людей в такій мірі, в якій вони несумісні з людською гідністю і захистом людського життя [5].

Заборона клонування набуває все більшого поширення у різних країнах. Ті або інші форми заборони клонування застосовують Німеччина, Іспанія, Данія, Великобританія, Італія, Франція, Швейцарія, Нідерланди, Бельгія, Словаччина, Швеція, а також Японія та інші країни світу.

Отже, за загальною тенденцією міжнародне співтовариство підтримує негативне ставлення до репродуктивного клонування та прагне його заборонити. Проте, жоден міжнародний нормативно-правовий акт прямо не передбачає заборону терапевтичного клонування, оскільки відношення до нього у різних країнах неоднозначне.

Основними аргументами проти клонування:

- воно зачіпає людську гідність, призводить до втрати людиною своєї індивідуальності та унікальності;
- клонування породжує небезпеку дискримінації за генотипом;
- існує ризик виникнення індустрії створення клонованих осіб тільки як донорів необхідних органів та тканин;
- для проведення відповідних досліджень необхідно буде здійснити багато спроб переносу ядра та вирощування ембріонів, більшість з яких загинуть самі, а деякі будуть знищені спеціально вченими для вивчення результату;
- клонування — це радикальна маніпуляція розмноженням людини, при якій порушуються особові відносини між батьками та дітьми, що може призвести до зникнення поняття сім'ї та сімейних стосунків;
- клонування є недопустимим з огляду на гідність клонованої особи. Кожна людина має право на свою унікальність та неповторність. Її тіло та генотип також є інтегральним елементом гідності й унікальності, тоді як клонована істота — це завжди “копія” когось іншого, що може призвести до втрати власної ідентичності, до відчуття меншовартості;
- клонування породжує небезпеку суспільної маніпуляції в евгенічному напрямку, вибору “генетично кращих” людей;
- створення “клонів” живих осіб виключно як джерела для трансплантації органів є зведенням людини до рівня предмету вжитку, що цілковито недопустимо з точки зору християнського персоналізму [1].

До того ж існує проблема визначення правового статусу теоретичних клонів. В теорії, не дивлячись на штучне створення, такі індивіди повинні отримати ім'я, громадянство і мати всі права звичайної людини, включаючи право на шлюб та створення сім'ї, оскільки.

Отже, клонування людини є новим явищем і є недостатньо дослідженим і потребує додаткової законодавчої регламентації для запобігання зловживань. Для вирішення проблем, які зараз існують, необхідно вжити певних заходів, а саме:

- людина не повинна клонуватися без її письмової згоди. Кожна людина має права, якими користується самостійно;
- існує думка схильність до жорстокості й убивства генетично передається. Клонування засуджених убивць та інших жорстоких злочинців доцільно заборонити. У світі достатньо злочинців і без штучного їхнього створення;
- заборонити клонування неповнолітніх, оскільки вони ще не досягли зрілості щодо прийняття такого роду рішення;
- клони людей повинні офіційно мати ті ж самі юридичні права і відповідальність, що і будь-яка інша людська істота. Погане ставлення до будь-яких людських істот є злочином безвідносно до близькості їх генетичного коду.

Список використаних джерел:

1. Заборонити всі форми клонування // Львівська газета. 2005. №52 (618)
2. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину від 04.04.1997 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_334 (дата звернення - 09.02.2019 року)
3. Загальна декларація про геном людини та права людини від 11.11.1997 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_575?lang=uk (дата звернення – 09.02.2019 року)
4. Додатковий протокол до Конвенції про захист прав людини і гідності людської істоти в зв'язку з використанням досягнень біології та медицини, що стосується заборони клонування людських істот від 12.01.1998 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_526 (дата звернення - 09.02.2019 року)
5. Декларація Об'єднаних Націй про клонування людини від 08.03.2005 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_d57 (дата звернення - 09.02.2019 року_

*Кучер О.В.
студентка групи ПБП-16-6
ННІ праві Університету ДФС України*

BREXIT ТА ЗАХИСТ МІГРАНТІВ, БІЖЕНЦІВ ТА ОСІБ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ПРИТУЛКУ

Вихід Великої Британії зі складу Європейського Союзу (далі ЄС) супроводжується величезною суспільною увагою, як британського суспільства, так і європейського загалом. З кінця 1960-х рр. XX ст. приплив іммігрантів виявився настільки великим, що британці перейшли до політики посилення. Акти 1968, 1971, 1981 і 1988 рр. були спрямовані, в першу чергу, на посилення прикордонного контролю [1, с.6].

Ідея про вихід Великої Британії з ЄС народилася ще на початку 90-х. Просувала її маловідома на той час Партія незалежності Сполученого Королівства. Проте прихильники виходу Британії з Євросоюзу були і серед представників інших політичних сил. У тому числі Консервативної партії – однієї з провідних партій держави[2].

Відповідно до ст. 50 Лісабонської угоди будь-яка держава-член має право виходу зі складу Союзу відповідно до вимог своєї конституції [3]. Голосування за вихід Великобританії з ЄС завдало важкого удару по іміджу Євросоюзу. Центральну роль в підтримці населенням Brexit'a зіграло міграційне питання в Європі. Але криза мігрантів стала і двигуном внутрішньої національної революції, яка все більше охоплює Євросоюз. Розкол в ЄС з питання міграції поступово прокладає один з можливих шляхів до його розпаду.

У зв'язку з світовою економічною кризою у 2008 році у Великій Британії стало зростати невдоволення мігрантами, соціальна турбота про яких посилювала навантаження на бюджет країни, а також значними витратами, які несла Британія через членство в Євросоюзі [2].

Оскільки ЄС так і не вдалося домогтися солідарності в реалізації різних міграційних програм і досягти поглиблення співпраці в міграційній сфері, саме наплив мігрантів вплинув в першу чергу на результат референдуму 23 червня 2016 року про членство в ЄС.

В умовах наростання економічної кризи, починаючи з 2008 року і на тлі економічних негараздів 2014-2016 років, британці остаточно зміцнилися в своєму євроскептицизмі. Вони завжди розглядали Євросоюз виключно як організацію, призначену для вирішення британських проблем. Оскільки за останні 10 років союз в деякій мірі не вирішував проблеми, а власне створював їх, тому 51,9 % виборців виявили своє бажання покинути ЄС.

Британці наполягають не тільки на скороченні потоку іммігрантів з країн за межами ЄС, а й на скороченні потоку громадян ЄС, які прибувають до Британії (близько 3 млн. громадян ЄС нині проживає в Британії, а число поляків вже перевищило число вихідців з Індії). Жителі Британії вважають, що не можуть контролювати міграцію в достатній мірі, якщо їх країна є частиною ЄС. І, звичайно, вони в курсі якого фінансового забезпечення потребує вирішення міграційних питань.

Після референдуму про членство в Євросоюзі правоохоронні органи Великобританії зафіксували сплеск кількості злочинів на ґрунті ненависті після референдуму про членство в Євросоюзі. Зазначається, що в порівнянні з показниками за тиждень до голосування через тиждень після референдуму кількість злочинів збільшилася на 42 відсотки. Так, за два тижні з 16 червня було зареєстровано 3076 інцидентів, що на 915 більше ніж за той самий період минулого року, повідомляє The Guardian. В основному мова йшла про переслідування і погрози расистського характеру, спрямовані проти «видимих меншин», а також громадян Східної Європи [4].

Європарламент опублікував дослідження, в якому підкреслюється, що питання відносин Великобританії і ЄС у зв'язку з наданням міжнародного захисту обмежене уваги. Дослідження було замовлено Комітетом при Європарламенті з питань громадянських свобод, юстиції та внутрішніх справ, і в ньому було представлено детальний огляд питань, пов'язаних з притулком, переселенням, поверненням і повторним допуском в країну. Основною метою доповіді було уявлення аналізу правових, інституційних та технічних наслідків, що впливають з майбутніх відносин Великобританії і ЄС після «брекзіта» в області міжнародного захисту. В доповіді зазначено на недостатність осередку в області міжнародного захисту в ході переговорів і публічних заяв з питання майбутніх відносин Великобританії і ЄС [5]. У доповіді також підкреслюється, що жоден з існуючих правових механізмів та заходів політичного курсу, наявних в даний час між ЄС і третіми країнами на цю тему, не підлягатиме відтворення після того, як Британія офіційно вийде з ЄС. Тому буде необхідно досягти нових домовленостей, спеціально підібраних з урахуванням унікальної історії, нинішньої позиції і вимог Великобританії, а також торкнутися важливих наслідків, що виникають у сфері надання міжнародного захисту після «брекзіта» [5].

Одним із ключових викликів при досягненні цих нових домовленостей буде забезпечення захисту прав людини прохачів притулку та біженців в Великобританії після «брексіта». У доповіді міститься детальний аналіз чинного законодавства ЄС щодо міжнародного захисту і участі Британії в цих заходах, в тому числі, наприклад, Загальноєвропейської системи з надання притулку, метою якої є гармонізація заяв на

отримання притулку на рівні ЄС. Дана система складається з багатьох різних складових груп законодавства, таких як Дублінська система, Гаазька програма, Європейська програма з міграції та інші Договори, Директиви та Регламенти [5].

Великобританія приймає вибіркочу участь в Загальноєвропейській системі з надання притулку, обравши участь на першому етапі в період з 1999 по 2005 рр. (Включивши відповідну Директиву ЄС до британського законодавства), але не на другому етапі, який включає перероблені Директиви за період 2011-2013 рр. Проте Великобританія бере участь в Регламенті «Дублін» і «Eurodac», а також у Фонді з питань притулку, міграції та інтеграції та Європейській службі підтримки з питань притулку. Великобританія також тісно співпрацює з іншими державами-членами ЄС через роботу системи Frontex, а також в рамках Європейської міграційної мережі, Регламенту Служби імміграційного взаємодії і Угод з питання повторного допуску на територію ЄС [5].

Поки Великобританія не вийде з ЄС, країна залишається повноцінним членом цих ініціатив, в яких вона в даний час бере участь. Наприклад, Великобританія залишиться повноцінним членом першого етапу Загальноєвропейської системи з надання притулку. Однак з того моменту, коли Великобританія офіційно вийде з ЄС матиме право вирішувати, що якась окрема міра не буде більше застосовуватися до Великобританії, якщо участь країни робить відповідне законодавство неробочим по відношенню до решти державам-членам. Найбільш імовірним видається, що ЄС скористається цим правом щодо реформ, які перебувають на даний момент на етапі пропозицій, таких як пропонувані реформи Дублінської системи.

У разі «брекзіта» без досягнення формальної домовленості, всі правила ЄС, не перенесені на даний момент до британського законодавства, негайно припинять застосовуватися до Великобританії починаючи з 29 березня 2019 року. Це означає, наприклад, що після «брекзіта» не буде запасного варіанту з передачі прохачів притулку в Великобританію і за її межі відповідно до міжнародного права, і питання, які знаходяться на розгляді передач таких прохачів також буде необхідно торкнутися.

У доповіді Європарламенту вказується, що Великобританія продовжить бути пов'язана міжнародними стандартами з прав людини, в тому числі Конвенцією про статус біженців від 1951 року, і Європейською конвенцією з прав людини (на даний момент). Однак Закон про ЄС (Вихід) вже вказує, що Хартія фундаментальних прав ЄС не буде перенесена у внутрішнє законодавство Великобританії.

Європарламент 13 березня прийняв пакет тимчасових заходів, які гарантують студентам і викладачам з європейських країн і Великобританії завершити участь в програмі

обміну Erasmus, дозволяють продовжити фінансувати ініціативи в сфері транскордонного співробітництва Ірландії та Північної Ірландії, здійснювати безперешкодно повітряні, автомобільні перевезення, рибальство європейськими і британськими компаніями. Щоб забезпечити впевненість студентам з Євросоюзу, британський уряд вже підтвердило, що ті, хто зараз є студентами, і ті, хто почне навчання в англійських університетах і інших вузах в 2018/19 навчальних роках, будуть мати ті ж права, що і раніше, і навіть зможуть клопотати про стипендії [6].

Отже, для європейських країн «брекзит» негативно плине, адже Євросоюз введе високі мита щодо британських виробників, митний контроль, припиниться вільний рух товарів, капіталів послуг і робочої сили між Сполученим Королівством та континентальною Європою, але керівництво країни розвиває активну політику, щодо запобігання руйнівного впливу на економічну, соціальну та політичну сферу. Великобританія не відмовляється від міжнародних стандартів з прав людини та буде сприяти захисту свобод біженців і мігрантів з інших країн.

Список використаних джерел

1. Алексеева Н. Миграционный подлог для Европы / Н. Алексеева // Итоги недели. – № 3. – С. 8.
2. Формування спільної міграційної політики Європейського Союзу. // Електронний ресурс [Режим доступу] URL:<http://ua.textreferat.com/referat-3867-5.html>
3. Лісабонська угода від 7 лютого 1992 року, Маастрихт / ВР України. // Електронний ресурс [Режим доступу] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029 (дата звернення: 24.03.2019).
4. Інформаційний ресурс Електронний ресурс [Режим доступу] // URL: <https://www.theguardian.com/us> (дата звернення: 24.03.2019).
5. Інформація на BBC. Архів оригіналу за 20 December 2016. (дата звернення: 24.03.2019).
6. Світові новини про «Брекзит». Архів оригіналу за 7 April 2017. (дата звернення: 24.03.2019).

*Кушнір З.О.
студентка групи ПБК-16-7
ННІ права Університету ДФС України*

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗИ

На сучасному етапі кожна особа в ролі споживача повинна знати про свої права, а також про наявні методи компенсації у випадках, коли їхні права порушено. Вони повинні

також мати змогу легко отримувати інформацію стосовно безпеки та якості продукції, порівняння цін, а також свідомого споживання. Держава несе відповідальність за надання такої інформації, і зокрема, про права споживачів.

Президент Кеннеді був першим, хто запропонував ідею про перелік прав споживача у своєму зверненні до Конгресу США у 1962 році. А на рівні Європейського Союзу напрямок політики захисту прав споживачів інтенсивно почав розвиватися лише з початку 90-х років минулого століття, коли у 1992 року в Договір про Європейське Співтовариство була внесена стаття 153 «Захист прав споживачів». До того часу йшла мова про окремі аспекти захисту прав споживачів, однак належної уваги їм не приділяли. Політика ЄС в сфері захисту прав споживачів набула самостійного значення лише з прийняттям Маастрихтського Договору 1992 р.[1]. Пізніше її роль було зміцнено в процесі подальшого реформування ЄС[2].

Окремі аспекти розгляд даної проблеми досліджували: Алісієвіч Е.С., Ануфрієва Л.П., Арабей Е.А., Бекашева К.А., Белікова К.М., Долинської В. В., Кашкіна С.Ю., Кутафіна О.Е., Суродейкіна І. В., Триканова С.А., Ентін М.Л., Четверикова А.О. та інших.

Споживча політика Союзу спрямована на підтримку інтересів споживачів та забезпечення високого рівня їхнього захисту, що підтверджується ст. 38 Хартії основних прав Європейського Союзу [3]. Крім того, згідно з ст. 12 Договору про функціонування Європейського Союзу (далі - ДФЕС) вимоги щодо захисту прав споживачів враховуються у визначенні та реалізації інших політик та дій Союзу[4]. Цілями споживчої політики ЄС відповідно до ч. 1 ст. 169 ДФЕС є охорона здоров'я, безпеки та економічних інтересів споживачів, а також підтримка права споживачів на інформацію, просвіту та права на створення організацій для захисту інтересів споживачів.

Відповідно до п. (f) ч. 2 ст. 4 ДФЕС захист прав споживачів належить до так званої спільної компетенції ЄС та держав-членів. В цій сфері діє принцип субсидіарності, що закріплений в ч. 3 ст. 5 Договору про Європейський Союз (далі - ДЕС), відповідно до якого ЄС діє “якщо та у такому обсязі, в якому держави-члени не можуть належним чином досягти цілей запропонованого заходу на центральному, регіональному або місцевому рівнях, а натомість це краще здійснити на рівні Союзу з огляду на масштаби або результати запропонованих заходів”[1]. Тобто в сфері захисту прав споживачів компетенція ЄС лише доповнює компетенцію держав-членів. Так принцип субсидіарності чітко прослідковується у формулюванні ч. 2 ст. 169 ДФЕС, згідно з якою Союз “робить внесок” в досягнення цілей споживчої політики шляхом ухвалення заходів згідно з ст. 114 ДФЕС в контексті завершення формування внутрішнього ринку або заходів, що підтримують, доповнюють та контролюють політику, яку провадять держави-члени.

Спільна політика щодо захисту прав споживачів товарів і послуг є вкрай суттєвою для функціонування спільного ринку в інтересах громадян. Її метою є забезпечення того, щоб 380 мільйонів європейських споживачів отримували якнайбільше вигід від діяльності підприємств в умовах спільного ринку та відігравали активну роль у його функціонуванні. Спільний ринок має сприяти формуванню максимального добробуту громадян і давати їм змогу вільно вибирати товари та послуги найкращої якості та прийнятної вартості безвідносно до їх походження або національності виробника. Мало того, в рамках спільного ринку в споживачів має бути такий самий рівень захисту, як і на внутрішньому ринку. Політика, що здійснюється урядом ЄС у напрямку захисту прав споживачів, має ряд напрямків. Серед них – інформування споживачів.

З метою захисту споживчого інтересу було прийнято рад директив. Директиви ЄС – це доволі розрізнена структура, яка детально регулює певні сфери, а інші залишає неврегульованими.

Слід підкреслити, що окремі держави – члени ЄС досі відповідають за цілісність структури власної споживчої політики та захист прав споживачів. Директиви ЄС містять мінімальні стандартні функції у вибраних сферах, особливо у тих, які зачіпають внутрішній ринок. Директива стосовно відповідальності за неякісні продукти запровадила концепцію «відповідальності за ризик», що його спричинюють останні. Виробник таким чином може нести відповідальність незалежно від того, чи винен він у такій ситуації. Отже, на нього покладається завдання доведення своєї безвинності. Відповідальність поширюється також на постачальників та осіб, що виступають у цьому амплуа (наприклад, на дистриб'юторські мережі). Споживачі мають обов'язкову дворічну гарантію на товар, придбаний у Європейському Союзі. Гарантія застосовується до будь-якого бракованого продукту й покладає на його продавця зобов'язання відремонтувати проданий товар або замінити його [5].

При виникненні спорів з приводу споживчих питань, більшість споживачів неохоче звертаються до офіційних судових органів, особливо коли вартість предмета спору не висока. Відповідно, 138 у країнах ЄС популярними є альтернативні методи розв'язання спорів, які використовують для розв'язання спорів між споживачами та підприємствами. Такі методи можуть помітно різнитися у різних країнах – членах ЄС. Для забезпечення полегшеного доступу, за ініціативою Європейської комісії було 2001 року засновано Європейську позасудову мережу - (ЄПМ) (European Extra – Judicial Network – EEJ-Net) У мережі було створено контактні пункти. Серед завдань контактних пунктів було інформування споживачів про надання допомоги споживачам у формулюванні заяв, а також,

у співпраці з контактними пунктами у країні розміщення продавця, пошук належного органу для розв'язання конфліктів. 2005 року мережа ЄПМ об'єдналася з мережею «Європейські споживчі центри» (European Consumer Centre – ECC), і зараз носить назву «Європейська мережа споживчих центрів» (European Consumer Centre Network, ECC-Net). Європейська комісія активно підтримує розвиток альтернативних методів розв'язання спорів.

У Європейському Союзі помітна тенденція збільшення уваги до захисту здоров'я й економічних інтересів громадян. Це цілком природний процес, адже спільний ринок розширив не тільки пропозицію в сфері товарів і послуг, а й збільшив ризики, що спричиняють неякісні товари, особливо харчові продукти. Яскравим прикладом таких ризиків була епідемія коров'ячого сказу, яка спалахнула у Великій Британії в 1996 році, а також скандал через виявлення забруднених діоксином харчових продуктів бельгійського походження в 1999 році. Ці випадки довели ефективність законодавства. Спільноти щодо прав споживачів, і насамперед у діяльності, спрямованій на запобігання поширенню хвороб та отруйних речовин. Вони також показали межі цього законодавства, особливо стосовно його імплементації в законодавства держав-членів.

Отже, захист прав споживачів в Європейському Союзі є багатограним та непростим комплексом питань. Саме тому, для належного виконання Україною її міжнародно-правових зобов'язань щодо наближення національного законодавства до відповідних європейських стандартів, необхідним є врахування особливостей та аспектів правового регулювання цієї сфери в ЄС на всіх її етапах.

Список використаних джерел:

1. Договір про Європейський Союз 1992 р. (Офіційний вісник С 191, 29.07.1992, с. 1–112).
2. Амстердамський Договір 1997 р. (Офіційний вісник С 340, 10.11.1997, с. 1–308) та Лісабонський
3. Хартія основних прав Європейського Союзу (Офіційний вісник ЄС, С 364, 18.12.2000, с. 1–22).
4. Договір про функціонування Європейського Союзу (консолідована версія 2012) (Офіційний вісник С 326, 26.10.2012, с. 47–390).
5. Brok Elmar (et al.) Issues relating to the Constitution for an enlarged European Union // *Intereconomics*. – 2010. – V. 38. – N. 4, July-August. – P. 168-188.

*Лазоришин Я.Т., Мільченко Н.С.
студентки групи ПБ-15-6
ННІ права Університету ДФС України*

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ОДИН ІЗ НАЙВАЖЛИВІШИХ НАПРЯМКІВ ПОЛІТИКИ ЄС

Основи прав людини – повага життя та гідності кожної окремої людини – властиві більшості релігій та філософських учень. Права людини не можна купити або отримати в спадщину – їх називають невід’ємними, тому що вони належать кожній людині, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, майнового становища, народження чи будь-яких інших обставин. Права людини відіграють особливу роль у взаємовідносинах людини і держави. Вони контролюють і регулюють здійснення державної влади над окремою людиною, надають свободи громадянам у відносинах з державою і вимагають від держави задоволення основних потреб людей. Ці права на міжнародному універсальному рівні закріплено в «Хартії прав людини», вони визнаються стандартами в цій сфері правовідносин.

Проблема прав людини та громадянина завжди займала важливе місце в європейській правовій думці. Дослідженню даної проблематики присвятили свої роботи видатні науковці, серед яких можна назвати М. М. Антонович, В. Г. Буткевича, В. Н. Денисова, В. В. Мицика, В. І. Муравйова, П. М. Рабіновича, О. В. Святун, А. Л. Федорову, С. В. Шевчука, О. М. Шпакович тощо.

Зміцнення демократії, верховенство права та захист прав людини є ключовими постулатами діяльності Ради Європи, ЄС та ОБСЄ. По суті, мета щодо здійснення ефективного захисту прав людини у Європі об’єднує ці організації, спонукаючи їх, у свою чергу, до побудови спільного вектора співпраці у згаданій сфері. Взаємодоповнює співробітництво та координація між Радою Європи, ОБСЄ і ЄС базуються на принципах рівноправності, практичної доцільності та орієнтації на кінцевий результат – захист прав людини та основних свобод з уникненням при цьому конкуренції та змагальності між собою[1, с.65].

Принцип пріоритетності прав людини було визначено у травні 1948 року, коли ініціатори європейської інтеграції провели Конференцію міжнародного комітету рухів за європейську єдність у м. Гаага. У Резолюції вказаної Конференції, зокрема, було сказано, що Конгрес вважає, що майбутній союз або федерація має бути відкритим для всіх європейських країн, в яких існує демократичне правління, й які зобов'язуються дотримуватись Хартії прав людини; приймає рішення заснувати Комісію для негайного вирішення подвійного завдання,

а саме: підготовки проекту такої Хартії та визначення стандартів, яким повинна відповідати держава, що прагне називатись демократичною [2, с 54].

З моменту заснування (1949 р.) Рада Європи плідно попрацювала над розробкою поняття основних прав. У нинішній час їх визнають усі держави – учасниці організації, на них базується загальноєвропейська модель. Права людини та основні свободи в рамках Ради Європи закріплюються міжнародними угодами та додатковими протоколами до них. Угоди містять перелік прав, реалізація яких має гарантуватися кожній людині, що перебуває під юрисдикцією держави-учасниці, та встановлюють європейські процедури нагляду й гарантії дотримання положень цих договорів. Один із вагомих документів Ради Європи – Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., на доповнення якої прийнято додаткові протоколи в різних напрямках співробітництва щодо захисту прав і свобод людини [3]. Конвенція передбачає створення Європейського суду з прав людини, компетенція якого поширюється на всі питання щодо тлумачення та застосування Конвенції і протоколів до неї, що передаються йому на розгляд державами-учасницями, неурядовою організацією, будь-якою особою чи групою осіб. Діяльність Суду регулюється Регламентом («Правила процедури» від 4 листопада 1998 р. [3].

Критеріями прийняття індивідуальних заяв до розгляду Суду є факт використання всіх національних засобів захисту відповідно до загальновизнаних норм міжнародного права та дотримання строку передачі скарги. Суд не розглядає індивідуальні заяви у випадках: якщо вони анонімні; за своєю суттю заява порушує питання, що вже було розглянуто Судом або вже розглядалось шляхом іншої процедури міжнародного розслідування чи врегулювання, й не містить ніякої нової відповідної інформації; якщо заява, на його думку, несумісна з положеннями Конвенції або протоколів до неї, явно необґрунтована або є зловживанням правом оскарження; позивачу не було завдано значної шкоди, якщо тільки принцип поваги до прав людини, закріплений Конвенцією і протоколами до неї, не потребує розгляду скарги по суті й за умови, що не може бути відмовлено на цій підставі у розгляді будь-якої справи, яка не була належним чином розглянута внутрішньодержавним судом (ст. 12 Протоколу № 14 до Конвенції від 13 травня 2004 р.) [4].

Окрім цього, і надалі тривають дискусії стосовно інституційних гарантій забезпечення прав людини в судовому порядку. Це пов'язано, зокрема, з тим, що судовий механізм захисту прав і свобод на території ЄС тісно пов'язаний з діяльністю ЄСПЛ, що функціонує в рамках Ради Європи. До того ж, у науковій літературі можна зустріти точку зору, відповідно до якої діяльність Суду ЄС тісно переплітається (а в деяких випадках і збігається) з діяльністю Європейського суду з прав людини[5].

Отже, повага та захист прав людини є одним із керівних напрямів діяльності Європейського Союзу відповідно до цілей та принципів цієї організації, закріплених в установчих договорах. Будь-яка європейська країна, яка дотримується принципів свободи, демократії, поваги прав людини та основних свобод, а також верховенства права, може звернутися до ЄС із заявою про членство, як це передбачено статтями 6 та 49 Договору про Європейський Союз. Критерії, яким мають відповідати країни-кандидати на вступ до Європейського Союзу (Копенгагенські критерії), були схвалені на засіданні Європейської Ради у Копенгагені у червні 1993 р. Згідно з ними членство в ЄС під кутом зору політичних стандартів вимагає від країни-кандидата стабільності інститутів, що гарантують демократію, верховенство права, повагу права людини і захист меншин.

Список використаних джерел:

1. Флоренц Бенуа-Ромер. Право Ради Європи. Прямуючи до загальноєвропейського простору (пер. з англ.). К., 2007. 232 с.
2. Дженіс М. Європейське право у галузі прав людини: джерела і практика застосування. К. *Артек*, 1997. 624 с
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL:<http://www.coe.ru/main/echr> (дата звернення: 10.04.2019).
4. Європейська угода про осіб, які беруть участь у процесі Європейського Суду з прав людини. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_324 (дата звернення: 10.04.2019).
5. Лоран Жан-Луї. Роль Ради Європи у процесах демократизації та забезпеченні верховенства права. URL: http://usps.parliament.org.ua/index.php?mid=32&art_id=92 (дата звернення: 10.04.2019).

*Левчишина В.В., Щербатюк Я.Б.
студенти групи ПБ-15-2
ННІ права Університету ДФС України*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЗАХИСТУ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Однією з невідкладних проблем сучасного світу став захист прав національних меншин. Враховуючи те, що абсолютна більшість держав – поліетнічні, тому виникає гостра потреба формування міжнародного механізму захисту національних меншин від асиміляції, дискримінації та переслідування домінуючою більшістю, а також захисту їхніх прав.

В умовах сьогодення не існує хоча б однієї країни, де б не проживали різні етнічні народи. В сучасних державах налічується понад 5000 етнічних і 2500 мовних груп.

Національні меншини різняться за своєю мовою, культурою, релігією, етнічною приналежністю.

Сучасні підходи міжнародного співробітництва до вирішення комплексу питань із захисту національних меншин почали розроблятися після Другої світової війни, коли правонаступницею колишньої Ліги Націй стала Організація Об'єднаних Націй. Саме в її структурах та документах найбільш помітно відбиті нові тенденції у цій галузі та причетність до них органів і спеціалізованих установ ООН [1].

Значно ускладнює розвиток міжнародного законодавства відсутність повного і чіткого визначення поняття «національна меншина» в офіційних міжнародно-правових документах. У більшості міжнародно-правових актах, що регулюють питання правового статусу і захисту окремих груп осіб, які мають особливі ознаки, для визначення об'єктів дії їх норм використовуються терміни «національні», «етнічні», «расові», «мовні» та «релігійні» меншини.

Велика частина науковців вважають, що термін «національна меншина» потрібно розглядати завжди у контексті певної держави та як правову категорію.

Виділяють такі особливості національних меншин:

- 1) це певні етнічні групи;
- 2) проживають на території певної держави;
- 3) є громадянами цієї держави;
- 4) самоідентифікують себе як представники іншої нації [2].

Міжнародно-правовими документами, які регулюють правовий статус і захист прав національних меншин є:

– Загальна декларація прав людини 1948 р., яка закріплює у ст. 2, що «Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, без будь-якої різниці, як-то щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища», а ст.7 закріплює принцип рівності всіх людей без будь якої дискримінації. У Декларації не закріплено визначення «національна меншин», а тільки перелічені відмінні ознаки, якими характеризуються і відрізняються національні меншини (раса, стать, мова, релігія) [3].

– Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р., ст.27 якої визначає: « У тих країнах, де існують етнічні, релігійні і мовні меншини, особам, що належать до таких меншин, не може бути відмовлено в праві разом з іншими членами тієї ж групи користувалися своєю культурою, сповідувати свою релігію і виконувати її обряди, а також користуватися рідною мовою». Зазначена норма не містить критеріїв визначення меншин,

немає чіткого визначення чиї права (індивідів чи груп) вони захищають. Стаття 27 засвідчує про визнання міжнародним правом колективних прав меншин (право меншин на фізичне існування, тобто заборону геноциду і на збереження своєї самобутності) [4].

– Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин 1992 р., яка закріплює права меншин та діяльність держав щодо забезпечення і захисту основоположних свобод. У Декларації не передбачається запровадження контрольного механізму за виконанням її положень, що є проблемою для всезагального захисту прав національних меншин. Але зазначається, що спеціальні установи ООН та інші організації сприяють повному здійсненню прав національних меншин у межах своєї компетенції (ст.9) [5].

– Рамкова конвенція Ради Європи про захист прав національних меншин 1995 р., є найвищим досягненням у сфері захисту прав меншин. Вона є першим юридично обов'язковим багатостороннім міжнародним документом, присвяченим безпосередньо захисту національних меншин. Вона складається із п'яти розділів, які закріплюють визначення, права, способи захисту і рекомендації щодо підписання конвенції. У ст.3 зазначено, що особи можуть здійснювати права одноосібно та разом з іншими, що визнає існування колективних прав національних меншин [6].

Проте дані міжнародно-правові документи не торкаються питання застосовування державами норм щодо захисту прав меншин.

Підсумовуюче вищесказане потрібно ввести єдине поняття національної меншини для чіткого розуміння усіма суб'єктами міжнародного права, яке б повністю розкривало зміст і спеціальні ознаки національних меншин, вдосконалити систему захисту національних меншин на законодавчому і інституційному рівнях. Тому розв'язання цих проблем має стати одним із пріоритетів внутрішньої політики держав і важливою умовою збереження миру й зміцнення їх стабільності.

Список використаних джерел:

1. Деятельность ООН в области прав человека//Документы ООН А(37) 611. – Нью-Йорк, 1983; Міжнародний досвід захисту прав національних меншин // Права людини в Україні. – Вип. 21. – К., 1998. – С. 29.
2. Соколовский С. В. «Понятия «национального меньшинства» у нас нет» / С. В. Соколовский // Этнограф. вестник. – 2014. – № 4. – 42 с.
3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Офіційний вісник України. – 2008. - №93. – Ст.3103

4. Международный пакт о гражданских и политических правах // Международные акты о правах человека. – М., 1999. – С. 64.
5. Декларація прав осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин // Права людини в Україні. – Вип. 21. – К., 1998. – С. 79–82.
6. Рамкова конвенція про захист національних меншин (ЕТ5 № 157) // Збірка договорів Ради Європи. – К., 2000. – С. 117–124.

*Лихолат Я.А.,
студентка групи ПБ-15-6
ННІ права Університету ДФС України*

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ГРОМАДЯНСТВА ЄС

Створення та функціонування ЄС зумовило необхідність врегулювання питань, пов'язаних не тільки з співробітництвом держав-членів ЄС, але й забезпечення прав та законних інтересів населення. Правовий статус особи залежить від особливостей державно-правових процесів та передбачає обсяг можливих суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, які гарантуються державою. В такому випадку, між особою та державою встановлюється правовий зв'язок, який визначається як «громадянство». З входженням держав-членів до інтеграційного об'єднання виникло питання, що стосується можливості функціонування інституту громадянства ЄС, враховуючи при цьому вищезазначені особливості. Дослідженням проблеми співвідношення громадянства ЄС та національного громадянства займалися Янковський С.А., Саракуца М.О., Ткаченко Є.В., Кулабухова А.В.

В контексті дослідження цікавою є договірна практика ЄС як квазідержавного об'єднання, оскільки завдяки громадянству можна вирішити питання, що пов'язані з можливістю вільного пересування громадян в межах ЄС, участі в політичній сфері ЄС.

Яковюк І.В. стверджує, що: «громадяни держав – членів ЄС автоматично набувають громадянство Євросоюзу. Їм не потрібно спеціально звертатися до його органів з метою отримання громадянства ЄС. Більше того, національні й зарубіжні паспорти громадян держав – членів ЄС уніфіковані за формою та змістом і мають відмітку про входження держави до Європейського Союзу»[1, с.16]. Припинення такого громадянства не регламентоване актами ЄС, оскільки втрата громадянства держави-члена ЄС фактично позбавляє громадянства ЄС.

Зіставлення громадянства Союзу і громадянства держави-члена дає право стверджувати, що між ними існує певна ієрархія, де громадянство держави – члена ЄС основне, громадянство інтеграційного утворення додаткове. Причому залежність

громадянства ЄС від громадянства держави-члена виявляється й у тому, що громадянство інтеграційного об'єднання нині саме по собі існувати не може. Крім того, осіб, які є одночасно громадянами ЄС і громадянами держав-членів цього інтеграційного утворення, не можна вважати біпатридами, оскільки про подвійне громадянство можна говорити лише за наявності «рівних», незалежних один від одного громадянств двох і більше держав [2, с. 31]. В такому випадку питання набуття громадянства ЄС, все ж таки, залежить від національного громадянства. Фактично, наявність громадянства ЄС не обмежує національний правовий статус, а виходить зі специфіки міжнародно-правових відносин. Крім цього, громадянство ЄС гарантується актами ЄС, які мають вищу юридичну силу щодо внутрішньодержавних актів, проте останні надають інституту громадянства суттєвого значення.

Правовий статус громадян ЄС в цілому характеризується динамічною системою прав та свобод.

Однією з переважних категорій прав, які надаються громадянам ЄС є політичні права, сутність яких зводиться до можливості брати участь в діяльності інституцій Європейського Союзу, тобто, таким чином, реалізується активне та пасивне виборче право.

Право обирати та бути обраним до Європейського Парламенту також надається громадянину Союзу, який мешкає в державі-членові, громадянином якої він не є, на тих умовах, що і громадяни цієї держави. Порядок здійснення цих прав визначає Рада шляхом ухвалення одноголосно відповідно до спеціальної законодавчої процедури і після консультацій з Європейським Парламентом. Цей порядок може передбачати положення, що містять вилучення, коли це не виправдано, зважаючи на особливі проблеми будь-якої держави-члена. Аналогічні положення містяться і в Хартії Європейського Союзу про основні права [3, с.43].

Реалізація виборчих прав має відбуватись з дотриманням двох загальнообов'язкових принципів: 1) рівності всіх громадян ЄС, незалежно від того перебувають вони в межах своєї держави чи ні; 2) вільного вибору місця голосування або балотування як кандидат в Європарламент або муніципальні органи. Ці принципи закріплені в Директиві Ради ЄС 94/80/ЕС19.12.1994, яка також передбачає застосування певних привілеїв.

Положення ст. 20 Договору про функціонування Європейського Союзу передбачає захисне право громадян ЄС, що означає: «право кожного громадянина Союзу, який перебуває на території третьої країни, де не існує представництва держави-члена, громадянином якої він є, на захист з боку дипломатичних або консульських представництв будь-якої держави-члена на тих же умовах, що і громадяни цієї держави. Консульська допомога надається у випадках смерті, нещасного випадку або хвороби, арешту або

затримання, а також якщо особа стала жертвою насильницького злочину або опинилася в тяжкому становищі й потребує допомоги та репатріації» [4]. На сьогодні це право існує в більш фактичному плані, оскільки зводиться до надання мінімального обсягу допомоги. Проте, враховуючи динаміку міграційних процесів, питання дипломатичного та консульського захисту потребує подальшого врегулювання.

Кулабухова А.В. визначає права громадян ЄС залежно від способу їх реалізації та вказує на: «індивідуальні та колективні права, виконання яких потребує спільних узгоджених дій, визначених нормативними актами Союзу. Єдиним прикладом колективних прав нині є право громадської (законодавчої) ініціативи, запроваджене Лісабонським Договором і закріплене у ч. 4 ст. 11 ДЄС та ч. 1 ст. 24 ДФЄС. Відповідно до вказаної норми щонайменше 1 млн. громадян, що є громадянами значної кількості держав-членів, можуть запропонувати Європейській Комісії в межах її повноважень висунути будь-яку належну пропозицію з питань, щодо яких, на їхню думку, необхідно ухвалити правовий акт Союзу на виконання установчих Договорів. У Регламенті Ради ЄС та Парламенту від 16.02.2011 р. № 211/2011 уточнюється, що «значною кількістю» є чверть держав-членів, що на сьогодні становить 7 країн» [5, с. 273].

Функціонування інституту Омбудсмена в межах Європарламенту є своєрідною гарантією реалізації вищезазначених правомочностей й, яка передбачає можливість кожної фізичної та юридичної особи, яка є громадянином держави-члена ЄС звернутись до Європейського Омбудсмена зі скаргою про порушення інституціями або органами ЄС законодавчо закріплених прав.

Згідно зі своїми обов'язками Омбудсмен за власною ініціативою або на підставі скаргу, поданих йому безпосередньо або через члена Європейського парламенту, проводить розслідування, які він вважає обґрунтованими, крім випадків, коли інкриміновані факти є або були предметом судового провадження. Якщо Омбудсмен встановлює факт незадовільного управління, він передає питання на розгляд відповідної установи, органу, служби або агенції, які мають трьохмісячний строк для інформування Омбудсмена про їхню позицію. Після цього Омбудсмен направляє звіт до Європейського парламенту та відповідної установи, органу, служби або агенції. Особа, що звертається зі скаргою, інформується про результат таких розслідувань [6, с. 22]. Право на належне управління є формально визначеним та включає: право на справедливий розгляд інституціями справ ЄС, право на публічний доступ до документів інституцій, органів та агентств, а також право громадян на отримання відшкодування в разі порушеннями їх прав.

Отже, громадянство ЄС не є формально визначеним, а реально передбачає не тільки виключні права, якими наділяються громадяни додатково до громадянства в його національному значенні, але й наділяє особливим політично-правовим статусом. Тому, становлення інституту громадянства ЄС є демократичним проявом функціонування ЄС, особливим етапом політичної інтеграції та способом забезпечення рівних умов співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Яковюк І.В. Громадянство ЄС: поняття та співвідношення з національним громадянством. *Проблеми законності*. 2010. № 107. С. 16–22.
2. Янковський С.А. Правова сутність інституту громадянства ЄС. *Право і Безпека*. 2011. № 4. С. 28-32.
3. Саракуца М. О. Деякі аспекти реалізації політичних прав громадян Європейського Союзу. *Право і суспільство*. 2014. № 1. С. 42-48.
4. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_b06
5. Кулабухова А.В. Каталог прав громадян Європейського Союзу. *Право та інновації*. 2016. № 1. С. 270-275.
6. Ткаченко Є. В. Правовий статус громадян Європейського Союзу. *Юрист України*. 2011. № 1(14). С. 17-23.

*Лізніченко Є. М.
студентка групи ПБП -16 -5
ННІ права Університету ДФС України*

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ У КРАЇНАХ ЄС

На сьогодні для нашої держави, коли одним із основних завдань є входження до Європейського Союзу, важливим питанням є захист прав людини і громадянина в Україні. Така проблема виникла ще з часів незалежності, для вирішення якої перш за все потрібні зміни у законодавстві та в усвідомленні суспільства права на честь та гідність.

Питання щодо захисту прав людини згідно із законодавством ЄС можна зустріти у працях таких українських дослідників: Л. Заблоцька, О. Усенко, А.Ю. Дідківська, та іноземних науковців: Ф. Шоркопф, Ф. Джейкобз, Е. Мейер, С. Роос.

На початкових етапах розвитку діяльності Суду ЄС, простежувалися значні обмеження у компетенції інститутів Європейських організацій у сфері захисту прав людини і

громадянина. Так як Суд ЄС не мав кримінальної юрисдикції, то він не мав змоги розглядати справи щодо захисту прав у повному обсязі.

Проте саме він почав процес поширення компетенції Співтовариств на сферу захисту прав людини. Певний тиск на нього здійснювали національні конституційні суди, відмовляючись визнавати права Європейських Співтовариств, якщо воно не гарантує захисту прав людини. Принципового значення для здійснення Союзом захисту прав людини набуває закріплення відповідних повноважень в установчих договорах. Перші кроки в цьому напрямі були зроблені при підписанні Єдиного Європейського Акта, у преамбулі якого вказано, що держави-члени сповнені рішучості сприяти розвитку демократії, яка спирається на основні права, визнані конституціями і законодавством держав-членів, Конвенцією про захист прав і основних свобод людини і Європейською соціальною хартією [1].

Наступним кроком було укладення Маастрихтського договору, в якому значна увага приділялась принципу поваги до прав та основних свобод людини та наміру запровадити громадянство ЄС.

Вперше принцип захисту прав людини у праві європейських співтовариств був визнаний Судом ЄС у справі C-29/69 Stauder [2]. Тут йдеться не про порушення прав людини з боку інститутів об'єднання, а про необхідність внесення змін до внутрішнього законодавства, яке регламентує користування пільгами. Вимога зазначати на купоні персональні дані порушує права людини і не є необхідною. Тим самим поняття основних прав людини вперше було визнано загальним принципом права Європейських Співтовариств [3].

Політичні права і свободи тісно пов'язані з функціонуванням держави і європейських інтеграційних об'єднань. На рівні Євросоюзу існує їхня чітка прив'язка до європейського громадянства. До них належать виборчі права, свобода зборів і асоціацій, право на добре управління, право на доступ до офіційної документації, право петицій. До основних обов'язків Хартія відносить обов'язок поважати і захищати людську гідність; враховувати думку дитини; отримувати обов'язкову безкоштовну освіту; захищати і підвищувати захист навколишнього середовища [4].

Відомо, що громадяни ЄС за захистом своїм прав можуть звертатися до судових органів ЄС та Європейської Конвенції 1950 року. Такий факт породжує проблема у встановленні пріоритету рішення у випадку колізії.

Проте вирішення даних питань було знайдено у положеннях Лісабонського договору та Хартії ЄС основних прав у редакції 2007 року.

Лісабонський договір визначає цілі та цінності ЄС: забезпечувати людям простір свободи, безпеки та правосуддя без внутрішніх кордонів; працювати задля сталого розвитку Європи; сприяти соціальній справедливості та соціальному захисту; сприяти економічній, соціальній та територіальній згуртованості держав-членів ЄС; підтримувати та поширювати цінності ЄС; робити внесок у захист прав людини, зокрема прав дитини [5].

Отже, проаналізувавши питання захисту прав людини у сфері ЄС, ми прийшли до висновку, що Європейський Союз став ефективним доповненням до діяльності Ради Європи для забезпечення повноцінного здійснення функцій захисту прав людини і громадянина.

Прослідковуючи діяльність законодавства України, слід відзначити, що головними чинниками, які впливають та ефективність захисту прав людини є не сформованість суспільства, недосконала діяльність управління, прогалини у законодавстві та економічне становище українців.

Тому ми маємо брати приклад із положень законодавства європейських країн та застосовувати їх на практиці, враховуючи сучасні проблеми захисту прав людини і громадянина.

Список використаних джерел:

1. Единый европейский акт. Договор о Европейском Союзе / Отв. ред. Ю. Борко. – М., 1994. – Т. II. – С. 9
2. URL: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61969CJ0029:EN :HTML>
3. Foster Nigel. European Law. Directions. Second Edition. / Foster Nigel. – New York: Oxford University Press, 2008. – P. 82.
4. Хартия Европейского Союза об основных правах. Комментарий. – М. : Юриспруденция, 2001. – 203с.
5. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) / пер. Геннадія Друзенка та Світлани Друзенко, за заг. ред. Геннадія Друзенка. – К. : «К.І.С.», 2010. – 536 с.

*Лопушанська К.С., Чунарьова Є.Я.
студентки групи ПБ-16-3
ННІ права Університету ДФС України*

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВ ЛЮДИНИ В РАМКАХ РАДИ ЄВРОПИ

В сучасному, демократичному світі, найвищою цінністю є визнання прав і свобод людини. Це створює для держави конституційний обов'язок щодо дотримання її прав та свобод, та встановлення гарантій для їх додержання. Вступ України до Ради Європи та

взяття відповідних зобов'язань згідно з Європейською конвенцією про захист прав людини стало вирішальним етапом у розвитку вітчизняної правової системи. Вступивши в 1997 році в Раду Європи, Україна зобов'язалася гармонізувати національне законодавство та практику його застосування до встановлених міжнародним співтовариством стандартів. Вона поставила перед собою мету влитися в європейський цивілізований правовий простір, піти по шляху будівництва демократичних інститутів, що відповідають історично виробленим критеріям, які мають у своїй основі визнання права та свободи людини як вищої цінності.

Кожна з європейських держав може стати членом Ради Європи за умови, якщо вона дотримується принципів верховенства права, гарантує та забезпечує основні права і свободи кожної людини, яка перебуває під її юрисдикцією. Рада Європи – це міжурядова організація, основними із завдань якої є: захист прав людини, забезпечення верховенства права, сприяння усвідомленню важливості європейської культурної самобутності, вирішення глобальних потреб сучасного суспільства, таких як: расизм, ксенофобія та ін.

Конституція України як основоположне джерело українського права визначила, що міжнародні договори України є частиною її правової системи та користуються пріоритетом у застосуванні перед законом. У зв'язку із цим необхідно підкреслити ту обставину, що Європейська конвенція не може не впливати на розвиток національного законодавства та правозастосовчої практики. Метою цього процесу є забезпечення відповідності законодавства України та правозастосовної практики стандартам Конвенції, що у свою чергу необхідно для ефективного захисту прав і свобод людини та громадянина на національному рівні [1, с. 89–91].

Від початку роботи України у Раді Європи була проведена серйозна робота з впровадження в українське законодавство норм Європейської конвенції про захист прав людини, протоколів до неї, інших конвенцій, а також інших документів Ради Європи.

Для ефективної реалізації Конвенції на внутрішньодержавному рівні першочергове значення має визначення місця Європейської конвенції в системі джерел міжнародного права України. Європейська конвенція про захист прав людини є джерелом конституційного права України, яка надає ефективні гарантії захисту основних прав і свобод людини та громадянина. [2, с. 42].

До основних органів Ради Європи, які діють у сфері захисту прав людини, належать:

- 1) Комітет міністрів є керівним органом РЄ, що складається з міністрів закордонних справ держав-членів або їх постійних представників, які перебувають у Страсбурзі, а також інших членів урядів. Комітет, уповноважений приймати висновки у формі рекомендацій урядам із питань, що розглядаються, готує до ухвалення тексти конвенцій та угод, здійснює контроль

за виконанням рішень Європейського суду з прав людини; 2) Парламентська асамблея є консультативним органом, складається з представників кожної держави-члена, що обираються зі складу його парламенту, крім того вона може приймати резолюції як механізм розвитку власних поглядів та політики; 3) Європейський суд з прав людини – постійний орган Ради Європи, який розглядає міждержавні справи та індивідуальні скарги на порушення статей Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод з боку держав – учасниць Конвенції [3, с. 207–209].

На сьогодні існує дві основні моделі інтеграції Конвенції в національне законодавство країн-учасниць. Перша модель – трансформаційна, яка передбачає відтворення положень Конвенції у внутрішньому законодавстві. Такої моделі дотримується, зокрема, Німеччина та Україна за допомогою ратифікації. У рамках другої моделі – рецепції, що діє в таких країнах, як Австрія, Франція, Чехія, Словаччина, Румунія, Польща – Конвенція безпосередньо входить у систему внутрішнього права. Органи управління та суди при цьому застосовують Конвенцію як таку, а не внутрішній закон, навіть якщо він має ідентичний зміст. Тому національні суди можуть слідувати нормам Конвенції всупереч приписам національного закону. У такому разі, однак, Конвенція, маючи пріоритет щодо звичайних законів, поступається за юридичною силою конституції відповідної країни. Завдяки серйозним політичним змінам, які відбулися в другій половині 80-х років у СРСР та інших державах Центральної та Східної Європи, ці держави виявили намір орієнтуватися на сформовані в демократичній Європі стандарти правової державності, в основі якої лежать права та свободи людини.

Європейська конвенція з прав людини в системі джерел права України за своєю юридичною силою займає місце безпосередньо після Конституції України, як і інші міжнародні договори. У разі виникнення колізії між міжнародним договором України та Конституцією України має діяти правило про найвищу юридичну силу Конституції. Це пояснюється тим фактом, що міжнародні договори є складовою частиною правової системи держави, а в рамках цієї системи немає актів, які за своєю юридичною силою стояли б вище Конституції України. Європейська Конвенція має наднаціональний характер [4].

Рада Європи та безпосередньо Європейська конвенція з прав людини в системі джерел права України за своєю юридичною силою займає місце після Конституції України, як і інші міжнародні договори. У разі виникнення колізії між міжнародним договором України та Конституцією України має діяти правило про найвищу юридичну силу Конституції. Це пояснюється тим фактом, що міжнародні договори є складовою частиною правової системи держави, а в рамках цієї системи немає актів, які за своєю юридичною

силою стояли б вище Конституції України. Європейська Конвенція носить наднаціональний характер.

Список використаних джерел:

1. Олійник А.Ю. Конституційно – правовий механізм забезпечення основних свобод людини і громадянина в Україні. К.: Алерта. КНТ ; Центр навчальної літератури, 2008. 472 с.
2. Гиждиван А.О. О некоторых вопросах адаптации законодательства Украины по гражданским правам к нормам Совета Европы. Право Украины. 2001. № 11. С. 42–49.
3. Аббакумова Д. Створення та становлення Комітету Міністрів Ради Європи. Юридичний вісник. 2014. №2. С. 206–210.
4. Полякова В.В. [Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод як джерело права в Україні](file:///Downloads/nvuzhpr_2015_32(1)_35.pdf). Електронний ресурс [Режим доступу] URL: file:///Downloads/nvuzhpr_2015_32(1)_35.pdf (дата звернення 26.03.2019).

*Мазурець Олена
студентка групи ПБК 16-7
ННІ права Університету ДФС України*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕДИСКРИМІНАЦІЇ У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Право захисту від дискримінації покликане забезпечити кожному рівні та чесні умови доступу до можливостей, які пропонує суспільство. В умовах сьогодення забезпечення недискримінації у сучасному суспільстві є однією із системо утворюючих засад конституційно-правового статусу людини і громадянина у розвинених державах світу.

В умовах сьогодення питання, що стосується забезпечення недискримінації, зокрема у рішеннях Європейського суду з прав людини, досліджувалося наступними вченими: О. О. Васильченко, Д. А. Гудима, Н. В. Дрьоміна-Волок, Л. О. Заблоцька, Н. М. Оніщенко, С. П. Погребняк, С. Шевчук. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, дана проблема потребує подальшого дослідження, що зумовлено стрімким розвитком суспільних відносин.

Принцип недискримінації є одним з основоположних засад права Європейського Союзу. Загальна заборона дискримінації містилася в Амстердамському договорі 1997 р, Лісабонській угоді 2002 р. та Хартії основоположних прав Європейського Союзу, що набрала чинності разом із Лісабонською угодою 2009 р.

Варто наголосити, що для України питання, що стосується забезпечення механізму недискримінації, яке досить довгий час було декларативним, набуло вагомості актуальності у

зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію з ЄС і, як наслідок, необхідністю пристосування національного законодавства до права ЄС.

Необхідно зазначити, що заборона дискримінації передбачена статтею 14 Європейської конвенції з прав людини (далі – ЄКПЛ), яка встановлює та гарантує рівність у користуванні іншими конвенційними правами [1]. У 2000 році був відкритий до підписання Протокол № 12 до Конвенції, яка своїми приписами розширює заборону дискримінації і створює гарантії рівності у користуванні будь-якими правами, включаючи права, передбачені національним законодавством держав-членів [2]. В свою чергу пояснювальна записка до Протоколу встановлює, що його завдання полягає у посиленні захисту від дискримінації як основної складової гарантії прав людини, тому як наслідок Протокол став результатом обговорення шляхів забезпечення, зокрема, гендерної і расової рівності [3].

Оскільки дискримінація призводить до обмеження або унеможливлення в користуванні чи здійсненні прав і свобод усіма людьми на рівних підставах, то її заборона розглядається як один із шляхів забезпечення рівності всіх людей [4].

Наголошуємо, що ЄКПЛ покладає на держави юридичне зобов'язання гарантувати певні права не лише своїм громадянам, а й кожному, хто знаходиться під їхньою юрисдикцією. Потрібно наголосити, що нагляд за дотриманням приписів ЄКПЛ покладено на Європейський Суд з прав людини (далі – ЄСПЛ), який розглядає скарги проти держав – членів Конвенції.

Вагоме значення відіграє нормативна база у сфері захисту прав людини Організації Об'єднаних Націй (ООН), до яких наприклад відноситься: Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок тощо.

Необхідно наголосити, що в умовах сьогодення механізми забезпечення недискримінації існують не виключно у Європі, а зокрема діють в Америці, Африці, Близькому Сході. Поряд з міжнародними документами принципи рівності та недискримінації знайшли відображення в національних конституціях різних країн світу: Швейцарії, Польщі, Фінляндії, Кіпру, Німеччини, Австрії, Індії, Кенії, Малайзії. Українська Конституція у ст. 24 закріпила такий же підхід до принципів рівності та недискримінації, текстуально не відображаючи ані поняття «дискримінації», ані «недискримінації».

Слід наголосити, що згідно з ст. 14 ЄКПЛ користування правами та свободами, визнаними в даній Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного

чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою [1].

ЄСПЛ розглядає дискримінацію як будь-яке відмінне ставлення (різне поводження) з особами, що перебувають в однаковій ситуації, коли таке поводження ґрунтується на певній ознаці людини та не має об'єктивного розумного виправдання (справа «Stummer v. Austria»). Принцип заборони дискримінації може ототожнюватися з принципом рівного поводження (справа «D.H. v. Czech Republic»), але не з принципом рівності загалом. Принцип недискримінації гарантує дотримання прав людини і громадянина та розглядається Європейським судом як «рівний захист законом без будь-якої дискримінації».

Погоджуємось із думкою С. Шевчука, який зазначає: «Заборона дискримінації у ст. 14 становить, по суті, втілення принципу рівності, встановленого в інших положеннях Конвенції. Вона конкретизує такі положення, встановлюючи перелік підстав, за якими розрізнення між особами є дискримінаційним при здійсненні ними прав та свобод, гарантованих Конвенцією» [5, с. 662].

Крім того заборона дискримінації діє не лише стосовно користування правами та свободами, гарантувати які зобов'язує кожну державу Конвенція і протоколи до неї. Вона поширюється також на ті додаткові права в межах загальної сфери застосування будь-якої статті Конвенції, забезпечувати які держава вирішила добровільно [3].

Даний принцип прослідковується у практиці Суду (наприклад, в його рішеннях у справах: «Про певні аспекти законів щодо вживання мов у системі освіти Бельгії» (по суті). Зокрема, у «Справі про мови в Бельгії» Суд наводить такий, що нині став уже класичним, приклад: «Особи ... не мають права на підставі ст. 2 Протоколу № 1 (право на освіту. – О.П.) вимагати від уряду створення навчальних закладів якогось певного виду. Однак якщо держава створює таке, вона не може встановлювати дискримінаційні у значенні ст. 14 правила прийому до цього закладу» [6].

Зазначаємо, що ЄСПЛ керуючись принципом недискримінації використовує поширювальне тлумачення змісту прав за Конвенцією, неодноразово зазначаючи у своїх рішеннях, що зміст гарантій ЄСПЛ виходить за межі її буквального тексту: достатньо, аби справи були загалом пов'язані з відносинами, на які поширюється захисна дія Конвенції [7, с. 65]. Наприклад, у справі «Сідабрас і Дзяутас проти Литви» заявники скаржилися, що держава втручається в їхнє право на повагу до приватного життя шляхом заборони доступу до зайнятості на публічній службі і в деяких сегментах приватного сектора. Конвенція не гарантує права на працю [8].

Крім цього, Суд наголошує, що «у Конвенції передбачений справедливий баланс між захистом спільних інтересів суспільства і повагою основних прав людини, причому останнім надається особливе значення» [2]. На наше переконання, дана позиція Суду являється з помітною перевагою ліберально-індивідуального підходу.

Прикладом може слугувати справа Азіз проти Кіпру, суть якої полягала у наступному: заявник скаржився, що він позбавлений права голосу на підставі свого етнічного походження зі спільноти турків-кіпріотів. За законодавством Кіпру турки-кіпріоти і греки-кіпріоти могли голосувати на парламентських виборах виключно за кандидатів, що представляють їхні етнічні спільноти. Однак після того, як Туреччина окупувала Північний Кіпр, більшість турецького населення залишило територію і не мало своїх представників у парламенті. Тому кандидатів, за яких міг би проголосувати заявник, просто не існувало. Уряд, власне, і посилався на те, що заявник не може реалізувати право голосу через відсутність кандидатів, за яких він може голосувати. Проте, ЄСПЛ вирішив, що оскільки положення виборчого права тісно пов'язані з належністю осіб до спільноти турків-кіпріотів, а держава не зробила нічого, щоб адаптувати ці положення до потреб конкретної ситуації, в цьому випадку має місце пряма дискримінація на підставі етнічного походження [9].

До того ж, згідно з підготовленою Радою Європи Пояснювальною доповіддю до Протоколу № 12, «хоча принцип рівності чітко не прописаний ані в тексті ст. 14 ЄКПЛ, ані в тексті ст. 1 цього Протоколу, слід відзначити, що принципи недискримінації та рівності тісно переплетені. Наприклад, принцип рівності вимагає, щоб до однакових ситуацій підходили однаково, а до неоднакових ситуацій – по-різному. Якщо так не робиться, то наявна дискримінація, якщо, звісно, це не має об'єктивного та розумного виправдання» [3, с. 81].

Отже, підсумовуючи все вище зазначене, варто зауважити, що розуміння ЄСПЛ поняття «дискримінації» пояснюється не тільки у разі, коли без об'єктивного обґрунтування застосовується різний підхід до осіб, що знаходяться в однаковому правовому становищі, а також має місце, коли особи перебувають у різних ситуаціях.

Таким чином, в умовах сьогодення вимога заборони дискримінації виступає однією зі складових загально правової засади рівності, що не вичерпується, тобто розглядається як забезпечення фактичної рівності. На наше переконання, реалізація недискримінації є основним фактором, що свідчить про наявність у правовій системі справедливого балансу між вимогами формальної і фактичної рівності можливостей. В сучасних умовах забезпечення заборони дискримінації має на меті забезпечення універсального дотримання принципу рівності як чесної рівності можливостей.

Список використаних джерел:

1. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 р. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_UKR.pdf
2. Про ратифікацію Протоколів № 12 та № 14 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: Закон України. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T063435.html
3. Пояснительный доклад к Протоколу № 12 к Конвенции о защите прав человека и основных свобод (СЕД № 177) (подготовлен Советом Европы) [Извлечения] // Защита личности от дискриминации : в 3 т. Т. 1 / [Дикман С. С. и др.]. – М. : Нов. юстиция, 2009. С. 78–86.
4. Погребняк С. Роль принципу недискримінації в загальній концепції рівності // Вісник Академії правових наук України. Х. : Право, 2007. № 3(50). С. 23-34.
5. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції / Станіслав Шевчук. Вид. 2-ге, випр., допов. К. : Реферат, 2007. 848 с.
6. Европейский Суд по правам человека. Дело относительно некоторых аспектов законодательства об использовании языков в образовании в Бельгии: против Бельгии. Постановление от 23.07.1968 г. [Извлечения] // Защита личности от дискриминации: хрестоматия: в 3 т. – Т. 2. – М.: Новая юстиция, 2009. С. 202–246.
7. Посібник з європейського антидискримінаційного права // Агенція Європейського Союзу з питань основоположних прав, Рада Європи. К.: ТОВ «К.І.С.», 2013. 191 с.
8. Справа «Сідабрас і Дзяутас проти Литви»(Sidabras and Dziautas v Lithuania)№ 55480/00 та № 59330/00 від 24.07.2004 р. URL:<http://european-court.eu/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/sidabras-i-dzhyautas-protiv-litvy-postanovlenie-evropejskogo-suda/>
9. Справа «Азіз проти Кіпру» (Aziz v. Cyprus) № 69949/01 від 22.06. 2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_335

*Мартинюк М. О.
студент групи ПБ-17-2
ННІ права Університету ДФС України*

**МІЖНАРОДНИЙ КОМІТЕТ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА ЯК ДІЄВИЙ СПОСІБ ЗАХИСТУ
ПРАВ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ**

Ряд міжнародно-правових актів закріплює загальне правило, суть якого полягає в тому, що «ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому,

що принижує його гідність поведженню чи покаранню». Це право не може бути абсолютно дотримане у період війни або збройного конфлікту, тому полонені потребують втручання нейтрального, незалежного органу, який сприяв би дотриманню норм міжнародного гуманітарного права щодо захисту та належного поведження з ними. Для здійснення цього завдання світова спільнота закріпила за Міжнародним комітетом Червоного Хреста (далі – МКЧХ) міжнародний мандат на охорону міжнародного гуманітарного права, згідно з яким, надання захисту військовополоненим є одним з головних напрямків діяльності цієї організації [2].

Міжнародний Червоний Хрест заснована швейцарцем Анрі Дюнаном в 1863 році. Сьогодні міжнародна спільнота надала Комітету унікальні повноваження, які базуються на праві Женевських конвенцій, для захисту жертв міжнародних і внутрішніх збройних конфліктів.

Діяльність МКЧХ направлена на захист жертв міжнародних і внутрішніх збройних конфліктів. Також вона є складовою частиною Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця разом із Міжнародною Федерацією і 186 національними товариствами. МКЧХ діє на основі Цивільного кодексу Швейцарії та до складу управління Комітетом входять 25 швейцарських громадян [2].

За свою діяльність щодо захисту жертв війни МКЧХ тричі був нагороджений Нобелівською премією миру, так як зробив вагомий внесок в поліпшення становища військовополонених.

Товариство Червоного Хреста України було визнане в 1992 році - Указ Президента України від 28 жовтня 1992 року за № 548/92. товариство має бути автономним, для того, щоб мати можливість завжди діяти згідно з основоположними принципами Руху. Відповідно до Женевських конвенцій Товариство має називатися Товариством Червоного Хреста або Товариством Червоного Півмісяця і використовувати прийняту емблему [3, с. 20].

В період Другої світової війни ця установа допомагала тисячам розлучених родин з'єднатись у листах. Тоді як члени МКЧХ відвідували табори для військовополонених і домагалися поліпшення умов їх утримання. Після закінчення війни саме МКЧХ було довірено розподіляти компенсації полоненим від Японії та Німеччини. [4]

Зміст прав МКЧХ був суттєво розширений спочатку в загальній ст. 9 ЖК III, відповідно до яких їхні права здійснюються не тільки з метою захисту осіб, але й для „надання їм допомоги”, а згодом і I ДП, згідно з яким такі дії здійснюються в інтересах вже «всіх жертв» війни. [5]

Права, надані МКЧХ Женевськими конвенціями 1949 року та Додатковими протоколами до них 1977 року, покликані забезпечити йому можливість здійснювати усі необхідні дії з метою ефективного захисту жертв війни та інші функції, визнані за ним цими документами.

Також Женевські конвенції, а особливо Женевська конвенція про поводження з військовополоненими, закріпили за Комітетом право безперешкодно відвідувати всі місця утримання військовополонених та депортованих цивільних осіб. Тоді як раніше одержання дозволу на це викликало чимало проблем. Більш того, повноваження МКЧХ від тих пір поширювалися не лише на міжнародні конфлікти, а й на громадянські [1]

Головна мета візитів до військовополонених – контролювати виконання положень Женевської конвенції про поводження з військовополоненими з метою забезпечення захисту цієї категорії осіб.

Крім права доступу до військовополонених Женевська конвенція про поводження з військовополоненими уповноважує МКЧХ отримувати всю інформацію, яка має відношення до них, що підтверджується ст.ст. 123, 146 цієї Конвенції. Також МКЧХ може взяти на себе функції держави покровительки, що передбачено ст. 10 Конвенції.

МКЧХ може бути залучене й в процес обміну полоненими та їх звільнення в збройному конфлікті. Така допомога, як видається доречною враховуючи багато десятилітній досвід організації в сприянні подібним процесам.

Міжнародне право повністю забороняє тортури та інші акти жорстоко нелюдського або принижуючого гідність поводження і покарання. Аналогічним чином, міжнародне гуманітарне право проголошує, зокрема, що особи, які перестали брати участь у військових діях, повинні за всіх обставин користуватися гуманним поводженням. МКЧХ контролює дотримання належного захисту таких осіб. Міжнародно-правова заборона катувань є складовою щонайменше трьох галузей міжнародного права: міжнародний захист прав людини, міжнародного гуманітарного права та міжнародного кримінального права, що підвищує важливість такої заборони. Катування та акти жорстокого, нелюдського і принижуючого гідність поводження віднесені до міжнародних злочинів, а особи, які вчиняють їх, повинні піддаватися кримінальному переслідуванню або видачі. [2]

Представники МКЧХ працюють і в Україні, а саме по ситуації із полоненими українськими військовими на території так званих «ДНР» та «ЛНР». МКЧХ має доступ й до полонених учасників незаконних збройних формувань на сході України та затриманими російськими військовими, що утримуються в Україні. [3]

У наш час червоно хресний Рух активно продовжує свою діяльність по всьому світові. Представники Руху допомагають нужденним як у національних масштабах, так і в міжнародних. Представники Комітету беруть участь у міжурядових конференціях, зокрема, важливу роль МКЧХ відіграє при перегляді Женевських конвенцій на Дипломатичних конференціях. У його ж повноваженнях стежити за дотриманням вимог цих конвенцій і розглядати скарги щодо їх порушення. Комітет виступає нейтральним посередником у конфліктах завжди, коли в цьому виникає потреба, здійснює різноманітні заходи для захисту гуманітарних прав людини.

Міжнародний Комітет Червоного Хреста має право на ініціативу, що прямо передбачено нормами міжнародного права, це розуміється як можливість пропонувати сторонам збройних конфліктів прийняти гуманітарні дії для того, щоб попередити наслідки, які можуть бути ними спричинені. Ці ініціативи повинні бути спрямовані на захист прав та інтересів жертв конфлікту та не виходити за межі норм міжнародного права [2].

Цікавим є той факт, що МКЧХ не має конкретних обов'язків, тому що положення Женевських конвенцій 1949р. та Додаткових протоколів 1977р., їх прямо не передбачають, а лише вказують на те, що Комітет виконуючи конкретне право зобов'язаний виконувати покладені на нього у зв'язку з цим конкретні обов'язки [5, с. 43]

Підсумовуючи вищесказане, потрібно зазначити, що міжнародне право передбачає низку міжнародних прав та обов'язків МКЧХ щодо захисту прав військовополонених у період збройних конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими // Офіційний вісник України від 21.08.2010. – 2010. - № 62. – С. 132
2. Грушко М.В. Діяльність Міжнародного Комітету Червоного Хреста щодо захисту військовополонених // Південноукраїнський правничий часопис. – 2011. – № 2. – С. 211
3. Цимбалюк М. Поширення знань про міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. - К, 2000. – с. 20-27.
4. Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Лисик В.М. Вплив Міжнародного комітету Червоного Хреста на розвиток міжнародного гуманітарного права // Український часопис міжнародного права. – 2016. – № 2. – С. 79

Музиченко А.В.
студентка групи ПБК-16-7
ННІ права Університету ДФС України

ВЗАЄМОДІЯ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

На сучасному етапі суспільного розвитку існує питання взаємовідносин держави і громадянина через формування ефективних національних та міжнародних механізмів захисту прав і свобод людини. Варто звернути увагу, що забезпечення прав і свобод людини визначає розвиток більшості країн на шляху політичної демократії, економічного прогресу та співробітництва, є одним з головних завдань процесу реформування українського суспільства, що набуває неабиякого значення у контексті європейської інтеграції України.

Досвід міжнаціонального співробітництва у системі забезпечення прав і основних свобод людини доводить, що на сучасному етапі повна заміна внутрішньодержавного регулювання правового становища людини міжнародно-правовими нормами навряд чи досяжна.

Права людини — невід'ємні свободи і права особи, які індивід отримує в силу свого народження — основа природного права, будь-якого права в цілому. Права людини охоплюють громадянські права і політичні свободи, економічні, соціальні та культурні права, а також права соціальних верств — дітей, жінок, національних меншин, народів тощо. До певної міри можна вести мову й про права людської спільноти загалом. У такому контексті проведені ґрунтовні дослідження вітчизняними вченими — В. Авер'яновим, О. Бандуркою, І. Голосніченком, Р. Калюжним, А. Колодієм, М. Корнієнком, П. Рабіновичем, О. Фрицьким, Ю. Шемшученком та ін.

Права людини є безпосередньо діючим правом і можуть застосовуватися в супереч закону, якщо закон суперечить фундаментальним правам людини: не відображає природно-правові засади; не відповідає загально визнаним міжнародно-правовим принципам і нормам про права людини та громадянина; прийнятий нелегітимним органом державної влади тощо [1, с. 92]. Основоположні права людини слугують свого роду системою вихідних критеріїв для законодавства та юридичної практики держав сучасного співтовариства – критеріїв, котрі не вправі ігнорувати жодна з них [2, с. 23].

Підвищення ролі та значення Європейського Союзу в Європі, а також і в усьому світі покликане істотним збільшенням сучасних викликів та загроз належному функціонуванню усіх сфер життєдіяльності суспільства. Адже останнім часом спостерігається підвищення рівня злочинності, що загрожує глобальній міжнародній стабільності, негативно

позначається на безпековому середовищі будь-якої держави, а також здійснює безпосередній вплив на стан захищеності основних прав і свобод людини.

Таким чином, одним із головних напрямків діяльності Європейського Союзу являється створення для усіх держав-членів свободи та безпеки, в рамках якого мають вирішуватися існуючі проблеми.

Важливою гарантією належного функціонування європейського простору юстиції, свободи та безпеки являється забезпечення необхідного рівня правопорядку не тільки на території кожної держави(члена Європейського Союзу) та усієї міжнародної організації в цілому, а й на прилеглих до неї територіях.

Отже, характерною відзнакою спільного простору юстиції, свободи та безпеки являється необхідність забезпечення гармонійного поєднання двох аспектів, а саме зовнішнього та внутрішнього.

Зрозуміло, що внутрішній аспект цього простору передбачає об'єднання зусиль правоохоронних органів держав – членів Європейського Союзу на забезпечення внутрішньої безпеки та підтримання правопорядку на території усього Співтовариства, створення низки спеціалізованих органів (інституцій), діяльність яких має бути спрямована на сприяння роботі національних правоохоронних органів [3].

Стосовно ж зовнішнього аспекту зазначимо, що держави – члени ЄС мають спільні кордони з державами, які не входять до складу цієї міжнародної організації. У зв'язку з цим важливого значення набуває налагодження ефективного співробітництва ЄС (як його окремих інституцій, так і відповідних національних правоохоронних органів) із сусідніми країнами у правоохоронній сфері. Це дозволить забезпечити більш сталий рівень безпеки та правопорядку на території ЄС, а також розширити його далеко за межі Співтовариства, що уможливить створення загальноєвропейського простору безпеки та правопорядку.

Розглядаючи обраний курс України щодо реформування правоохоронних органів відповідно до європейської моделі, необхідно зауважити, що одним із важливих механізмів протидії злочинності є налагодження конструктивної співпраці між ЄС та Україною у правоохоронній сфері. Адже завдяки цьому можна отримати позитивні результати та усунути причини та умови, що можуть сприяти розвитку злочинності, а також здійснити забезпечення ефективного захисту прав та свобод людини та громадянина.

У даному контексті необхідно звернути увагу на такі стратегічні завдання, що мають в обов'язковому порядку вирішуватися під час організації взаємодії Європейського Союзу та України у сфері захисту прав людини [4]:

- створення умов для інтеграції України в єдиний європейський правоохоронний простір;
- посилення інституційних можливостей ЄС та України у сфері юстиції, свободи та безпеки;
  - членами ЄС у правоохоронній сфері, у ході якого мають розроблятися та реалізовуватися заходи щодо протидії окремим видам злочинів, притаманним певним прикордонним регіонам. Це створить додаткові міжнародно-правові та організаційні гарантії підтримання безпеки в Європі;
  - розширення участі України у безпекових програмах, що здійснюються в рамках ініціативи Європейського Союзу «Східне партнерство», присвячених забезпеченню правопорядку, громадської безпеки, прав і свобод людини і громадянина;
  - розширення діалогу з питань протидії новим викликам і загрозам безпеці, пошук спільних підходів до формування нової загальноєвропейської системи колективної безпеки;
  - оцінювання реальних масштабів злочинності, обговорення ключових статистичних даних та інформації щодо стану злочинності, за результатами чого можливе розроблення та планування відповідних заходів, спрямованих на реалізацію єдиної політики у правоохоронній сфері, зокрема у сфері протидії торгівлі людьми;
  - розроблення програм спільного спеціалізованого навчання працівників правоохоронних органів ЄС та України, основним призначенням яких має стати обмін передовим досвідом, посилення співробітництва та вдосконалення співпраці між підрозділами на спільному кордоні;
  - посилення належного врядування та боротьба проти корупції;
  - подальша участь України в міжнародних миротворчих операціях, антитерористичній діяльності, багатосторонніх заходах щодо протидії глобальним і регіональним викликам та загрозам з урахуванням інтересів України та інші.

Таким чином, підсумовуючи вище зазначене, можна зробити висновки, що використовуючи та запроваджуючи практику ЄС в Україні, це дозволить своєчасно виявляти та усувати недоліки, а також розробляти рекомендації щодо підвищення ефективності заходів у правоохоронній сфері.

Список використаних джерел:

1. Козюбра М. І. Правовий закон: проблема критеріїв, Вісник Академії правових наук України. – 2003. – № 2-3. – С. 83-96.
2. Права людини й оновлення Конституції України: колект. моногр. Праці лабораторії дослідження теоретичних проблем прав людини юридич. факультету Львівськ.

нац. ун-ту ім. І. Франка. – Львів :Малий видавн. центр юрид. факультету Львівського нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2011. – Вип. 5. – 184 с.

3. Цанава Л.В. Взаимодействие Совета Европы и Европейского Союза в области прав человека: основные проблемы, Международное право. - №4 (36). – 2008.– С. 211-221.

4. М. Дженіс, Р. Кей, Е. Бредлі. Європейське право у галузі прав людини.— К., 1997. — 583 с.

*Пірак М. В., Гануцак А.М.
студенти групи ПБ-15-6
ННІ права Університету ДФС України*

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Однією з найважливіших проблем внутрішньої та зовнішньої політики усіх держав світової спільноти є питання прав і свобод людини. Саме стан справ у сфері забезпечення прав і свобод людини, їх практична реалізація є тим критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку держави і суспільства.

Права і свобода людини виступають як одна з найбільших культурних цінностей. Більш того, права людини є складним, багатовимірним явищем. У різні епохи проблема прав людини, незмінно залишаючись політико-правовою, набувала релігійно-етичного, філософського звучання.

У Європейському Союзі не існує цілісного механізму захисту прав людини. Національну систему захисту прав людини, яка функціонує в державах-членах, доповнює система захисту на рівні Євросоюзу. Окрім цього, захист прав і свобод людини здійснюється в межах Ради Європи, учасниками якої є всі держави-члени Євросоюзу. Поступово в Європі формувалися дві самостійні системи захисту прав людини — в межах Ради Європи і Європейських Співтовариств. При цьому система захисту, яка створювалась у Співтовариствах, була фрагментарною. Подальший розвиток європейської інтеграції, поширення її на політичну сферу, а також сферу юстиції та внутрішніх справ супроводжувався подальшою появою рішень судів держав-членів, у яких вони відмовлялись визнавати примат права стосовно внутрішнього конституційного законодавства про права і свободи людини. Це спонукало держави-члени і органи Співтовариств звернути більшу увагу на захист прав людини. З'явилася ціла низка документів, у яких була зроблена спроба визначити основні права і свободи людини в межах Європейських Співтовариств. Важливе значення для визнання прав людини, складовою права Європейських Співтовариств стало ухвалення Єдиного європейського акта 1986 р. У його преамбулі було закріплено посилення

на Європейську конвенцію про захист прав людини і основних свобод 1950 р. (ЄКПЛ) як на основу для підтримки демократії[1].

Принцип поваги та захисту прав людини тривалий час не виокремлювався явно у таких фундаментальних установчих засадах правової системи ЄС, як принципи свободи, демократії та верховенства права. Первісно установчі документи ЄС не гарантували дотримання прав і основних свобод людини у правовій системі ЄС. Так до другої половини 60-х років ХХ ст. Суд ЄС відмовлявся тлумачити акти інститутів Європейського Співтовариства на відповідність до конституційних положень держав-членів з метою забезпечення прав та свобод. У 1959 р. до Суду ЄС було подано чотири скарги, в яких піднімалося питання про невідповідність рішень Верховного органу (орган управління, створений відповідно до Договору про утворення Європейського об'єднання вугілля та сталі від 18 квітня 1951 р. (далі – Договір про ЄОВС)) до конституційних вимог щодо прав громадян держав-членів. Розглянувши в об'єднаному провадженні ці чотири справи 15 липня 1960 р., Суд ЄС визнав свою компетенцію приймати рішення про законність актів Верховного органу відповідно до Договору про ЄОВС, однак зазначив, що він не зобов'язаний встановлювати відповідність таких актів щодо національного законодавства держав-членів, окрім їх конституційного законодавства. Більше того, покликаючись, на рішення по справі «Nold», Суд відмітив, що «право Співтовариства, як зазначено в Договорі про ЄОВС, не містить жодних загальних принципів, які би гарантували основоположні права» [1, с. 101].

Однак подальше розгортання процесів європейської інтеграції неминуче ставило проблему забезпечення основних прав людини на одне з перших місць актуальних проблем порядку денного ЄС, що спонукало Суд ЄС змінити свою позицію і розпочати, врешті, процес конституціоналізації інституту основоположних прав людини. Першим кроком у цьому керунку стала справа «Loos», в якому Суд ЄС зазначив, що незалежно від держав-членів право Співтовариства не тільки встановлює обов'язки окремих осіб, але й також водночас закріплює основні права як частину європейської правової традиції [3]. Крім того, Суд ЄС постановив, що «установчі договори повинні тлумачитися як такі, що мають пряму дію і надають індивідуальні права, які національні суди повинні захищати».

Подальшим кроком у напрямку забезпечення основних прав людини стала справа Stauder (1969 р.), в якій Суд ЄС постановив, що права людини входять до системи загальних принципів права Спільноти, які ним захищаються. А згодом у справі Nold (1974 р.) Суд ЄС зазначив, що право Спільноти, яке він має тлумачити, виходить зі спільних конституційних традицій держав-членів і під час формування цінностей Спільноти він братиме до уваги

конвенції та угоди, укладені з державами-членами, а також Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. [4, с.144]. Варто погодитися з висловленою у науковій літературі думкою про те, що рішення у цій справі є новим етапом у розвитку прецедентного права Люксембурзького суду, оскільки воно передбачає можливість того, що «при тлумаченні і застосуванні права Співтовариства Суд ЄС буде керуватися і покликатися на норми міжнародних договорів, які підписали держави-члени» [2, с.103].

Повага та захист прав людини є одним із керівних напрямів діяльності Європейського Союзу відповідно до цілей та принципів цієї організації, закріплених в установчих договорах. Будь-яка європейська країна, яка дотримується принципів свободи, демократії, поваги прав людини та основних свобод, а також верховенства права, може звернутися до ЄС із заявою про членство, як це передбачено статтями 6 та 49 Договору про Європейський Союз. Критерії, яким мають відповідати країни-кандидати на вступ до Європейського Союзу (Копенгагенські критерії), були схвалені на засіданні Європейської Ради у Копенгагені у червні 1993 р. Згідно з ними членство в ЄС під кутом зору політичних стандартів вимагає від країни-кандидата стабільності інститутів, що гарантують демократію, верховенство права, повагу права людини і захист меншин [5].

7 грудня 2000 р. на засіданні Європейської ради була прийнята Хартія основних прав Європейського Союзу (далі – Хартія), що поклало початок заповненню цієї правової прогалини. Хартія була підписана керівниками Європейського парламенту, Ради і Єврокомісії. Документ не передбачав його підписання та ратифікації державами, не був міжнародним договором і не мав юридично обов'язкового характеру. Хартія приймалась як політичний документ, на підставі якого країни створюють уніфіковані національні норми та право Євросоюзу. У подальшому Хартію основних прав Європейського Союзу було включено до проекту Конституції для Європи, а за неможливості її прийняття до Лісабонського договору 2007 р. Основний документ ЄС – Лісабонський договір, а також Хартія, як його невід'ємна складова, набув юридичної чинності 1 грудня 2009 р. Отже, Євросоюз отримав правовий документ, який містить наразі найбільш повний перелік громадянських, політичних, економічних, соціальних та культурних прав осіб (резидентів Євросоюзу), які напрацьовані світовим співтовариством [6].

З моменту набуття чинності Лісабонським договором установчі договори ЄС містять такі положення стосовно захисту прав людини:

I. Договір про Євросоюз (ДЄС) містить кілька положень стосовно забезпечення прав людини. У статті 2 зазначено, що Союз засновується на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права і поваги до прав людини, включно

з правами осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для усіх держав-членів у суспільстві, де домінують плюралізм, недискримінація, терпимість, справедливість, солідарність і рівність між жінками і чоловіками.

II. Договір про функціонування ЄС (ДФЄС) містить становлення інституту громадянства Євросоюзу. Окрім цього, в цій частині договору, закріплені такі права і свободи громадян, як право на вільне пересування та постійне проживання на території держав-членів, право брати участь у голосуванні, право на дипломатичний та консульський захист, право на звернення до інститутів чи органів Євросоюзу [7].

Особливий статус у праві ЄС має Хартія ЄС основних прав 2007 р. Вона містить розгорнутий каталог основних прав і свобод, які визнаються за кожною особою, що знаходиться на території Євросоюзу, й охоплює громадянські, політичні, економічні, соціальні та культурні права. Завдяки Хартії усі вони отримали однаковий юридичний режим, що означало остаточний відхід від концепції «ринкової людини».

Хартія має статус установчих договорів, хоча не є їх складовою. В основу Хартії покладено новий світоглядний підхід на людину та її місце у світі. У преамбулі Хартії проголошується, що у центрі діяльності Союзу знаходиться людина та її інтереси. На відміну від переважної більшості міжнародно-правових документів, де за основу класифікації основних прав взято предмет суб'єктивного права, класифікація прав і свобод у Хартії зроблена на основі цінностей, на захист яких вони спрямовані. До таких цінностей віднесені людська гідність, свобода особи, рівність, солідарність. Права і свободи особи, які захищають ці цінності, закріплені у розділах під відповідними назвами (глави I–IV). Окремі розділи присвячені громадянству та правосуддю (глави V та VI).

Комплекс основних прав і свобод особи поділяється на кілька категорій. Це особисті права і свободи; політичні права і свободи; економічні, соціальні та культурні права; основні обов'язки. Їх доповнюють гарантії прав і свобод особи.

Особисті права і свободи (глави I і II) належать до природних прав і притаманні будь-якій особі від народження. Вони охоплюють право на людську гідність, право на життя, право на цілісність особи, право на свободу і особисту недоторканність, право на повагу приватного і сімейного життя, право на захист персональних даних, право на шлюб і створення сім'ї, свободу думки і віросповідання, свободу висловлення думок і свободу інформації, свободу пересування і вибору місця перебування, право на притулок.

Політичні права і свободи тісно пов'язані з функціонуванням держави і європейських інтеграційних об'єднань. На рівні Євросоюзу існує їхня чітка прив'язка до європейського

громадянства. До них належать виборчі права, свобода зборів і асоціацій, право на добре управління, право на доступ до офіційної документації, право петицій [8, с. 157].

Таким чином, за останні 60 років Європейський Союз пройшов тривалий шлях становлення своєї власної системи захисту прав людини: від повного відхилення ідеї, що захист прав людини може користуватися перевагою перед положеннями права ЄС, до розробки власного каталогу прав людини, яким стала Хартія основних прав. Крім того, набуття чинності Лісабонським договором запровадило правові підстави для приєднання ЄС до Європейської конвенції з прав людини. Все це ставить перед Україною питання про необхідність удосконалення власної системи захисту прав людини, оскільки відповідно до критерії вступу до ЄС лише держава із відповідним рівнем дотримання прав та основних свобод людини може стати повноправним членом Євросоюзу

Список використаних джерел:

1. Комарова Т. Суд Європейських співтовариств і національні суди держав-членів встановленні інтеграційного правопорядку. *Вісник Конституційного Суду України*. 2006. № 1. С. 99.
2. Табушка С. Развитие защиты прав человека в рамках правовой системы Европейского Союза. *Право України*. 2013. № 3. С. 100–107.
3. Добрянський С. Актуальні проблеми загальної теорії прав людини. Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України. Серія I. *Дослідження та реферати*. Вип. 10. Львів : Астрон, 2006. 120 с.
4. Nanette N. A. *The European Union and Human Rights*. The Hague. Boston. London: *Kluwer Law International*, 1995. P. 246.
5. Битяк Ю.П., Яковюк І.В. Права і свободи людини в умовах глобалізації. *Філософія права і загальна теорія права*. 2013. №2. С.80–93.
6. Шишкова Н. Хартія основних прав Європейського Союзу і проблеми її конституційного розвитку. *Юридичний журнал*. 2004. №4. С. 35.
7. Магдій М.С. Захист прав людини в Європейському Союзі. *Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ*, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4773>.
8. Бандас Д. Захист прав людини в Європейському Союзі. *Економіка України в умовах глобалізації і регіоналізації* : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. студ. та молод. вчених [м. Тернопіль, 3-4 квіт. 2014 р.]; редкол. : С. В. Гродський, Ю. П. Гуменюк, М. А. Живко [та ін.] ;відп. за вип. Є. В. Савельєв. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. С. 154-158.

*Пушкарьова Т. М.,
студентка групи ПБі 16-1
ННІ права Університету ДФС України*

БОРОТЬБА З РАСОВОЮ ДИСКРИМІНАЦІЄЮ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Проблема расизму є однією з найактуальніших проблем для сьогодення. Це пов'язано з наявністю в суспільстві певних забобонів, прогалин у вихованні та відсутністю політичної волі до боротьби з расизмом. Слід зазначити, що расова дискримінація є одним із найбільших серйозних порушень прав людини.

Одним з фундаментальних принципів прав людини є рівність між людьми. Стаття 1 Загальної декларації прав людини проголошує, що «всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах». Наслідком принципу рівності є недискримінація. Отже, дискримінація відбувається, коли до людей, які перебувають в одній ситуації, ставляться по-різному без об'єктивної причини. На жаль, багато факторів все ще викликають дискримінацію в сучасному світі, включаючи етнічне, національне або соціальне походження людей, їхню релігію, мову, стать, політичні уподобання, сексуальна орієнтація, вік, стан здоров'я тощо. Форми дискримінації, що ґрунтуються на твердженнях «раси», тобто расизму, залишаються серед найбільш поширених сьогодні. Тепер, коли глобалізація зробила наші суспільства більш мультикультурними, ризики дискримінації також зросли. Через це були прийняті правові стандарти з метою сприяння цим цінностям і боротьбі з расизмом.

Два пакти ООН від 1996 року, що продовжують розвиток захисту прав людини, і УДПЛ, починаючи з 1948 року, містять положення, які передбачають, що права, які вони перелічують, повинні застосовуватися повністю без дискримінації. Проте також були розроблені інші конкретні інструменти для боротьби з найбільш поширеними формами дискримінації.

У 1960 році ЮНЕСКО прийняла Конвенцію проти дискримінації в освіті, яка визнає вирішальну роль освіти у забезпеченні рівних можливостей для членів усіх расових, національних або етнічних груп. Це був перший раз, коли обов'язковий документ в системі Організації Об'єднаних Націй містив детальне визначення терміну «дискримінація». Конвенція кваліфікує її як «будь-яке розмежування, виключення, обмеження або переваги, засновані на расі, кольорі, статі, мові, релігії або політичній чи іншій думці, національному чи соціальному походження, економічному стані або народженні». Конвенція закликає держави вжити негайних заходів на користь рівності в освіті та пов'язує концепцію освіти безпосередньо з правами людини [1].

У 1965 році була прийнята Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (ICERD). Цей інструмент, забороняє будь-які расові відмінності, що ґрунтуються на «расі», кольорі, етнічному або національному походженні і призначені для запобігання і покарання расистських розмов або расистських дій [2, с. 94].

Рада Європи прийняла Протокол № 12 щодо Європейської конвенції з прав людини (ЄКПЛ), прийнятий у 2000 році, який забороняє будь-яку форму дискримінації з боку органів державної влади на будь-яких підставах. Існує також Додатковий протокол до Конвенції про кіберзлочинність, який був прийнятий у 2003 році щодо криміналізації дій расистського та ксенофобського характеру, вчинених через комп'ютерні системи.

Європейська комісія проти расизму та нетерпимості (ЄКРН), створена в 1993 році, є незалежним механізмом моніторингу, який розглядає заходи, вжиті державами-членами для боротьби з расистськими явищами, а також ефективність таких заходів. ЄКРН регулярно відвідує держави-члени, щоб проаналізувати ситуацію на місці та своєчасно публікувати звіти та рекомендації.

В рамках Європейського Союзу боротьба з расизмом і дискримінацією є одним з головних пріоритетів Агентства Європейського Союзу з основних прав. Ця державна установа публікує звіти про реальну ситуацію в ЄС і аналізує наявні заходи щодо боротьби з явищем дискримінації.

Расизм розуміється як дегуманізуюче явище, яке заперечує гідність людям і соціальним групам на основі їхнього кольору шкіри, волосся та інших фізичних рис або їх регіонального або культурного походження. Це явище, засноване на переконаннях, цінностях і ставленнях, які систематизують, увічнюють і постійно оновлюються. Це структурна база нерівномірного розподілу доступу до можливостей, ресурсів, інформації, уваги і влади в повсякденному житті, суспільстві, інституціях і державній політиці [3].

Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації закріплює такі зобов'язання перед державами-учасниками, права на рівність перед судом і всіма іншими органами, що здійснюють правосуддя; права на особисту безпеку і захист з боку держави від насильства або тілесних ушкоджень, заподіюваних як урядовими службовими особами, так і будь-якими окремими особами, групами чи установами; політичних прав, зокрема права брати участь у виборах, голосувати і виставляти свою кандидатуру на основі загального і рівного виборчого права, права брати участь в управлінні країною, так само як і в керівництві державними справами на будь-якому рівні, а також права рівного доступу до державної служби; інших громадянські права[4].

Незважаючи на широкі міжнародні та європейські дії та співпрацю для подолання дискримінації та расизму прогрес є недостатнім. Приблизно дві третини населення ЄС піддаються ризику дискримінації.

На прикладі Бельгії, яка є державою- членом ЄС, боротьба з расизмом і всіма формами дискримінації в усьому світі є її пріоритетом. На національному рівні бельгійський Центр рівних можливостей та протистояння расизму має повноваження боротися з дискримінацією у всіх її різноманітних формах [1]. На міжнародному рівні Бельгія є одним з основних спонсорів дворічної резолюції щодо Міжнародної конвенції ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Бельгія також відіграє важливу роль на конференціях ООН проти расизму, що відбулися в Дурбані в 2001 році і в Женеві в 2009 році. Ці конференції дозволили прийняти підсумкові документи, що підтверджують важливість боротьби з расизмом на міжнародному рівні.

Отже, завдяки застосуванню міжнародних договорів вдалося досягти значних успіхів, багато людей знайшли права та свободи, дискримінація не носить відкритого характеру.

Список використаних джерел:

1. Fight against racism and discrimination URL: Електронний ресурс [Режим доступу]: https://diplomatie.belgium.be/en/policy/policy_areas/human_rights/specific_issues/fight_against_racism_and_discrimination.
2. Калмикова О. С. «Міжнародне співробітництво в боротьбі з окремими видами дискримінації»/ Серія: Право, 2016. №4(54). С. 93-98
3. D. Carreira «The role of white people in the fight against racism»/ International journal on human rights №28. 2018. Електронний ресурс [Режим доступу]: URL:<https://sur.conectas.org/en/the-role-of-white-people-in-the-fight-against-racism/>
4. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації № 3936-12 від 04.02.94 // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. Електронний ресурс [Режим доступу]: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105
5. In fight against racism, discrimination and xenophobia, human security and human rights division, social and human sciences. 2018. Електронний ресурс [Режим доступу]: URL:<https://unesco.go.ke/>

*Мандрика І.В., Сагайдачна І.А.,
студентки групи ПБК-16-8
ННІ права Університету ДФС України*

ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Торгівля людьми є величезним міжнародним бізнесом, у якому визначальну роль відіграє організована злочинність. За даними Організації Об'єднаних Націй, обсяги світової торгівлі жінками оцінюються приблизно у 12 мільярдів доларів у рік, а одержувачами прибутків є транснаціональні організації торгівців. Доходи, які отримують злочинні синдикати, складають, за даними міжнародних експертів, 5–7 мільярдів доларів США, що ставить торгівлю людьми в один ряд з торгівлею наркотиками та зброєю, а також перетворює її на складову частину міжнародної організованої злочинності [4].

На сьогодні проблема боротьби з торгівлею людьми (особливо жінками) стала надзвичайно актуальною для нашої держави. Україна, як і більшість країн Центрально-Східної Європи, вже має досить тривалий сумний досвід втрати значної кількості жінок і дівчат, вивезених з її території за кордон, де вони стають жертвами різноманітних методів та форм експлуатації, найпоширенішою з яких є примушення до заняття проституцією. Найчастіше країнами призначення для жінок з України є Туреччина, Греція, Кіпр, Італія, Югославія, Боснія і Герцеговина, Угорщина, Чехія, Хорватія, Німеччина, Об'єднані Арабські Емірати, Китай і Нідерланди. Україна намагається якомога активніше залучатися у процес міжнародного співробітництва у сфері боротьби з торгівлею людьми, а також до загальної боротьби з міжнародною організованою злочинністю[2]. Слід відзначити, що Україна застосовує різні підходи до проблеми боротьби з торгівлею жінками. Як правило, це проявляється у поєднанні стратегій боротьби з торгівлею жінками як такою, боротьби з нелегальною міграцією та боротьби із міжнародною організованою злочинністю.

Міжнародне співробітництво у сфері боротьби з торгівлею людьми проводилося на наступних трьох основних рівнях:

- 1) у рамках участі України в діяльності різноманітних міжнародних організацій;
- 2) у рамках виконання зобов'язань за універсальними багатосторонніми договорами у сфері захисту прав людини, окремі положення яких стосуються боротьби з торгівлею людьми (Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року; Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року, а також Конвенція про права дитини 1989 року);
- 3) у рамках двосторонніх та багатосторонніх локальних та регіональних міжнародних договорів, спрямованих на боротьбу з міжнародною злочинністю[1].

Для вирішення цього питання Рада Європи реалізовувала цілий ряд ініціатив у сфері протидії торгівлі людьми та пов'язаних із цим питань, у тому числі розробка та прийняття міжнародно-правових документів. Серед усіх документів, прийнятих органами Ради Європи, особливу увагу заслуговує Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, яка була підписана 16 травня 2005 р.

Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, спрямована на запобігання торгівлі людьми, захист жертв торгівлі людьми, забезпечення ефективного кримінального переслідування, сприяння координації національних дій та міжнародного співробітництва. Конвенція застосовується до усіх форм торгівлі людьми, незалежно від того чи є вони національними або транснаціональними, або пов'язані з організованою злочинністю чи ні; усіх жертв торгівлі людьми (жінок, чоловіків та дітей); усіх форм експлуатації (сексуальна експлуатація, примусова праця або послуги, рабство, поневолення, вилучення органів). У сфері протидії торгівлі [3].

Важливим є те, що Конвенція створила незалежний механізм моніторингу, щоб оцінити наскільки повно її положення реалізуються на практиці. Цей механізм моніторингу складається з двох елементів: Групи експертів із заходів стосовно протидії торгівлі людьми (ГРЕТА) і Комітету сторін.

У своїй доповіді ГРЕТА визнає важливі кроки, що на сьогодні зробила Україна для боротьби з торгівлею людьми та надання допомоги особам, які постраждали від цього явища, зокрема щодо:

- підготовки та професійного розвитку відповідних спеціалістів з питань, що стосуються протидії торгівлі людьми;
- ідентифікації та надання допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми;
- боротьби з торгівлею людьми органами внутрішніх справ та прикордонниками;
- прийняття стандартів надання соціальних послуг особам, які постраждали від торгівлі людьми, що дає змогу більш якісно надавати допомогу постраждалим особам;
- функціонування скоординованого механізму встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми;
- розвитку міжнародного співробітництва у сфері протидії торгівлі людьми;
- підвищення загального рівня обізнаності населення щодо торгівлі людьми тощо.

У рамках співробітництва України з Радою Європи проводяться численні робочі зустрічі, форуми, семінари, конференції, на яких обговорюються питання щодо заходів з протидії торгівлі людьми. Однак, незважаючи на позитивні моменти в вирішенні даного питання, Україні потрібно вжити широкий спектр заходів, спрямованих на унеможливлення

торгівлі людьми. Насамперед, це стосується заходів для підвищення рівня обізнаності громадськості з питань торгівлі людьми для викорінення причин цього явища, а саме: постійний обмін інформацією щодо ефективних методів та стратегій захисту прав людини (і боротьби з торгівлею людьми тощо), які застосовуються державами розвинутих країн світу. Особливу увагу потрібно звернути на необхідність протидії таким новим тенденціям як збільшення масштабів торгівлі людьми з метою трудової експлуатації (економічна ситуація в країні і брак робочих місць підвищують вразливість населення до сучасного рабства, коли громадяни України шукають роботу за кордоном), а також з метою сексуальної експлуатації жінок.

Список використаних джерел:

1. Шевченко К.Б. Торгівля жінками в Україні – загальна ситуація та огляд українського законодавства / К.Б. Шевченко // Збірка матеріалів з питань боротьби з торгівлею жінками та дітьми. – К., 2000. – Кн. 2. – С. 177–201.
2. Пясковський В. Методи вербування і вивозу українських жінок до нелегального секс-бізнесу за кордон / В. Пясковський // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 8. – С. 110–112.
3. Гаазька міністерська декларація європейських рекомендацій щодо ефективних заходів по запобіганню та боротьбі з торгівлею жінками з метою сексуальної експлуатації : 24–26 квітня 1997 р. // Права жінок: зміст, стан та перспективи розвитку. – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2001. – С. 232–239.
4. Святун О. Проблема правового регулювання протидії нелегальній міграції в рамках Європейського Союзу на прикладі боротьби з торгівлею людьми / О. Святун, О. Довжук // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2007. – Вип. 71, ч. 1. – С. 84–96.

*Сендецька О.Ю.
студентка групи ПБз-17-4к
ННІ права Університету ДФС України*

ЗАХИСТ ПЕВНИХ ГРУП НА РІВНІ ООН ТА НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Комплекс питань щодо дотримання міжнародно-правових стандартів належного захисту етнопонаціональних меншин є однією з актуальних та складних проблем як сучасного міжнародного права, так і практики управління етнополітичними процесами у державах із поліетнічним складом населення, у тому числі і в Україні.

Визначальним елементом у забезпеченні належного захисту національних меншин в Україні є державна система гарантування їх свобод за міжнародним правом. Вона є

сукупністю (системою) нормативно-правових стандартів, засад, принципів та норм, спрямованих на відповідне забезпечення і відновлення прав національних меншин, запобігання їх порушенню сьогодні та у майбутньому. При цьому слід зазначити, що реалізація прав у цій сфері може гарантуватись тільки за ефективною взаємодією міжнародного та вітчизняного законодавства. Їхні узгоджені норми мають забезпечувати захист етнонаціональних меншин і попереджувати або розв'язувати міжетнічні суперечності виключно мирними засобами та правовими шляхами [2, с.115]. З огляду на ці обставини надзвичайно важливим чинником підтримання стабільності та міжетнічної толерантності у державах з багатонаціональним складом населення, до котрих, як уже йшлося, належить і Україна, є ефективна система цілеспрямованого впровадження міжнародних норм та стандартів у такій складній і чутливій сфері. На жаль, у цьому відношенні маємо низку проблем, котрі вимагають відпрацювання надійних та дієвих механізмів реалізації.

Насамперед слід зазначити, що спеціальний правовий статус осіб, які належать до національних меншин, означає додаткові права, свободи та обов'язки, необхідні для забезпечення не тільки проголошеної, а і реальної їх рівності із рештою населення в усіх сферах суспільного життя. Такі права, як право на існування, самобутність, забезпечення участі осіб, які належать до етноменшин, у процесах ухвалення рішень та у виборних органах, впровадження форм місцевого самоврядування і певних видів автономії, діяльність політичних партій меншин, на представництво у законодавчих та виконавчих органах влади мають за своїм змістом суто колективний характер.

Сьогодні у світі, особливо у Європі, зростає розуміння того, що гарантуючи винятково індивідуальні права людини, неможливо забезпечити права національних та інших меншин і корінних народів. Їх пріоритетність, на чому особливо наполягають у США, не зовсім підходить до ситуації у багатьох країнах Європи, зокрема, в Україні [5, с.28-31]. Звичайно, це не означає зміни одних орієнтирів на інші, по суті протилежні. Навпаки, йдеться про органічне сполучення індивідуальних і колективних прав людини так, щоб обидва цих виміри зміцнювали один одного та сприяли взаємному утвердженню.

Взагалі ж у міжнародній практиці вже не одне десятиріччя функціонує система заходів щодо врегулювання та захисту прав національних меншин. Як і в більшості розвинених держав, в Україні реалізується довготермінова державна етнополітика, розроблені та діють механізми їх захисту за міжнародним правом [2, с.38]. У документах ООН, Ради Європи і ОБСЄ містяться узгоджені критерії політики щодо національних меншин, які, власне, і визначило основоположні міжнародно-правові стандарти їхнього захисту. Згідно із ними у їх структурі виділяються загальні (основні) та спеціальні (особливі

компенсаційні) права. Перші з них включають: право на самобутність (існування) та захист від загроз; на повагу до себе, розвиток і виявлення своїх особливостей; на батьківщину як невід’ємну складову своєї етнічної самобутності та розвитку; на захист від геноциду і вигнання; на не дискримінацію; рівність перед законом; рівність можливостей, яка включає право безперешкодно здійснювати свої права людини і основні свободи без жодної дискримінації; на рівні можливості, які забезпечені шляхом вжиття державою спеціальних заходів. Спеціальні (особливі компенсаційні) охоплюють права на: користування своєю мовою; освіту; об’єднання у власні організації; безперешкодні контакти як у середині країни, так і за межами; інформацію; пропорційний доступ як до державної, так і до муніципальної служб, політичне життя; самоврядування – автономію; вільно сповідувати свою релігію або ж переконання і створювати релігійні організації; зберігати та розвивати національну культуру і традиції; використання національної символіки; відновлення національної топоніміки; охорону відповідних державного та місцевого значення історичних пам’яток тощо [4, с.169-170].

Стосовно більш конкретних проблем гарантування та захисту прав етнонаціональних меншин необхідно, звичайно, окремо виділити роль ООН із питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), яка була заснована у 1946 році. Маючи найвищий міжнародний статус та відповідні повноваження і функції, вона покликана передусім забезпечувати незмінну повагу до прав людини та основних її свобод незалежно від раси, статі, мови або релігії.

Головною ж координуючою ланковою у царині дотримання міжнародних норм та стандартів з прав людини є Рада Організації Об’єднаних Націй з прав людини. Він усією своєю діяльністю і продукованою залежно від конкретних ситуацій системою спеціальних заходів сприяє забезпеченню належного захисту прав людини та громадянина і належних їм основних свобод, передбачених Статутом ООН та іншими міжнародними договорами із прав людини. Таким чином, саме створення ООН поклало початок якісно новому етапу розвитку національних законодавств і міжнародних відносин у царині захисту прав та свобод національних меншин. Як відомо, у 1992 році Генеральною Асамблеєю ООН була прийнята Декларація про права осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин, що є основоположним міжнародно-правовим стандартом у цій сфері. У ній розглядаються права меншин та їх представників, як і також обов’язки держав створювати умови для розвитку меншинами своєї культури, мови, релігії для більш повної їхньої участі у розвитку держави, враховувати законні інтереси меншин у внутрішній і відповідній їй зовнішній політиці та інше [1, с.79-82].

Досить чітка система міжнародно-правових стандартів із захисту національних меншин діє і на регіональному, зокрема, європейському рівні. Безперечно, провідна роль тут належить Раді Європи. У її структурі і засновані спеціальні контролюючі інституції. Вони уповноважені здійснювати нагляд за дотриманням державами своїх зобов'язань у цій сфері на Європейському континенті. Ці утворення є певною мірою автономними, але водночас складовими єдиної загальноєвропейської мережі нагляду (спостереження, моніторингу). Так от, із комплексу численних універсальних міжнародних організацій такого типу необхідно, звичайно, виділити інституції найбільшої загальної компетенції. Це передовсім Організація із безпеки та співробітництва у Європі (ОБСЄ) і Рада Європи (РЄ). На першу із них покладаються завдання та функції захисту прав і свобод людини та у тому числі національних меншин. Слід зазначити, що ця інституція має усі необхідні ознаки міжнародного органу. Разом із цим за своєю сутністю вона заснована не за міжнародно-правовою, а за політичною угодою, тобто є суто політичним міждержавним об'єднанням, яке за статусом не володіє міжнародною правосуб'єктністю. Єдине, що має місце у цьому сенсі, то це те, що ОБСЄ має право суб'єктності за внутрішнім правом своїх учасників [3, с.118]. Вкрай принциповим є і те, що багато держав Європи, у тому числі й Україна, прийняли власні закони та приєдналися до двосторонніх і багатосторонніх угод, де нормативно відображені ключові положення ОБСЄ, котрі стосуються сфери етнополітики. Тому, незважаючи на те, що сутність її документів оцінюється експертами неоднозначно (дехто із них вказує на їхній відносний характер, який не породжує правових зобов'язань), вони все ж мають неординарну значущість.

Насамкінець, що до особливостей дії міжнародних інституцій усередині певних держав, у тому числі України, а також дотримання ними норм і стандартів міжнародно-правових актів із захисту національних меншин належить їхня відносність щодо рівня та обсягу імплементації у конституціях і законах та інших законодавчих актах. Те ж стосується і можливого рівня та обсягу їх застосування представниками якоїсь конкретної меншини залежно від тих обставин і чинників, які її характеризують. В цілому ж можна констатувати, що захист прав національних меншин в Україні за міжнародним правом здійснюється, в основному, на належному рівні. Україна продовжує активне міжнародне співробітництво у сфері гарантування та захисту їх прав. Це приносить свої позитивні результати, зокрема, сприяє подальшому розвитку міжетнічних відносин і забезпеченню сталого міжнаціонального миру в українському суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Декларація прав осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин // Права людини в Україні. – Вип. 21. – К., 1998.
2. Зварич І. Т. Етнополітика в Україні: регіональний контекст. Монографія / І. Т. Зварич. – К.: Дельта, 2009. – 317 с.
3. Лукашук І. І. Международное право. Особенная часть / И. И. Лукашук – М., 2007.
4. Семьоркіна О. Дослідження чинного законодавства України у сфері забезпечення прав національних меншин і народів / О. Семьоркіна // Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду. - К., 2014. - С. 169-170.
5. Товт М. Міжнародно-правовий захист національних меншин в Україні та система контролю Ради Європи / М. Товт // Право України, 2015. – № 7. – С. 28-31.

*Сологуб В.П., Шворак Т.В.
студенти групи ПБП-16-6
ННІ права Університету ДФС України*

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день Україна – це багата на різні етноси держава, яка має велике значення приділяти законодавчому та практичному аспектам забезпечення конституційної рівності прав і свобод представників національних меншин. Нам потрібно розглянути питання про створення окремого органу, який би опікувався захистом прав національних меншин, розглядав їх скарги та займався створенням нового профільного законодавства.

Починаючи з ХХ ст., а точніше з другої його половини і до цього часу велика кількість учених різних країн приділили даному питанню чимало уваги. Проблеми захисту прав і свобод національних меншин серед учених – юристів України досліджували О. Биков, В. Колісник, В. Нікітюк, В. Погорілко, П. Рябінович, Ю. Римаренко, М. Товт та інші.

Нині в Україні проживають представники понад 130 національностей і народностей, питома вага яких, серед усього населення становить 20 відсотків[1, с. 237].

Права національних меншин є невід'ємною частиною загальної системи прав людини і, тому особи, належать до національних меншин, користуються всіма права і свободами української нації, але, згідно з міжнародно – правовими документами, зокрема Рамковою конвенцією про захист національних меншин (1995р.) вони можуть мати деякі специфічні права, які відрізняються від прав більшості громадян держави[2, с. 141-149]. Це насамперед права в тих сферах, де вони виявляють себе як особлива етнічна група, тобто збереження своєї національної належності, етнічної, культурної, мовної і релігійної самобутності.

Варто також зазначити, що механізм реалізації прав національних меншин може бути надійно гарантована лише за умови їх закріплення у відповідних конституційних нормах. Так, у чт.11 Конституції України записано, що «держава сприяє... розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин»[3].

Як зазначив, М. Хавронюк, «із цього обов'язку держави випливають і відповідні права національних меншин». Основний Закон України не містить конституційних гарантій прав національних меншин на розвиток їх етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності»[1, с. 238].

При цьому, як зауважив В. Молдован і Л. Чулінда «визнання права навчатися мовою національної меншини чи вивчати цю мову в такій правовій конструкції означає лише те, що держава зобов'язується не перешкоджати навчанню чи вивченню будь – яких мов і не дозволяє створювати такі перешкоди іншим суб'єктам правових відносин»[4, с. 170].

Представники національних меншин мають право на участь у політичному житті України. Згідно з чинним законодавством до цих прав належать:

- право на створення власних громадських організацій та участь у міжнародних організаціях; можливість впливати на прийняття державних рішень;
- право на представництво членів національної меншини в органах влади; право на свободу думки відповідно до своїх філософських, політичних, релігійних та інших переконань[5].

Проте на практиці поки що недостатньо дієвих механізмів із реалізації окремих із цих прав.

Політичне представництво національних меншин у законодавчій та виконавчій гілках влади, органах місцевого самоврядування частково здійснюється через постійно діючі комісії з питань міжнаціональних відносин і дорадчі органи, що складаються з представників етнічних спільнот.

До політично найактивніших в Україні належить польська національна меншина. За інформацією дипломатів Республіки Польща на території нашої держави діють понад 250 польських осередків, які об'єднуються у центрі та на сході найчастіше навколо Спілки поляків в Україні, на заході – навколо Федерації польських організацій в Україні. Прикладом реалізації їхніх політичних прав є зареєстрована у жовтні 2014 р. політична партія польської національної меншини. Її офіційна назва – Політична партія Солідарність, а членами є етнічні поляки – громадяни України, які мають за мету представляти та захищати свої інтереси як у політичній, так і культурно-просвітницькій сферах нашої держави.

Отже, можна зробити висновок, що Україна посідає одне з провідних місць в Європі з огляду на гарантування та відображення основних категорій прав національних меншин у чинному законодавстві, імплементації міжнародних стандартів захисту прав національних меншин. Проте, незважаючи на відповідність міжнародно-правовим нормам у цій сфері, деякі норми українського законодавства все ще залишаються певною мірою декларативними, оскільки не передбачають створення дієвих механізмів забезпечення окремих прав національних меншин. Дотепер актуальними в Україні залишаються проблеми фінансової підтримки програм розвитку нацменшин, збереження етнічної ідентичності та історичного середовища їхнього існування та ін.

Міжнародне співробітництво України, прийняття нової концепції національної етнополітики, внесення відповідних змін до чинного українського законодавства та вдосконалення інституційної системи захисту прав національних меншин, ефективна взаємодія центральних і місцевих органів влади з національно-культурними товариствами, належне фінансування цільових програм їхнього етнокультурного розвитку, забезпечить реалізацію різних категорій прав національних меншин і корінних народів України, сприятиме гармонізації міжетнічних відносин у державі.

Список використаних джерел:

1. Рябінович П.М Права людини і громадянина : [навч. посіб.] / П.М Рябінович, М.І Хавронюк, - К. : Атіка, 2004. – 464с.
2. Права людини: міжнародні договори ООН та ради Європи/ упоряд. В. Павлик, В. Тесленко. – К.: Факт, 2001. – 152с.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №30. – Ст.4
4. Молдован В.В. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина : [навч. посіб.] В.В. Молдован. Л.і. Чулінда. – К. – Центр учбової літератури, 2012. – 206с.
5. Алмаші М.М. Захист прав національних меншин в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / М.М. Алмаші; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2004. – 19 с.

*Змитрович Д.І., Тищенко К.М.
студентки III курсу, групи ПБі-16-1
ННІ права Університету ДФС України*

PRIVACY ЯК ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

Економічно розвинені країни та країни, що розвиваються наразі перебувають під впливом різних суспільно-економічних формацій, процесів, тенденцій. Аби уникнути кризові

явища у будь-якій сфері чи то економічній, чи то політичній або ж правовій, держави об'єднуються, шляхом об'єднання зусиль, ведення заходів спільної політики, переймання зарубіжного досвіду, міжнародних стандартів, удосконалення національного законодавства. Особливо актуальними такі привілейовані відносини між державами стали під час розвитку глобалізаційних та інтеграційних процесів.

Бажання України остаточно утвердитися на міжнародній арені та стати повноправним членом «Європейського дому» зумовило збільшення партнерських відносин з більшістю зарубіжних країн: європейських (членів ЄС), частково розташованих в Європі, асоційованих членів, а також США. Навіювання вестерну стосовно вектору ведення української політики давно не новина. Водночас воно має свої як позитивні, так і негативні риси. Серед очевидних здобутків стало відведення належної уваги питанню приватності та конфіденційності у системі головних прав людини або *privacy*.

Аналізу даної теми присвячено багато праць і досліджень Девіда Банісара, Саймона Девіса, Вейна Мадсена, Майкла Касснера та ін.

Варто розглянути етимологію слова «*privacy*». За американським етимологічним словником: «приватна справа, таємниця», «усамітнення», «стан свободи від вторгнення», «секрет, таємна справа», «самотність, конфіденційність» [1]. За українським академічним словником: «довірчий», «таємний», «той, що не підлягає розголосу» [2].

Серед усього розмаїття наукових концепцій, які визнають прайвесі як самостійний політико-правовий феномен, основними, найпоширенішими на сьогодні є: 1) прайвесі як право бути залишеним у спокої (С. Уоррен, Л. Брандейс); 2) прайвесі як обмежений доступ до себе (Д. О'Брайєн, Е. Ван Ден Хааг, Р. Гавізон); 3) прайвесі як секретність (Р. Позер, С. Джерард, А. Етціоні); 4) прайвесі як контроль над персональною інформацією (А. Вестін, Р. Паркер, Р. Мерфі); 5) прайвесі як захищена індивідуальність (С. Бенн, Е. Блюштейн, Л. Хенкін); 6) прайвесі як інтимність (Т. Джереті, Д. Фарбер, Дж. Рейчелс)» [3].

На думку Рута Гавісона, існує три складових елементи приватності: таємність, анонімність, усамітнення. Це стан, який може бути втрачено або за вибором самої особи, або через дії іншої особи [4].

Міжнародні нормативні акти, зокрема, Загальна декларація прав людини ООН [5], Міжнародний пакт про громадянські й політичні права [6] та міжнародні й регіональні угоди визнають право на приватність як одне з найфундаментальніших в системі прав людини. Воно тісно пов'язане з людською гідністю, свободою асоціацій та свободою слова, мислення, а також іншими цінностями сьогодення.

Більшість країн світу визнають право на приватність безпосередньо у своїх конституціях (щонайменше, такі правові норми передбачають право на недоторканність житла та таємницю кореспонденції).

Право на приватність гарантує й Конституція України. Наприклад, ст. 30 - захищає територіальну приватність (недоторканість житла), ст. 31 комунікаційну приватність (таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції), ст. 32 інформаційну приватність («ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків передбачених Конституцією України», «не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди»), а ст. 28 - деякі аспекти фізичної приватності (жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідженням) [7].

Ще у 1995 році, взявши до уваги недоліки законодавства та різний рівень захисту в кожній із держав, Європейський Союз запровадив загальноєвропейську директиву, що має забезпечити громадянам більш широкий обсяг захисту від потенційних зловживань їхніми даними. Директива щодо "Захисту осіб у зв'язку з обробкою інформації про особу та відсутністю обмежень на переміщення такої інформації" встановлює основу для національного законодавства. Кожна країна-член Європейського Союзу була зобов'язана внести необхідні зміни в національне законодавство до жовтня 1998 року. Директивою також накладено зобов'язання на держав-членів забезпечити, щоб інформація особистого характеру, яка стосується громадян держав-членів Євросоюзу, передавалась та оброблялась за межами Європейського Союзу тільки у випадках, передбачених законом. Результатом цієї вимоги стало зростання тиску за межами Євросоюзу щодо ухвалення закону з питань приватності [8].

Така історично сформована необхідність створення або реформування законодавства у сфері прайвесі зумовлена наступними критеріями:

1. виправити несправедливість, породжену в минулому.
  2. Створення сприятливих умов для електронної торгівлі.
- Створення спільного уніфікованого правового середовища.

Наприклад, в Україні: функціонує ЗУ «Про захист персональних даних», США: тестова версія закону про захист персональних даних запрацює в Каліфорнії в 2020 році.

Незважаючи на удосконалення правової бази, порушення права на приватність продовжує викликати стурбованість навіть після запровадження законодавчих засобів захисту. У багатьох країнах законодавство відстає від розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, що створює серйозні проблеми. Як відомо, правозастосовчим

органам та розвідувальним службам надано можливість користуватися винятковими правами, особливо, що стосується знімання інформації з електронних каналів зв'язку.

Згідно з даними, викладеними у звіті за 1997 рік "Оцінка технологій політичного контролю", розглянутого Комітетом громадянських свобод Європейського Парламенту і підготовленого службою оцінки науки та технологій (Science and Technology Options Assessment office (STOA) Європейської Комісії, більшість технічних засобів використовується для стеження за діяльністю дисидентів, активістів правозахисного руху, журналістів, студентських лідерів, меншин, профспілкових діячів та політичних опонентів. У звіті зроблено висновок, що такі технології (описані як "нові технології стеження") можуть справляти потужний "ефект холодного душу" на тих, хто "може мати бажання дотримуватися особливої точки зору і буде мало охочих для ризику використовувати своє право демократичного протесту". Розмаїття систем ідентифікації є також придатним для контролю за широким сектором населення. За визначенням Privacy International, "в умовах відсутності ефективного законодавчого та конституційного захисту такі технології є шкідливими для демократичних реформ. Це може бути фатальним для кожного, хто "становить інтерес" для правлячого режиму"[9].

Саймон Девіс стверджує, що обмеженню приватності також сприяють:

- Глобалізація - знімає географічні обмеження руху інформації. Розвиток Інтернету є, напевне, найбільш відомим прикладом глобальних технологій.
- Конвергенція - веде до усунення технологічних бар'єрів між системами. Нові інформаційні системи стають усе більш сумісними з іншими системами і можуть проводити взаємний обмін та обробку різних видів інформації.
- Мульти-медіа - поєднує багато форм передачі інформації і таким чином інформація, зібрана в одному вигляді, може бути легко переведена в інший [10].

Отже, «рiвасу» може поділятися на декілька видів, а саме:

1. Інформаційна.
2. Фізична.
3. Територіальна
4. Комунікаційна.

На думку С. Шевчук можна виокремити чотири основні складові права на повагу до приватного життя: - інформаційну (що охоплює такі аспекти, як поширення відомостей про особу, збір та обробку персональних даних); - фізичну (тобто захист фізичної недоторканності особи); - комунікативну (безпеку та приватність листування, електронної

пошти, телефонних розмов та інших видів приватних комунікацій); - просторову (яка охоплює поняття дому, робочого місця, тобто безпосереднього середовища особи) [11].

Ціла низка міжнародних угод з прав людини має посилання на приватність як на право: Міжнародний пакт про громадянські й політичні права, Конвенція ООН про права людини оперують однаковими поняттями. На регіональному рівні ці права наповнюються ще більшою силою. Стаття 8 Європейської Конвенції з прав людини захищає право на приватність наступним чином:

1. Кожна людина має право на повагу до її особистого і сімейного життя, житла і таємниці листування.

2. Держава не може втручатися у здійснення цього права інакше ніж згідно із законом та у випадках, необхідних в демократичному суспільстві в інтересах національної і громадської безпеки або економічного добробуту країни, з метою запобігання заворушенням і злочинам, для захисту здоров'я або моралі чи з метою захисту прав і свобод інших людей".

Гарним прикладом є справа *Gaskin v UK*, за результатами розгляду якої заявнику вдалося переконати Суд, що його інтерес у доступі до інформації щодо його виховання у громадських дитячих виховних закладах, яка містилася в досьє, що зберігалася в місцевих органах влади, був частиною його приватного та сімейного життя і становив «життєво важливий інтерес, захищений Конвенцією, в отриманні інформації, необхідної для усвідомлення та розуміння дитинства та ранніх етапів розвитку», і в такому ракурсі питання його доступу до досьє перебувало в межах дії статті [12].

На підставі Конвенції з метою нагляду за дотриманням її положень засновано Європейську Комісію з прав людини та Європейський Суд з прав людини. Обидва органи виявляють велику активність у застосуванні права на приватність і послідовно дотримуються широкого тлумачення статті як засобу захисту і вузького тлумачення передбачених статтею обмежень. У своєму першому рішенні щодо приватності Комісія зауважила: «На думку багатьох англосаксонських та французьких авторів право на повагу «приватного життя» є правом на приватність, правом жити за власним бажанням, правом бути захищеним від публічності...». На думку Комісії, однак, право на повагу приватного життя цим не обмежується. Воно включає в себе також певною мірою право встановлювати та розвивати стосунки з іншими людьми, особливо в емоційній сфері для розвитку та становлення особистості.

Отже, резюмуючи наведене, варто зазначити, світовим державам, і Україна не виключення, варто звернути увагу на необхідність прайвесі у новоствореному

громадянському та інформаційному суспільстві, необхідність подальших досліджень проблем, які стосуються реалізації та захисту даного права.

Список використаних джерел

1. Online Etymology Dictionary. Електронний ресурс [Режим доступу] URL:<https://www.etymonline.com/word/privacy>
2. Академічний тлумачний словник української мови. Електронний ресурс [Режим доступу] URL:<http://sum.in.ua/s/konfidencijnyj>
3. Серьогін В. О. Право на недоторканність приватного життя у конституційно-правовій теорії та практиці: монографія / Х.: ФІНН, 2010. 608 с.
4. Privacy and the Limits of Law, [1980] 89 Yale L.J. 421, at 428.
5. Загальна декларація прав людини. Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 01.04.2019).
6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966. Електронний ресурс [Режим доступу] URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995043> (дата звернення: 01.04.2019).
7. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96 // Законодавство України/ВР України. Електронний ресурс [Режим доступу] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 01.04.2019).
8. Directive 95/ /EC of the European Parliament and of the Council of On the Protection of Individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data.
9. Published by Science and Technology Options Assessment (STOA). Ref : project no. IV/STOA/ RSCH/LP/politicon.
10. Simon Davies "Re-engineering the right to privacy: how privacy has been transformed from a right to a commodity", in Agre and Rotenberg (ed) "Technology and Privacy: the new landscape", MIT Press, 1997 p.143.
11. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції / Вид. 2-е, випр., доп. – К.: Реферат, 2007. 848с
12. Gaskin v UK (1989), 12 EHRR 36.

*Цісар Г.І., Шепель Ж.А.
студентки групи ПБ-15-4
ННІ права Університету ДФС України*

ІНСТИТУТ ОМБУДСМАНА В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ – СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНА

Найбільш актуальним та складним в політико-правовому аспекті визнають питання охорони прав та основних свобод людини. Серед багатьох демократичних засобів їх захисту виокремлюють службу омбудсмана, яка є неформальною, деполітизованою, субсидіарною системою право захисту до вже існуючих систем.

Діяльність служби омбудсмана стає більш популярною та набуває ваги у справах захисту прав та основних свобод людини, про що свідчить постійно зростаюча кількість звернень до даного інституту. Сама процедура звернення до омбудсмана формально є простою (відсутній процес обмежень), в той же час допомога надається професійно, що в поєднанні дозволяє отримати максимальний та швидкий результат або безкоштовну кваліфіковану пораду.

Заснування в Україні з прийняттям Конституції України 1996 р. інституту Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноваженого) свідчить про визнання суспільством і державою нагальної потреби у створенні і функціонуванні неформального, незалежного, деполітизованого органу, покликаного захищати права людини і громадянина та здійснювати контроль за їх дотриманням.

Дослідження інституту омбудсмана висвітлювалось в працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, серед них Бойцова В.В. ТА Марцеляк О.В. Проте оскільки на сьогодні, на жаль, немає підстав стверджувати, що реальний стан забезпечення прав і свобод людини в Україні є задовільним, існує нагальна потреба вдосконалення функціонування інституту омбудсмана на основі дослідження зарубіжного досвіду у розглядуваній сфері, аналізу питань діяльності цього інституту як складової парламентського контролю у зарубіжних країнах, виявлення характерних рис і особливостей українського Уповноваженого, його правового статусу, форм діяльності.

Досліджуючи практику європейських країн, серед спеціалізованих омбудсманів можна виділити такі найбільш поширені: з прав дитини, з питань рівних можливостей, військовий омбудсман, омбудсман із питань меншин, із захисту прав споживачів, що ефективно функціонує в Данії, Норвегії, Фінляндії, також омбудсман із захисту особистих даних, бізнес-омбудсман, страховий омбудсман, із прав літніх людей та інші.

Однією із проблем діяльності українського омбудсмана є законодавча неврегульованість його представництва на місцях. У ряді країн діють як місцеві або регіональні омбудсмани, так і омбудсмани з певних питань, зокрема: омбудсман юстиції, споживачів, з питань економічної свободи, у справах преси – Швеція; з питань оборони – ФРН, Данія; з питань юстиції, рівності прав чоловіків і жінок, захисту прав споживачів та контролю за конкуренцією – Фінляндія; тощо [1]. Прикладом утворення посад регіональних уповноважених є Італія, де, відповідно до обласних законів № 8 та № 17 1974 р., запроваджено пост громадського захисника у Тоскані та Лікурії, а відповідно до Закону про устрій місцевої автономії 1990 р., взагалі в кожній політико-територіальній одиниці обов'язково запроваджується інститут омбудсмана – громадського захисника [3].

У США служби омбудсмана сформовані у штатах, містах і навіть в окремих установах – у лікарнях, школах, університетах тощо. Водночас, на федеральному рівні цей інститут у США не запроваджений [5]. Вітчизняні науковці вбачають розв'язання цієї проблеми як через поєднання представництва на місцях із представництвом з певних питань, так і через встановлення представництва на рівні області, в Києві [2].

Враховуючи тенденції розвитку вищої освіти в нашій державі – децентралізацію, деідеологізацію — та невирішеність певного кола проблем, зокрема, бюрократизації управління навчальним та науковим процесами, виходячи з важкого становища таких соціально не захищених верств населення, як студенти та учні, надзвичайно важливим є обговорення питання про запровадження в Україні омбудсманів, які б захищали права учнівської і студентської молоді. Такі правозахисні інституції будуть не лише сприяти реалізації та забезпечувати захист прав і свобод учнів та студентів, а й провадити роботу з правового виховання та прищеплення сучасної правової культури всім учасникам навчального процесу, сприяти розширенню практичного правового поля в реалізації їх прав і свобод тощо. З огляду на зазначене, українському суспільству і державі доцільно врахувати існуючий позитивний досвід функціонування студентських та учнівських омбудсманів і розпочати експеримент щодо їх запровадження.

До завдань омбудсманів у різних країнах належать не лише формальний контроль за дотриманням законності, а й право втручання у діяльність державних органів або посадових осіб, якщо мало місце порушення прав та інтересів особи. Омбудсмани володіють широкими правами щодо доступу до інформації у всіх органах влади.

Практично у всіх країнах омбудсмани мають прямий контакт з громадянами. Виключення становлять Франція і Велика Британія, де скарги подаються тільки через депутатів парламенту – так званий «парламентський фільтр». Введення такого фільтру

обумовлене двома головними причинами: по-перше, бажанням в жодному разі не порушити, не применшити значення традиційної практики, згідно з якою члени парламенту забезпечують відповідальність влади перед суспільством; по-друге – захистити омбудсмана від великої кількості звернень, що не належать до його компетенції. Практика свідчить, що в країнах, де немає «парламентського фільтру», омбудсман от - римує велику кількість скарг, що не дає йому можливості розглядати їх всі по суті. Цілком можливо, що з метою захисту Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від великої кількості звернень та скарг, які не стосуються його компетенції, доцільно і для нього передбачити у Законі певні «фільтри» у їх надходженні[3].

В Україні Уповноважений Верховної Ради з прав людини здійснює свою діяльність безпосередньо на підставі відомостей про порушення прав і свобод людини і громадянина, які отримує за зверненнями громадян України, іноземців, осіб без громадянства чи їх представників, за зверненнями народних депутатів України або за власною ініціативою. Омбудсман в Україні запобігає порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяє їх поновленню, сприяє приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність з Конституцією України, міжнародними стандартами у цій галузі, запобігає будь-яким формам дискримінації щодо реалізації людиною своїх прав і свобод, сприяє правовій інформованості населення та захисту конфіденційної інформації про особу [4].

Отже, вдосконалення статусу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини має відбуватися, зокрема, шляхом запровадження спеціалізованих представників Уповноваженого з певних питань або, можливо, навіть спеціалізованих уповноважених. Створення посад певних спеціалізованих омбудсманів дозволить зробити більш продуктивною і діловою співпрацю омбудсманів з відповідними громадськими організаціями, сприятиме посиленню правового захисту конкретних соціальних груп населення України. Проте впровадження в Україні спеціалізованих омбудсманів не повинно стати наслідком бездумного копіювання існуючих зарубіжних моделей. Це має здійснюватися з урахуванням специфіки правового статусу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, механізму державної влади, чинної національної правової системи та головне - менталітету українського народу.

Список використаних джерел:

1. Бойцова В.В. Правовой институт омбудсмана в системе взаимодействия государства и гражданского общества (автореферат дис. на соискание уч.ст. д.ю.н.). – М., 1995.

2. Приходько С.Г. Шляхи вдосконалення інституту омбудсмана в Україні // Парламентаризм в Україні: теорія та практика. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – К., 2012.

3. Тхаркахо М.М. Особенности формирования института омбудсмана в зарубежных странах / М.М. Тхаркахо // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 1: Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология. – 2008. – №2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.cyberleninka.ru

4. Пономарьова О.П. Інститут спеціалізованого омбудсмана / О.П. Пономарьова // Право і Безпека Науковий журнал №3 (40). – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.archive.nbuv.gov.ua

*Чалюк С. Ю.
студентка групи ПБК 16-7
ННІ права Університету ДФС України*

ЄВРОПЕЙСЬКІ ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ІНТЕГРАЦІЇ В СОЦІАЛЬНЕ ЖИТТЯ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Протягом всього існування суспільство у своєму складі налічувало певну частку осіб з різними обмеженнями: як фізичними, так і психічними. Ці люди з певних причин не мають змоги в повній мірі пізнавати світ у різних сферах його життя. Таким чином, здорові особи не завжди розуміють людей з дефектами слуху, зору, психічного стану тощо. Адже світосприйняття таких людей часто різниться. На жаль, все більше поширеними є випадки дискримінації людей з інвалідністю, що є поштовхом для вироблення шляхів подолання даної проблеми на законодавчому рівні у всьому світі. Тому питання соціалізації осіб з обмеженими можливостями стає все більш актуальним.

Дану проблему досліджували такі вітчизняні вчені, як: О.В. Безпалько, Н.М. Лавриченко, О.В. Мудрик. Серед зарубіжних дослідників: Ф.Г. Гіддінс, Д.А. Томпсон, інші.

Конвенція про права інвалідів, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 13 грудня 2006 року (вступила в дію 3 травня 2008 року) не дає чіткого визначення «інвалідності», але пропонує досить повний опис призначений для широкого вжитку. Стаття 1 Конвенції встановлює, що «до інвалідів належать особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які під час взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими» [1]. Дане визначення акцентує увагу саме на соціальних та екологічних

перешкодах щодо участі людини в житті суспільства і, аж ніяк не на особистій неспроможності.

Сім'я, виховання, освіта, колектив є необхідними елементами, які забезпечують входження та пристосування особистості до життя в суспільстві, підготовку для самостійного дорослого життя. Саме ефективність процесу взаємопорозуміння з суспільством – соціалізація, створює можливість повноцінного існування. Зокрема, О.В. Безпалько зазначає, що соціалізація – це процес послідовного входження індивіда в соціальне середовище, що супроводжується засвоєнням та відтворенням культури суспільства, внаслідок взаємодії людини з стихійними та цілеспрямовано створюваними умовами життя на всіх її вікових етапах. Соціалізація неможлива без активної участі самої людини у процесі засвоєння широкого кола цінностей, понять та навичок, на ґрунті яких складається її повсякденне життя. Але інвалідність обмежує дитину фізичними, психічними, сенсорними, соціальними, культурними, законодавчими та іншими бар'єрами, які не дозволяють інтегрувати в суспільство та брати участь у житті сім'ї та держави в рівноправних умовах з іншими членами суспільства [2, с.23].

З огляду на поширення випадків дискримінації осіб з обмеженими можливостями, а також зважаючи на певні особливості реалізації ними своїх потреб права інвалідів протягом тривалого часу є предметом пильної уваги з боку міжнародних правозахисних інституцій. Серед них: Організація Об'єднаних націй, Європейський Союз, Рада Європи, якими було прийнято низку важливіших документів, що тепер визнаються провідними стандартами в цій галузі усіма демократичними країнами світу, і насамперед це:

- Європейська конвенція про соціальне забезпечення (1972 р.);
- Декларація про права інвалідів (1975 р.);
- Всесвітня програма дій стосовно інвалідів (1982 р.);
- Європейський кодекс соціального забезпечення (1990 р.),
- Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів (1993 р.);
- Європейська соціальна хартія (переглянута) (1996 р.);
- Конвенція ООН про права інвалідів (2006 р.) та інші [3, с.43].

Вище згадані документи ратифікували та включили у своє законодавство багато країн, серед яких і Україна. З давнього часу склалась така практика, що людей з обмеженими можливостями приймають на роботу у різних сферах, покращують умови в освітніх закладах, встановлюють спеціальні конструкції, що полегшують їх пересування тощо. Таким чином, особи з інвалідністю отримують можливість реалізовувати свої потреби на рівні зі всіма іншими громадянами.

Необхідно підкреслити, що у Конвенції про захист прав інвалідів закріплено обов'язки та заходи, яких мають уживати держави, зокрема:

- уживати всіх належних законодавчих, адміністративних та інших заходів для здійснення прав людини стосовно людей з інвалідністю;
- уживати законодавчих та інших заходів для усунення дискримінації;
- забезпечувати у всіх стратегіях і програмах захист та заохочення прав людини для людей з інвалідністю;
- утримуватися від будь-яких дій, які порушують права інвалідів;
- забезпечувати дотримання органами державного управління прав інвалідів;
- забезпечувати дотримання приватними особами, організаціями та підприємствами прав інвалідів;
- проводити науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи щодо товарів, послуг і технологій, доступних для інвалідів, і заохочувати проведення таких робіт;
- надавати інвалідам доступну інформацію про асистивні технології;
- заохочувати професійну підготовку фахівців і персоналу, що працюють з інвалідами, за визнаними у цій Конвенції правами;
- консультуватися з інвалідами і залучати їх до участі у розробці та здійсненні законів і політики, а також у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються інвалідності[1].

Європейські країни все частіше впроваджують в дію законодавство, що полегшує соціалізацію людей з обмеженими можливостями, а також активно проводяться заходи, спрямовані на забезпечення дотримання їх прав.

У Європейському Союзі розробляються й впроваджують численні багатоаспектні заходи з метою надання людям з обмеженими фізичними можливостями повного доступу до соціальних благ й охоплюють транспортну, житлову й фінансову сфери. Уряди країн-членів проводять оптимізацію доступу людей з інвалідністю до соціальних благ «не залежно від того, чи є ці проблеми наслідком дезорганізації чи збоїв у функціонуванні різних систем (політичної, законодавчої, інституціональної тощо), чи проявом суспільних відносин. Вивчені документи показали, що децентралізація соціальних виплат і розвиток районних центрів послуг (тобто закладів, що близькі людям з точки зору й здатні приймати рішення з урахуванням особистих обставин організації й управління) можуть суттєво покращити якість соціальних послуг і підвищити рівень соціальної участі осіб з особливими потребами» [4, с. 63].

Ірландський уряд делегував повноваження місцевій владі й Департаменту оточуючого середовища повноваження щодо запровадження малих проектів з інтеграції неповносправних на місцях та купівлі житла за зниженими цінами. У Французькій республіці останнім часом фінансування на особливі потреби осіб з інвалідністю реформовано так, щоб відповідати індивідуальним потребам, доступі до освіти й праці. З цією метою працюють спеціальні комісії, які оцінюють становище молодого інваліда й мають важелі впливу на соціальні заклади [5].

Таким чином, у розвинених країнах досить ефективно функціонує механізм забезпечення дотримання прав людей з обмеженими можливостями, різні державні та громадські структури сприяють ефективній соціалізації таких осіб. Однак більше уваги приділяється саме з матеріальним забезпеченням, пільгами, пенсіями, безкоштовним проїздом у транспорті, тоді як на другому місці стоїть питання щодо вільного вираження поглядів, права на особисту свободу і недоторканість.

Тому, зважаючи на вище викладене, можна зробити висновок про те, що держави повинні удосконалювати і розробляти систему установ правового і соціального захисту інвалідів, орієнтованих на надання економічних, правових, соціальних, медичних, реабілітаційних послуг з активним залученням профільних громадських організацій.

Список використаних джерел:

1. Генеральна Асамблея ООН. Конвенція про права інвалідів, A/RES/61/106, ст. 1 (2006). URL://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/ConventionRightsPersonsWithDisabilities.aspx.
2. Безпалько О. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. Навчальний посібник – К.: Центр навчальної культури, 2003. – 134 с.
3. Кулієва Л. Пріоритетні напрямки сучасної державної політики у сфері соціального захисту інвалідів / Л. Кулієва // Актуальні проблеми державного управління. - 2014. - Вип. 2. - С. 42-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2014_2_11.
4. Модине М. Доступ инвалидов к социальным правам в Европе. Национальный центр по исследованиям инвалидности и социальной неприспособленности (СТNERHI) / Марк Модине // Страсбург, 7-10 октября 2003 года, изд: Совет Европы. – 115 с.
5. Le Journal Officiel / Le Journal Officieldu 09 juin 2013 art. 4582. – URL: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000005651047>.

Шершанов Л. П.
студент групи ПБ-17-2
ННІ права Університету ДФС України

ПРИНЦИПИ ООН У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ПІДПРИЄМЦЯ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Протягом останніх років в Україні має місце унікальний для її попереднього економічного розвитку стан. По-перше, виконання зобов'язань, у зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [1] (далі – Угода про Асоціацію), зумовило необхідність перебудови багатьох елементів правової системи з огляду на імплементацію положень цього документа.

По-друге, ситуація ускладнюється збройним конфліктом на сході та анексією Криму, що призвели до руйнування значної частини попередніх економічних зв'язків у країні й розвитку економічної кризи. Також події на сході України неодноразово використовувалися та використовуються як важіль для протидії євроінтеграційним ініціативам країни.

Питання забезпечення сталого розвитку неодноразово порушувалося науковцями. Так, різним аспектам цієї теми присвячено значну кількість досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених: Л. П. Баришнікової, С. В. Бурлуцької, В. Т. Лагно, Т. В. Кожухової, О. В. Шаповалової, О. В. Яценка.

Одним із перспективних напрямів вирішення цього питання є забезпечення практичного впровадження Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 р., прийнятого Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) 25 вересня 2015 р. [4], яким затверджено 17 Цілей Сталого Розвитку (далі – ЦСР). Аналіз державних і регіональних стратегічних документів у частині поставлених цілей і завдань дає можливість побачити певний зв'язок із пріоритетами цього Порядку, хоча для повноцінної актуалізації до ЦСР ще необхідно докласти значні зусилля. При цьому актуальним є питання щодо того, на основі яких принципів, у який спосіб і якими засобами мають і будуть упроваджуватись доопрацьовані цілі та завдання у сфері економічного розвитку.

Стосовно останніх, то вони затверджені у 2011 р. Резолюцією Ради ООН з прав людини А/HRC/RES/17/4 від 16 червня 2011 р. у редакції, яку додано до доповіді Спеціального представника Генерального секретаря з питань прав людини і транснаціональних корпорацій та інших підприємств [5].

Керівні принципи ООН ґрунтуються на визнанні таких ключових аспектів:

а) Чинних зобов'язань держав щодо поваги, захисту й забезпечення прав людини і основоположних свобод;

б) Ролі підприємств як спеціалізованих органів суспільства, що виконують спеціалізовані функції, від яких вимагається дотримання усіх відповідних законів і поваги прав людини;

с) Необхідності того, щоб права й обов'язки узгоджувались із належними та ефективним засобами правового захисту в разі порушення.

Ці Керівні принципи застосовуються до всіх держав і до всіх підприємств, як транснаціональних, так й інших, незалежно від їх розміру, сектора, місцезнаходження, форми власності та структури» [5].

За своїм юридичним статусом і природою Керівні принципи ООН не створюють нові міжнародно-правові зобов'язання. Забезпечення обов'язковості застосування передається на розсуд держав-членів ООН, міждержавних структур тощо. Разом із тим сьогодні процес імплементації цього нормативно-правового акта досяг значного прогресу на рівні стратегічних нормативно-правових документів ЄС, Ради Європи, Організації Американських Держав (ОАД). Затвердження Національних планів дій щодо бізнесу та прав людини відбулося у 21 країні світу (при цьому ще 23 країни знаходяться у процесі розроблення чи зобов'язалися це зробити, а в 9 країнах ведеться робота, спрямована на запуск такого процесу) [2, с. 18]. Також пріоритети щодо впровадження Керівних принципів ООН у практику ведення бізнесу визначили для себе низка глобальних груп і форумів, які мають значний вплив у сфері міжнародної економіки й торгівлі, такі як G7, Міжнародна конференція з фінансування розвитку тощо [3, с. 22].

Ратифікувавши Угоду про Асоціацію, Україна не просто вийшла на новий рівень співпраці, а на законодавчому рівні визнала, що спільні цінності, на яких побудований ЄС а саме: демократія, повага до прав людини й основоположних свобод і верховенство права, є ключовими елементами цієї Угоди, що прямо закріплено в Преамбулі документа.

Тому доцільно брати до уваги ці підходи, в тому числі оскільки інтеграція питань прав людини у сферах регулювання та ведення бізнесу, внутрішньої та зовнішньої торгівлі, забезпечення процесів сталого розвитку досягли значного прогресу в ЄС.

Так, долучаючись до реалізації Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 року, у 2017 р. прийняли спільну декларацію про Новий європейський консенсус щодо розвитку «Наш Світ, Наша Гідність, Наше Майбутнє», у якому запобігання порушенням прав людини та просування Керівних принципів ООН закріплено як один із напрямів роботи.

Зазначений вище стратегічний підхід ЄС і приєднання до Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 р. вже є суттєвою мотивацією для України щодо активізації роботи з питань бізнесу та прав людини. Окрім цього, Україна є членом ще однієї впливової міжнародної організації – Ради Європи. А ця організація всебічно підтримує світові процеси в напрямі імплементації Керівних принципів ООН, багато в чому саме на цій роботі ґрунтуються подальші напрацювання в різних країнах.

Так, ще у 2014 р. прийнято декларацію Комітету Міністрів Ради Європи стосовно Керівних принципів ООН [6], у пункті 10 якої закріплено визначну підтримку стосовно їх імплементації та закликало країни-члени вчинити такі дії:

а. вживати відповідних заходів для захисту від порушень прав людини з боку комерційних підприємств;

б. сформулювати й впроваджувати політику та заходи, спрямовані на те, щоб усі комерційні підприємства поважали права людини в ході всієї своєї діяльності в межах своєї національної юрисдикції;

с. вживати відповідних кроків для забезпечення того, щоб, коли такі порушення відбуваються на їхній території та/або юрисдикції, потерпілі мали доступ до ефективних засобів правового захисту;

д. розробляти національні плани дій щодо імплементації Керівних принципів ООН.

У 2016 р. Комітетом Міністрів Ради Європи затверджено Рекомендації щодо прав людини та підприємницької діяльності, адресовані країнам-членам. Цей документ включає детальне викладення побажань стосовно процесу, форми і змісту заходів, спрямованих на практичне впровадження Керівних принципів ООН [3, с. 23].

З огляду на нормативну базу й наявну світову практику, для України є слухним започаткування процесу імплементації Керівних принципів ООН на національному рівні. На першочерговому етапі Україна має виконати положення Принципу 2 [5] і зробити чітку заяву стосовно її очікувань від бізнесу в контексті прав людини. У 2015 р. Указом Президента України вже затверджено Національну стратегію у сфері прав людини на період до 2020 року. Убачається, що основа саме цього документа може бути використана для означених вище цілей. Пропонується внести доповнення до стратегічного напрямку «Створення умов для розвитку підприємницької діяльності» в такій редакції:

«Стимулювання розвитку підприємництва є одним із визначальних пріоритетів державної політики в умовах протидії ризикам загострення економічної кризи. При цьому Україна очікує поваги до прав людини в межах усієї діяльності від усіх суб'єктів підприємництва, які розташовані на її території та/або підпадають під її юрисдикцію.

Стратегічною метою є забезпечення свободи підприємництва, створення умов для самозайнятості населення, забезпечення поваги до прав людини у сфері підприємницької діяльності.

За результатами чого очікується створення умов та механізмів для забезпечення поваги до прав людини суб'єктами підприємництва»[5].

Задля подальшої реалізації зазначеної вище стратегічної мети необхідним є відповідне оновлення Плану дій із реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 р. [7]. Найбільш логічним у цьому випадку вбачається виокремлення завдання щодо розроблення Національного плану дій щодо імплементації Керівних принципів ООН щодо підприємницької діяльності та прав людини.

При цьому така робота має проводитись у щільній координації з процесом напрацювання Стратегії Сталого Розвитку нашої держави на наступний період, після 2020 року.

До Верховної Ради України надійшло вже два Законопроекти щодо даного питання: Проект Закону України від 7 серпня 2018 р. № 9015 і альтернативний Проект Закону України від 20 серпня 2018 р. № 9015-1 [8; 9]. Обидва названі Законопроекти розглядають забезпечення та захист права людини загалом як один із головних принципів розвитку держави. Проте на рівні викладення питань щодо розвитку бізнесу й економіки бракує означеного акцентування такого підходу.

Таким чином, цілком вірогідно, що найближчим часом будуть розроблені нові варіанти проектів стратегій у напрямі Сталого Розвитку. Але в будь-якому разі в ході цієї роботи пропонується докласти можливих зусиль щодо: 1) закріплення застосування Керівних принципів ООН як чинної глобально узгодженої основи для роботи у сфері бізнесу та прав людини; 2) включення окремого завдання щодо забезпечення поваги до прав людини у сфері підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована із заявою Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

2. Баришнікова Л.П. Довгострокове прогнозування та державне регулювання сталого розвитку регіону як підсистеми національної економіки України: автореф. дис. ... докт. екон. наук: спец. 08.00.03 / Донец. держ. ун-т упр. Донецьк, 2013. - 36 с.

3. Кожухова Т.В. Формування глобальної системи фінансування сталого розвитку: автореф. дис. ... докт. екон. наук: спец. 08.00.02 / ДонНУ. Вінниця, 2017. - 40 с.

4. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: Resolution б adopted by the General Assembly of the United Nations on 25 September 2015 № A/RES/70/1. URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.

5. Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations «Protect, Respect and Remedy» Framework: Annex to the Report of the Special Representative of the Secretary General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, John Ruggie on 21 March 2011 № A/HRC/17/31. http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/HRC/17/31&Lang=E.

6. Declaration of the Committee of Ministers on the UN Guiding Principles on business and human rights, adopted by the Committee of Ministers on 16 April 2014 at the 1197th meeting of the Ministers' Deputies. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016.

7. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: Указ Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/501/2015>.

8. Проект Закону України про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року від 7 серпня 2018 р. № 9015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64508.

9. Проект Закону про Стратегію впровадження моделі збалансованого розвитку України до 2030 року від 20 серпня 2018 р. № 9015-1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511

*Шуляка А.В.
студентка групи ПБК 16-8
ННІ права Університету ДФС України*

АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ТА ВНУТРІШНЬОДЕРЖАВНОГО ПРАВА

Загальновизнаний перелік джерел міжнародного права міститься в ст. 38 Статуту Міжнародного Суду ООН, яку вважають відправною точкою вивчення джерел міжнародного права. Основними джерелами МПІ можна назвати такі: – міжнародні конвенції, як загальні, так і спеціальні;

- міжнародний звичай як доказ загальної практики, визнаної як правова норма;
- судові рішення.

У будь-якій правовій системі є критерії, за якими судять про існування правових норм, що відомі як «джерела права». Важлива роль у системі міжнародного права, як і МГП, належить міжнародним договорам і угодам: зокрема, це два традиційні джерела, які нині досить часто складно розмежувати в МГП. Конституції різних держав, зокрема ті, які були прийняті у другій половині ХХ ст., містять положення, що регулюють питання співвідношення міжнародних та національних норм. Як свідчать конституції таких держав, як Україна, Білорусь, Франція, Росія, Іспанія, Литва, США, міжнародні договори визнаються складовими частинами національного права. Конституційні положення цих країн стосовно міжнародних договорів як частини національного права держави викладені у дусі загальновідомого припису інкорпорації (міжнародне право є частиною права країни). Тут виникає питання: як розуміти вираз «є частиною національного законодавства» і в яких випадках можна розглядати міжнародний договір джерелом внутрішньодержавного права?

Як відомо, не всі належним чином ратифіковані та оприлюднені міжнародні договори можуть безпосередньо застосовуватися на території держави з метою регулювання внутрішньодержавних відносин. Щодо цього міжнародні договори поділяються на самовиконавчі і несамовиконавчі. Порівняно з самовиконавчими не самовиконавчі договори потребують додаткових заходів з доповнення або зміни національного законодавства. Проте договірні та звичаєві джерела МГП передбачають, що більшість його норм починають безпосередньо застосовуватися з початком збройного конфлікту. Але ситуація збройного конфлікту, на застосування сторонами якого й розраховано МГП, змушує встановити обов'язки держав завчасно забезпечити поширення знань про МГП та включити його положення до внутрішньодержавного права. Тому будь-яка держава ще в мирний час повинна вживати низку заходів з імплементації в національне законодавство норм МГП щодо захисту прав людини під час збройних конфліктів.

Україна не стала винятком та прийняла на себе ряд міжнародних зобов'язань з метою забезпечення реалізації положень МГП, виконання зобов'язань з яких на загальному рівні закріплено у Конституції України: «чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства й застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства» (ст. 9 Конституції України). Стаття 19 Закону України «Про міжнародні договори України» [1] повторює положення вищезгаданої норми. Крім того, якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору. Пункт 3 ст. 2 Закону України «Про

засади внутрішньої і зовнішньої політики» [2] визначає засади зовнішньої політики, які виражаються в сумлінному виконанні взятих на себе міжнародних зобов'язань.

Як зазначається в довідковому Керівництві-посібнику, підготовленому Міжнародним Комітетом Червоного Хреста, «обов'язок виконувати МГП передусім лежить на державах. Держави повинні вжити цілий ряд юридичних і практичних заходів – як у мирний час, так і в ситуаціях збройного конфлікту, – спрямованих на забезпечення дотримання міжнародного гуманітарного права в повному обсязі» [3]. На думку К. Држевецького, в МГП загальні зобов'язання щодо дотримання Конвенції посилюються зобов'язанням ст. 1 Женевських конвенцій 1949 р., яка містить положення про те, що «Високі Договірні Сторони зобов'язуються дотримуватися й забезпечувати дотримання цієї Конвенції за всіх обставин» [4, р. 110-111].

Вивчення доктрини міжнародного права дозволяє стверджувати, що більшість принципів та норм МГП мають пряму дію (самовиконувані норми) і не потребують додаткових нормотворчих заходів на національному рівні [5, с. 122–128]. Незважаючи на деякі розбіжності у формулюваннях, використаних різними авторами для позначення самовиконуваних та несамовиконуваних норм міжнародних договорів, в описі їхніх особливостей використовується саме такий критерій, який вперше був сформульований ще в 1829 р. Верховним Судом США: міжнародний договір є самовиконуваним «кожного разу, коли він дійсний сам по собі без звернення до законодавчих заходів» [6, р. 161].

Звичай як форма права також відіграє величезну роль у МГП. Насамперед це пояснюється історичними та політичними умовами виникнення і розвитку даної галузі міжнародного права. Звичай є додатковою можливістю для застосування базових міжнародних вимог, які набули розвитку на початку ХХ ст. у сфері захисту жертв війни, і регулювання засобів та методів ведення збройних конфліктів. Відповідно, договір може кодифікувати звичай або привести до виникнення нового звичаю. И. Арцибасов, говорячи про співвідношення звичаєвих і договірних норм, підкреслює, що, «як правило, договірні норми, зокрема в галузі законів і звичаїв війни, засновуються на міжнародних звичаях, які є їх кодифікацією» [7, с. 65]. Вважаємо, для МГП характерне народження звичаїв на основі міжнародних договорів.

Натепер роль звичаю у регулюванні питань захисту жертв війни як форми МГП насправді значна. Багато в чому це зумовлено тим, що, незважаючи на величезну кількість і чималий досвід складання, укладення та виконання різноманітних міжнародних договорів з питань захисту окремих категорій, застосування закріплених у них норм викликає певні труднощі.

Спостерігається суттєва різниця у договірній регламентації збройних конфліктів міжнародного і неміжнародного характеру, причому для збройного конфлікту неміжнародного характеру в міжнародному праві існує набагато менше договірних норм. У подібних випадках нерідко міжнародне звичаєве право відіграє роль єдиного можливого засобу міжнародно-правового захисту.

Зрозуміло, що видання МКЧХ «Звичаєве міжнародне гуманітарне право» не є офіційним документом, який містить точний і повний перелік звичаєво-правових норм МГП. Тим не менше воно активно використовується на практиці, оскільки містить не тільки звичаєво-правові норми, а й докази, що обґрунтовують існування звичаю як форми міжнародного права в кожному конкретному випадку. Варто визнати величезну цінність даного дослідження.

Закони ведення війни можна виявити не лише в договорах, у звичаях, але й у практиці держав. Так, Статут Нюрнберзького трибуналу 1945 р. став «вираженням міжнародного права, яке вже існувало до моменту його створення, і в цьому сенсі сам Статут є внеском у міжнародне право» [8, с. 363]; зокрема, в рішеннях йшлося про звичаєвість положень Гаазьких конвенцій 1907 р. У Статуті й вироках Трибуналу були сформульовані принципи кримінальної відповідальності фізичних осіб за порушення норм МГП. Згодом вони були визнані Резолюцією ГА ООН від 11 грудня 1946 р. принципами міжнародного права й закріплені в Женевських конвенціях 1949 р. та Додатковому протоколі I 1977 р. [9].

У рішенні по справі Нікарагуа проти США (1986 р.) Міжнародний Суд ООН проголосив Женевські конвенції такими, що кодифікували звичаєве право [10, с. 91]. Суд послався на окремі положення Гаазької конвенції 1907 р. та ст. 3, спільну для усіх чотирьох Женевських конвенцій 1949 р., як на «конкретне вираження» «загальних принципів гуманітарного права [11, с. 59]. Суд навів такі аргументи: «якщо дві норми, засновані на двох джерелах міжнародного права, здаються ідентичними за змістом і якщо відповідні держави пов'язані цими нормами як на рівні договірному, так і звичаєвого права, такі норми зберігають окреме існування» [12, с. 62].

Підсумовуючи, варто наголосити, що перегляд кожною країною сучасного стану законодавчого регулювання питань МГП та перспектив імплементації його норм у законодавство держав є досить важливим питанням. Не всі міжнародні договори можуть безпосередньо виступати як джерела національного права. Саме тому формулювання «є частиною права країни» видається найбільш вдалим. Враховуючи ці обставини, самовиконавчі договори виступають безпосередньо джерелами внутрішньодержавного права

в широкому, матеріальному розумінні, тобто головним чином вони є обов'язковими для реалізації органами державної влади.

Список використаних джерел:

1. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.
2. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 № 2411- VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 40. Ст. 527.
3. Имплементация международного гуманитарного права на национальном уровне: руководство: справочное пособие. URL: <https://www.icrc.org/ru/doc/%20assets/files/publications/%20domesticimplementation%20ihl.%20pdf> [дата звернення 12.03.2019р]
4. Drzewicki K. National legislation as a Measure for implementation of International Humanitarian Law. Implementation of international humanitarian law: research papers by participants in the 1986 session of the Centre for Studies and Research in International Law and International Relations of the Hague Academy of International Law / Ed. F. Kalshoven, I. Sandoz. 1989. 230 p.
5. Грушко М. В. Особливості «несамовиконуваних» та «самовиконуваних» норм щодо захисту військовополонених. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 5. С. 122–128.
6. Цит. з: Waelbroeck M. Trait s internation aux et juri dictions international es dans les pays du March Commun. Bruxelles, 1969. 220 p.
7. Арцибасов И.Н., Єгоров С.А. Вооруженный конфликт: право, политика и дипломатия. М., 1989. 230 с.
8. Нюрнбергский процесс над главными неметкими военными преступниками. Сборник материалов : в 3-х т. / под общей ред. Р. А. Руденко. М. : Изд. «Юридическая литература», 1966. Т. 1, Т. 2. 798 с.
9. Подтверждение принципов международного права, признанных Статутом Нюрнбергского трибунала : Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН от 11 декабря 1946 г. URL: <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/95%28I%29> [дата звернення 13.03.2019р]
10. Шетай В. Вклад Международного суда ООН в международное гуманитарное право. Международный журнал Красного Креста. 2003. № 850. С. 89–128/
11. Давид Э. Принципы права вооруженных конфликтов: Курс лекций, прочитанных на юридическом факультете Открытого Брюссельского университета. М.: МККК, 2011. 1144с.
12. Даниленко Г. В. Обычай в современном международном праве. М. : Наука, 1988. 192 с.

*Яцишин Н.Г., к.ю.н., доцент
кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
ННІ права Університету ДФС України*

ГУМАНІТАРНІ ВІЗИ ЄС ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ МІГРАНТІВ

Право на вільне пересування в межах та за межами країни визнається у Загальній декларації прав людини. У статті 13 йдеться про те, що «кожна людина має право на свободу пересування і проживання в межах кордонів кожної держави» і «кожна людина має право покинути будь-яку країну, включаючи свою країну, а також повертатися до своєї країни»[1]. Тим не менше, немає ніяких міжнародних документів, в яких вибір своєї країни проживання визнано правом людини.

Як і всі люди, мігранти володіють правами людини. Положення щодо інструментів захисту прав людини поширюються на всіх, в тому числі на мігрантів. Проте, часто існує великий розрив між правами, які гарантує міжнародне право прав людини для біженців, безпритульних, трудящих мігрантів та інших подібних груп, і реаліями з якими вони стикаються. Їх права часто порушуються, у тому числі право на життя, свободу і безпеку. Незаконно ввезені мігранти є зручним об'єктом для насильства і експлуатації, а їх життя і безпека нерідко поставлені під загрозу: в дорозі, яка визначена для них жадібними злочинцями, що поведуться з ними як з товаром, вони можуть задихнутися в контейнерах, загинути в пустелі або потонути в морі.

Як стало відомо, в середині березня 2019 року, за даними статистичної служби Європейського союзу (Євростат), в 2018 році в європейські міграційні відомства було подано трохи менше 581 тис. заяв на отримання притулку. Це набагато менше, ніж в розпал міграційної кризи в 2015 році, коли таких заяв було понад 1,2 млн. І, хоча, на думку експертів, тепер можна говорити про завершення цієї кризи [2], права кожного мігранта повинні бути захищені.

Особлива вразливість мігрантів пов'язана з їх імміграційним статусом: вони перетнули міжнародні кордони, щоб в'їхати в іншу країну, громадянами якої вони не є, і в якій вони можуть, як правило, залишитися жити і працювати легально тільки з письмової згоди влади країни. Вони чужі у суспільстві приймаючої країни, тому вони можуть не знати місцевої мови, законів чи соціальних звичаїв, що послаблює їх здатність знати і відстоювати свої права. Вони можуть піддаватися дискримінації на роботі і в повсякденному житті, зіткнутися з проявами расизму і ксенофобії, а також стати жертвами злочину, здійсненого на основі упередженого ставлення [3].

Інтенсивний міграційний рух в Європі, змусив ЄС виробити нову адекватну міграційну політику, яка була б здатна ефективно вирішувати сформовані у цій сфері проблеми, в тому числі, пов'язані із захистом та забезпеченням прав людини. Одним із інструментів, які країни можуть використовувати для забезпечення прав тих людей, що потребують законного та безпечного доступу до міжнародного захисту є гуманітарні візи.

В даний час в ЄС відсутня формалізована гуманітарна візова система. Кількість осіб, допущених через інші захищені процедури в'їзду та практики захисту, такі як програми переселення, схеми спільного або приватного спонсорства та «гуманітарні коридори», залишаються низькими в порівнянні з потребою. Крім того, переселення обслуговує тільки тих, хто вже оголошений біженцями, не надаючи засобів доступу для тих, хто потребує міжнародного захисту, статус якого ще не встановлений. Це означає відсутність регулярних каналів для тих, хто шукає міжнародного захисту, щоб дістатися до ЄС і подати заяву про надання притулку. Як наслідок, 90% тих, хто отримав міжнародний захист, потрапили до Європейського Союзу нелегальними способами [4]. В нормативних актах ЄС для таких випадків передбачені так звані гуманітарні візи. Про це йдеться в європейському візовому кодексі, затвердженому Європарламентом в 2009 році. Проте положення цього кодексу щодо гуманітарних віз дуже розпливчасті, а цю процедуру практикують лише деякі країни ЄС, наприклад, Бельгія. На сайтах же консульств європейських країн в усьому переліку видаваних типів віз, гуманітарна віза не вказана. Адвокати та фахівці з питань політичного притулку стверджують, що видача гуманітарної візи носить винятковий характер. Країни ЄС сприймають це як послугу, а не як право. Вони вважають за краще зберігати двоїстий характер деяких пунктів нормативних актів щодо гуманітарної візи замість того, щоб координувано і систематично видавати цей документ.

Важливою, у цьому сенсі, є законодавча ініціатива Європейського Парламенту, який 16 жовтня 2018 р. розглянув Проект Резолюції з рекомендаціями Комісії щодо гуманітарних віз [5], а 11 грудня 2018 р. схвалив його. Європейський Парламент, з урахуванням ст. 225 ДФЄС, беручи до уваги Хартію основних прав Європейського Союзу, зокрема, Ст. 4, 18 і 19; Конвенцію про статус біженців 1951 р.; враховуючи Регламент (ЄС) № 810/2009 Європейського Парламенту та Ради від 13 липня 2009 р. про ухвалення Візового кодексу Співтовариства; беручи до уваги Глобальний договір ООН щодо безпечної, організованої та законної міграції та Глобальний договір ООН про біженців на основі Нью-Йоркської декларації про біженців і мігрантів, прийнятої одноставно Генеральною Асамблеєю ООН 19 вересня 2016 р., а також доповідь Комітету з питань громадянських свобод, юстиції та

внутрішніх справ та висновок Комітету з прав жінок та гендерної рівності (A8-0328 / 2018), рекомендував Європейській Комісії прийняти законодавчий акт, який повинен:

1. становити окремий юридичний акт, який має бути ухвалений у формі регламенту, що має назву «Регламент Європейського Парламенту та Ради про створення візи з європейської гуманітарної допомоги».

2. правовою основою, якого є ст.77 абз.2 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС).

Необхідність прийняття такого акту обґрунтовується наступними чинниками:

- фактичний розрив у законодавстві ЄС, яке, крім процедур переселення, що застосовуються до біженців, які потребують спеціального лікування, не передбачає - ні у візовому законодавстві, ні в законодавстві про притулок процедури для допуску осіб, які шукають захисту, на території держав-членів;

- ризик фрагментації, оскільки держави-члени в даний час все частіше створюють свої власні гуманітарні програми та процедури прийому, що суперечить загальній меті, викладеній у статті 78 абз. 1 ДФЄС, тобто створення спільної політики щодо притулку та додаткового тимчасового захисту;

- ризик того, що ці різні системи негативно впливають на єдине застосування загальних правил щодо в'їзду на територію держав-членів громадян третіх країн відповідно до положень Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 810/2009 [6] та (ЄС) 2016/399 [7];

- високі людські втрати, а також соціальні, економічні та бюджетні витрати, пов'язані з підтримкою статус-кво зацікавлених громадян третіх країн (збори за контрабанду, ризик торгівлі людьми та експлуатації, ризик переслідування, ризик смерті та зловживань тощо) та держав-членів і Союзу (збільшення бюджету на пошуково-рятувальні операції, включаючи приватний флот, охорону кордонів, співробітництво з третіми країнами, процедури надання притулку та можливе повернення в разі відхилення заяв про міжнародний захист, а також боротьба з організованою злочинністю, торгівлею людьми та контрабандою тощо);

- дотримання цінностей Союзу, включаючи основні права, взаємну довіру між державами-членами та довіру, яку шукачі притулку надають системі, правову визначеність, передбачуваність і уніфіковане застосування правил.

Пропозиція щодо прийняття Регламенту про створення Європейської гуманітарної візи містить достатньо чіткі процедури отримання такої візи. Зокрема передбачено необхідність забезпечити подачу заяв на візу безпосередньо, електронними засобами або в

письмовій формі в будь-якому консульстві або посольстві держав-членів; передбачити практичні рекомендації щодо подання заяв на отримання таких віз, зокрема, як заповнити анкету, надати інформацію про особу заявника, включаючи біометричні ідентифікатори тощо; передбачити, що заявник на таку візу повинен бути запрошений на співбесіду (за необхідності за участю перекладача), що також може бути здійснено за допомогою віддаленого аудіовізуального зв'язку, що забезпечує належний рівень захисту, безпеки та конфіденційності; забезпечити оцінку поданих документів, включаючи їх достовірність, компетентним, незалежним і неупередженим органом, який має відповідні знання та досвід у питаннях міжнародного захисту; передбачити, що перед тим, як видавати таку візу, кожен заявник повинен бути підданий процедурі експертизи, в тому числі шляхом пошуку відповідних національних та європейських баз даних, з повним дотриманням чинного законодавства про захист даних, щоб гарантувати, що заявник не становить ризику для безпеки; передбачити, що заявки на таку візу будуть вирішені протягом 15 календарних днів з дати їх подання; передбачити, що рішення щодо заяви повинно бути повідомлено заявнику персоналізованим способом у письмовій формі з обґрунтуванням; передбачити, що громадянин третьої країни, якому було відмовлено у наданні такої візи, має можливість подати апеляцію.

Підсумовуючи, слід зазначити, що гуманітарні візи ЄС дійсно можуть стати ефективним інструментом забезпечення прав мігрантів. Європарламент зробив усе можливе для підготовки необхідних законопроектів. Для того, щоб вони стали обов'язковим законом Єврокомісія має представити законодавчі пропозиції, а Рада ЄС їх затвердити. Це нелегкий процес, але сьогодні у законодавстві ЄС щодо гуманітарних віз може бути зроблено серйозний крок з посилення захисту основних прав мігрантів, через створення безпечних шляхів в'їзду, зменшення нелегальної міграції та удосконалення управління, координації та ефективності процесу надання притулку, а також сприяння справедливому розподілу витрат.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини від 10 рудня 1948 р. // Офіційний вісник України. – 2008. - №93. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 28.03.2019 р.)
2. Миграционный кризис в Европе пошел на спад // Коммерсантъ. 12.04.2019 р. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/3914762> (дата звернення: 12.04.2019 р.)
3. MIGRATION / КОМПАС. Посібник з освіти в області прав людини за участі молоді. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/migration> (дата звернення: 28.03.2019 р.)

4. Humanitarian visas / European Added Value Assessment accompanying the European Parliament's legislative owninitiative report (Rapporteur: Juan Fernando López Aguilar). October 2018. URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/621823/EPRS_STU\(2018\)621823_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/621823/EPRS_STU(2018)621823_EN.pdf) (дата звернення: 03.04.2019 р.)

5. Projekt rezolucji Parlamentu Europejskiego zawierający zalecenia dla Komisji w sprawie wiz humanitarnych (2017/2270 (INL)/ URL:http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0328_PL.html(дата звернення: 24.03.2019 р.)

6. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 810/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Wizowy (kodeks wizowy) (Dz.U. L 243 z 15.9.2009).

7. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz.U. L 77 z 23.3.2016).

«Міжнародні засоби захисту прав та свобод людини і громадянина»
Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції
18 квітня 2019 р.

Відповідальні редактори: к.ю.н. доц. М. В. Глух, к.ю.н. доц. Н.Г. Яцишин, к.ю.н., к.іст.н., доц., М. Ф.
Анісімова

Рекомендовано до друку рішенням Вченої Ради Навчально-наукового інституту права, Університету
ДФС України.

Протокол №12 від 15 травня 2019 року

Укладачі: А.Ю. Бабенко, В.О. Сердюк.

